This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

LEVENSBESCHRIJVINGEN

VAN

BEROEMDE

KINDEREN.

Fréville

Digitized by Google

Digitized by Google

LEVENSBESCHRIJVINGEN

VAN BEROEMDE

KINDEREN,

OF VOORBEELDEN

VOOR DE

JEUGD,

OM TE

DIENEN TOT EEN LEESBOEK, EN TOT ONDERWIJS VOOR KINDEREN,

DOOR

A. F. J. FREVILLE,

UIT HET FRANSCH.

IN DRIE DEELTJES.

MET PLAATEN.

EERSTE DEEL.

TE AMSTERDAM, BIJ
JOHANNES ALLART.
MDCCC.

Digitized by Google

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
827307
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS
R 1918 L

Digitized by Google

VOORREDE.

VAN DEN

SCHRIJVER,

OVER DE

OPVOEDING DER KINDEREN.

De Ouden waren met den diepſten eerbied voor de nagedachtenis van groote Mannen, welke het menschdom of verlicht of verdedigd hadden, bezield. Deze wekten hunne verwondering. Van daar dat zij enen bijzonderen ſmaak hadden in het vervaardigen van derzelver Levensbeſchrijvingen. Zulk eene ſoort van geſchriften bracht niet weinig toe tot het volmaken van de beoefening der Zedekunde, en bij gevolg tot het leiden en beſtieren van den menech op de paden van waar geluk, welke helaas! tot nog toe zo weinig gekend worden. Wat is noodzaaklijker, dan de konst van zich zelven wel te kennen, en wel te gedragen? Wat baat het ons, zegt zeker Schrijver, altoos oorlogshelden, welke veldſlagen leveren, volken te onder brengen, rijken en heerſchappijen verwoesten, en de aardbe-

Digitized by Google

wonders doen zidderen, ons voor ogen te ſtellen? Zijn de kuiſchſte verrichtingen van Cyrus, *van* Cæſar, *van* Lodewijk den XII., *of* Hendrik den IV. *tot bevorderinge van den inwendigen voorſpoed van hun volk, niet veel aangenaamer en belangrijker, dan hunne overwinningen, en zegepralen?*

Ik zou de wapenen aangorden, zegt Cicero, *om den roem te handhaven van doorluchtige Mannen, die geſtorven zijn. Berichten van de minſte omſtandigheden van hun leven zijn onſterfelijke leſſen, voortreffelijke voorbeelden, geheel aan het nut van het menſchdom toegewijd. De ſchilderijen, de boreſt- en ſtandbeelden, welke ons de lichaamstrekken van groote Mannen voorhouden, zijn doorgaans beſloten in de huiſen van hunne naazaten, en 'er is niet dan een klein gedeelte menſchen, 't welk dezelven te zien krijgt, en daar van kennis draagt. Maar loffchriften, door bekwaame pennen vervaardigd, vertegenwoordigen overal de zielvermogens, het braave hart, en de edele gevoelens van die Mannen. Deze geſchriften vermenigvuldigen zich met weinig moeite; zij worden gemaklijk in alle talen overgebracht; zij doorwandelen alle plaatſen, en verſchaffen door alle tijden heen voorbeelden ter navolging.*

In-

Digitized by Google

Indien, gelijk in geen twijfel kan getrokken worden, de voordelen, welken Levensbeschrijvingen aanbrengen, zich zo verre uitstrekken, hoe komt het dan toch, zal men vragen, dat men nog niet op de gedachte gekomen is om ook zodanigen te geven, welke meer bijzonder nuttig zijn voor kinderen, zelfs in de vroegste jeugd? Waarom hebben zo vele schrijvers nog niet ondernomen ons de geschiedenis te schrijven van kinderen, welke zich beroemd gemaakt hebben door hunne natuurlijke vermogens, of goede hoedanigheden? Van welk gewicht, van welk gezag zouden zulke verhalen van waare gebeurtenissen niet wesen in tegenoverstelling van laffe vertelsels, welken men bij duizenden verdicht heeft, en welke, gelijk men voorgeeft, voor de opvoeding nuttig zouden zijn? Het verzuim om ons met zulk eene soort van schriften te voorzien; is de onthouding van een wezenlijk goed aan rechtgeaarte Vaders; een waare gaping in de boekverzamelingen van de Onderwijzers der jeugd, en eene onrechtvaardigheid, gepleegd aan zovele dierbaare voorwerpen, welker levensdraad in hunne eerste jeugd wierd afgesneden.

Inderdaad, met welke belangneming zou men de Levensbeschrijvingen van zulke beminlijke

Digitized by Google

en leerſame kinderen niet leſen, welken te ras aan de moederlijke liefkoſingen ontrokken zijn! Door eene niet onbillijke voorgenomenheid voorſpelt men zich van hen alles goeds. Hier aan moet men toeſchrijven, dat men in de lente van hun leven reeds die rijpe vruchten meent te ontdekken, welken men eigentlijk eerst van hen in hunnen verder geworderden leeftijd heeft te wachten; dat men van het bitterst leedwezen wordt doordrongen, wanneer men zich thans voor den geest brengt, wat zij gewisſelijk in hun laateren leeftijd zouden zijn geworden.

Insgelijks mag men hen het opbrengen van deze billijke ſchatting aan hunne gedachtenis niet weigeren, wanneer men overweegt dat zij reeds in den leeftijd, wanneer zij enkel door hunne lachjes en oogjes ſpreken, aan hunne jonge tijdgenooten voor de deugd leſſen kunnen geven, en nog lang na hunnen dood zulke voorbeelden opleveren, welke den kinderen in volgende tijden hoogstbelangrijk blijven en ter navolging opwekken.

Hoe veel belangneming de helden van Suetonius, *van* Cornelius Nepos, *en van* Plutarchus *ook verwekken mogen, is dit uitgemaakt zeker, dat het leſen van hunne manlijke bedrijven geen*

Digitized by Google

geen nut aanbrengen kan, dan aan volwaſſenen, welke reeds ene genoegſame vatbaarheid van alles bezitten, of die beginnen te verkrijgen. Geheel zonder goede uitwerking zou men zulke geſchiedverhalen aan kwekelingen van negen of tien jaren in handen geven. Het grootſte gedeelte van de oogpunten, waaruit men die bedrijven beſchouwen moet, van de grondregels, waarna men te werk ging, van de daden, van de gezegden, en van de zedelesſen, gaat hun begrip te boven. Zij verſtaan veel meer van een kind van hunne jaren, dan van een doorkneden wijsgeer of van een grooten krijgsheld. Hoe eenvoudig men zulk ſoort van weſens, wat hunne huishoudlijke bedrijven betreft, ook moge voorſtellen, zij worden in het oog van kinderen nog reuſen, tegen welken zij blijven opzien.

De meeste Schrijvers over de opvoeding hebben te weinig hierop gelet, dat in voorbeelden, van den volwaſſenen ouderdom ontleend, gene evenredigheid, of geſchiktheid voor kinderen is, in het tegendeel, dat aan zulke voorbeelden alles ontbreekt, wat tot onderrichting en opleiding van die genen ſtrekken kan, welke naauwlijks beginnen te ontluiken. Welk een indruk toch kan het op een jeugdigen leerling, die vlug, zonder

Digitized by Google

ondervinding is, en van het een op het ander ſpringt, maken, als hij leest, met welk een onwankelbaar vertrouwen Alexander *den beker met geneesmiddelen uitdrinkt, voor de oogen van zijnen Geneesheer* Philippus, *wien* Ephestion *bij hem in verdenking had trachten te brengen, als of die hem door vergif wilde van kant helpen of wanneer hij het koelbloedig beſtaan van* Themistocles *leest, die tegen* Euribiades, *welke een ſtok ophief om hem te ſlaan, zeide:* Sla toe: maar hoor mij teffens! *Indien gij u over deze verheyene bedaardheid in zijne tegenwoordigheid verwondert, hij zal 'er zich, even gelijk gij, over verwonderen: maar het zal alleen weſen om dat gij het verwonderenswaardig noemt, zonder dat hij u begrijpen zal.*

Men treft alle dagen in de verkering goedhartige huismoeders met halſterrige, of ſchreiende kinderen aan. Om die kleine dwingelanden van hunne gebreken te recht te brengen, bedienen zij zich dikwerf van het middel om hen bejaarde lieden tot voorbeelden voor te ſtellen. Dewijl zulke vrouwen meer kennis hebben van de natuurlijke geaartheid der kinderen, dan de meeste ſchrijvers van boeken, dewijl zij meer gezond verſtand bezitten, dan

een

Digitized by Google

een aantal onderwijſers der jeugd, zouden zij veel gelukkiger ſlagen, indien zij de aandacht van hare jonge kinderen trachteden te bepalen bij andere knaapjes van die zelfde jaren, en hen te gemoed voerden: Zie eens, mijn lieve jongen! hoe beminlijk en gezeglijk is dit kind! hoe fraai leest dat andere! dat kind weder, is dat niet lief en zoet? ——

Waarlijk! wat kan men meer geſchikt, om kinderen tot het goede aanteſporen, uitdenken, wat kan men, om hun hart te roeren, beter aanhalen, dan de bedrijven van zulke hunner medemakkers, welke zich door een wijs gedrag van anderen onderſcheiden? Het gene men ontdekt in ons gelijken, of in de zodanigen, welke in een ſtaat verkeren, die met den onzen vrij veel overeenkomst heeft, zal bijna nooit nalaten onze aandacht optewekken, en kan bij gevolg van den grootſten invloed weſen op onze verrichtingen. — Welk een geluk, als wij op die wijze voorſchriften tot deugd erlangen! Deze hebben de ſpoedigſte, en zekerſte uitwerking, en zullen gewis het hart zodanig roeren, dat men 'er de beste vruchtgevolgen van verwachten kan. ——

Het komt hier te pas gewag te maken van

Digitized by Google

een vooroordeel, 't welk vrij algemeen plaats grijpt omtrend de vroege jeugd. Eensklaps van het ene uiterſte tot het andere overſlaande, beſchouwen ſommige menſchen de kinderen als poppen in een Marionnettenſpel, welker voornaamſte werkingen zich enkel en alleen bepalen tot werktuiglijk huppelen, ſpringen, drinken, eten en ſlapen. Men denkt, dat zij, even als de papegaaijen, geen meer vermogen bezitten, dan om klanken natebootſen. Men begrijpt, dat zij niets uit zich zelven kunnen voortbrengen, en niets uitvoeren, 't welk overeenſtemt met het character van een gevoelig en redelijk weſen. Zij, die in zulke denkbeelden verkeren, hebben de natuur te weinig nagevorſcht, en dwalen vrij verre van de waarheid af.

Zonder juist te willen ſtilſtaan bij die bevoorrechte weſens, op welken men het Latijnſche ſpreekwoord kan toepaſſen: gaudeant bene nati (*): *is dit volſtrekt zeker, dat de meeste kinderen niet zijn, 't gene zij in den eerſten opſlag ſchijnen. Dewijl zij volgens de onderſchei-*

(*) *Gelukkig zijn zij, welke met natuurlijke bekwaamheden gebooren worden.*

Digitized by Google

ſcheidene caracters, de een meer dan de ander, voor moed, opmerkſaamheid, vernuft, oordeel, en zelfs om iets-uittevinden, vatbaar zijn, openbaren zij zelfs van de wieg af de kiemen van zulke onderſcheidene hoedanigheden, 't welk hem juist niet in het oog valt, die in dit ſtuk weinig geoeffend is, 't welk doorgaans niet wordt waargenomen, om dat de woeligheid, aan de kinderen zo eigen, zulks moeilijker maakt. Een van onze latere Dichters heeft met veel nadruk gezegd:

Rien n'échappe a l'enfant, pas même le ſilence (*).

Indien de moeders, welker opſlag van het oog zo doordringende is, in dit opzicht meer geraadpleegd waren: indien zij ons hare denkbeelden meer mededeelden, wat zouden wij een menigte van lichtverſpreidende waarnemingen, en gewichtige aanmerkingen over den zedelijken aart van hare teerbeminde voedſterlingen kunnen verſamelen! Geen ding ontſnapt het kind, zelfs

(*) *Geen ding ontſnapt het kind, zelfs uw ſtilzwijgen niet.*

Digitized by Google

zelfs uw ſtilzwijgen niet. Getroffen, en opgetogen van verwondering op het beſchouwen van 't gene een kind is bij deszelfs geboorte, en in zijne vroege jeugd, en op de overweging van 't gene het eenmaal door den tijd worden kan, zouden zij, welke zich met de opvoeding bezig houden, hunne oude gewoonte vaarwel zeggen. Zij zouden met den meesten ſpoed andere ontwerpen van opvoeding vormen, meer overeenkomſtig met den aart en de waare geſteldheid van hunne kwekelingen.

Als wij ons niet voornamelijk bezig hielden met den kinderen gedurig hunne dwalingen, en misſlagen onder het oog te brengen, geſtadig te berispen en te kastijden, indien wij niet op alle beuſelingen acht gaven, en hen hier mede kwelden: maar indien wij de waare geaartheid der kinderen meer raadpleegden, zouden zij, welken wij ons vleien optevoeden, daar zij nu niet zonder verdriet zich aan opvoedings-voor ſchriften gewennen, hunne dagen meer vrolijk en gelukkig doorrollen. Daar zij nu door onze misſlagen, onze tegenſtrijdige en niet ſtrokende handelwijſen, zich ook gebreken aanwennen, zouden wij in tegendeel hen hun verſtand meer zien oeffenen: zij zouden inderdaad beter worden, en hunne vorderingen

gen zouden meer beantwoorden aan onze aangewende zorgen, en moeite: ja! zij zouden ons van hunne zijde teffens de grootſte vreugde en voldoening verſchaffen.

Om aan deze onze ſtelling meer kracht bij te zetten, zullen wij ze bevestigen door de getuigenisſen van de eerste vernuften uit de Oudheid. Sedert *dien tijd*, zegt Plato, *dat de beſchaafdheid der zeden de plaats begon inteneemen van de domme onwetenheid der eerſte eeuwen, heeft men door navorſchingen opgeſpoord en ontdekt, hoe uitgebreid de vatbaarheid, en welke de ſterkte van ziel in kinderen is. Wel ras is men ontwaar geworden, dat zij voor meer andere dingen vatbaar waren, dan enkel voor het ſpelen, of het lopen achter de kudden.* —— *Gegrond op deze zelfde waarnemingen heeft* Socrates *insgelijks aan zijne leerlingen beweſen*, dat, zo dra kinderen kunnen ſpreken, en enig oordeel des onderſcheids vertonen, zij dan niet te jong zijn voor de wetenſchappen.

Hiervan volkomen overtuigd, hebben de Grieken, en de Romeinen van deze waarnemingen met den gelukkigſten uitſlag gebruik gemaakt. Zo wel in die tijden, wanneer het Romeinſche Gemeenebest in den grootſten bloei was,

Digitized by Google

was, als onder de regering der Keiſeren, zo voor als na Hortenſius, *was het gene zeldſaamheid de bloem van de romeinſche jeugd te voorſchijn te zien komen, voorzien van een ſchat van kennis en wijsheid, van de Grieken en andere beſchaafde volkeren ontleend. Zelfs voor den tijd der jongelingſchap hadden zij de Geſchiedſchrijvers, Dichters, Wijsgeren, en Rechtsgeleerden geleſen, en het nuttige zich eigen gemaakt. Met den ouderdom van achttien of twintig jaren zag men de romeinſche jongelingen reeds in den Raad, of voor het Volk verſchijnen, waar zij met zo veel gezond verſtand en welſprekendheid zich horen lieten, als of zij geoefende redenaars waren.*

Volgens het bericht van Suetonius, *heeft* Octavius (*), *toen hij niet meer dan twaalf jaren oud was, de lijkreden ſamengeſteld op* Julia, *zijne grootmoeder van moederszijde, welke hij ook uitgeſproken heeft onder de algemene toejuiching van de vergaderde menigte. Op zijn dertiende jaar had de groote mededinger van* Demosthenes (Cicero) *reeds een vertoog over de* konst om wel te ſpreken

(*) *Keiſer* Augustus.

Digitized by Google

ken opgeſteld. Dit geſchrift, waar in hij alle de beginſelen van de konst der Redenaren verſameld had, was een beknopt, en naauwkeurig ſamenſtel van het gene hij bij zijne meesters gehoord had: 't welk juist niet zo zeer het vernuft, als wel de arbeidſaamheid, en de oplettendheid bewijst, voor welke elke kweekeling op die jaren vatbaar kan gerekend worden, onder deze voorwaarde, dat de aangewende zorg en manier van onderwijs naar zijne vatbaarheid berekend is.

Het is dierhalven van belang reeds van de tederſte jonkheid af aan met de letteroeffeningen een aanvang te maken. Dan toch moet men reeds een voorraad beginnen optedoen van bekwaamheden en kundigheden; welke men naderhand in het woeliger gedruisch der waereld, niet ligtelijk kan verzamelen. Inderdaad! met hoe veel doornen de weg tot het verkrijgen van wetenſchappen ook bezet moge weſen, men zal echter moeten toeſtemmen, dat die zo wel toegangkelijk is voor de jeugd, als voor menſchen van allen anderen ouderdom. Drijft toch de natuurlijke nieuwsgierigheid der kinderen hen niet aan om alles te bezien, na alles te luisteren, en alle de voor-

wer-

sterpen, welke hen omringen, te beletten? Even gelijk een gladde plaat, waar in nog niets door het graveerijzer van den kunstenaar is gegraveerd, voor het ontfangen van alle indrukfelen geschikt is, is ook het gehangen van een kind vatbaar voor alles wat 'er verstandige meesters in willen indrukken.

Laat ons hier nog bijvoegen, dat het onschuldige van hunne zeden, het ledige van kunnen geest, welke naar kennis reikhalst, en de slaap dier driften, welke hen in laater jaaren zo geweldig slingert, — dat dit alles dien eerst ontluikenden levenstijd het meest geschikt maakt voor het ontfangen van onderwijs.

Ervarene Schrijvers en Onderwijsers, welke door de ondervinding geoefend waren, gevoelden zich altoos getroffen door de juistheid van deze waarnemingen, en stemden dezelven altoos toe: doch, gelijk reeds gezegd is, maar weinige hebben het waare oogmerk der letteroefeningen begrepen. Het geen niet meer wesen moest, dan een toegift, heeft men als de hoofdzaak beschouwt. Zij hebben van hunne kwekelingen niet anders willen maken, dan Dichters, Geleerden, Redenaars, en hebben ver-

Digitized by Google

zeggen, hen te vormen tot menschen, dat is, tot rechtgeaarde kinderen, tot braave broeders en zusters, tot getrouwe vrienden. Tot die soort van Onderwijsers behoort vooral Baillet, *die, in zijn boek over de beroemde kinderen, welke, (om dit in 't voorbij gaan aantemerken) let wel, meestendeels den ouderdom van zeventig jaren bereikten, zig en alleen blijft stilstaan bij die Geleerden, welke het Grieksch, het Latijn, of de Oudheden in hunne jeugd reeds meester waren — en hiertoe bepalen zich zijn lessprakken.*

Maar, wat toch baat het een grooten geest, en uitmuntende bekwaamheden te bezitten, zonder de vereischten van een braaf hart en eene edele ziel? Al de roem van verheven vernuften, alle de laurieren van overwinnaars, in welk vak het ook wesen moge, zijn ze wel te vergelijken bij het leveren van een bewijs van weldadigheid? Kunnen zij opwegen tegen de verkwikkende en zoete trekken van vriendschap? De Wetenschappen onder de menschen moeten nergens anders toe dienen, dan om ons opteleiden tot de verheven kennis van onze plichten. Zonder deze laatste, zijn de Wetenschappen van weinig betekenis, dewijl zij doorgaans in de ziel niet

Digitized by Google

anders dan eigenwaan verwekken. Dat wij mannen van verſtand en geleerdheid; dat wij bekwame kunſtenaars vormen, is leſſijk; maar het is nog voortreffijker dat wij menſchen vormen die zich aanprijſen door hunne zedigheid, onbaatzuchtigheid, oprechtheid, en wijsheid.

Ziet daar het oogpunt, waar uit ik die jonge lieden, welken ik in deze nieuwe gaanderij van ſchilderſtukken ga ophangen, wil beſchouwd hebben. Zo zij nergens anders in uitgemunt hadden, dan in de School der Konſten en Wetenſchappen, dan door hunne redenvoeringen in de pleitzaal en volksvergaderingen, dan onder de vanen van de Krijgsgodin Bellona, zij zouden mij zonder enige bedenking vrij minder waardig geweest zijn om ten toon geſteld te worden in dit Pantheon (*) der geſchiedenis. Zij zouden mij den zuuren arbeid niet verzoet hebben, welken ik heb moeten beſteden aan het

ſamen

(*) Zo werd de Tempel van alle Goden te Romen genoemd. Dezen naam heeft men naderhand gebezigd van die plaatſen, waar men de beeltenisſen van voornaame mannen bij een voegt.

Digitized by Google

samenstellen van dit werk, 't welk mij daar door vrij dierbaar is, en 't welk ik met enig vertrouwen op de goedkeuring van bevoegde beoordelaars in 't licht geve.

Ondertusschen vindt men gelukkiglijk in deze levensbeschrijvingen van kinderen, dit een en ander, zo wel uitmuntende talenten, als goede zeden. Men kan uit onze verhalen een geregeld geheel van alles, wat tot de opvoeding behoort, opmaken. Lessen en voorschriften bieden met voorbeelden elkanderen wederzijds de hand, om het ware doel te bereiken. Het werkje zal dierhalven niet zonder vrucht in handen gegeven worden, zelfs van de jongste kwekelingen in de kostscholen, en huisen van opvoeding. Behalven het aanlokkende, 't welk men gevoelt in het lesen van een belangrijk werk, waar in teffens gestadig andere onderwerpen behandeld worden, zal dit boek hen ook de overtuigendste drangredenen aan de hand geven om hun hart, hun oordeel en verstand te gelijk, te vormen. Zelfs kan ik niet twijffelen, of onder het getal onze jonge lesers zal 'er meer dan een gevonden worden, welke ten enigen tijde voorbeelden ter navolging zul-

len

Digitized by Google

len opleveren, gelijk aan die, van welken mij hier getrouwe ſchetſen gewn. Dit is de hoop die mij ſtreelt, en de vleijendſte vergelding voor mijne aangewende moeite.

IN.

Digitized by Google

INHOUD.

I.

De Tweelingen, gebooren in een onderaardsch hol, digt bij Romen, in 't Jaar 70 van onze tijdrekening. Bl. 1

II.

LILIA FUNDANA, *te Romen gebooren, dochter van Fundanus, Consul te Romen, in 't Jaar 99 na Christus geboorte.* 40

III.

PUDENS, *of het zedige kind te Hisconien geboo-ren, bij de Adriatische Zee, in het Jaar 112 van de Christelijke Jaartelling.* 65

IV.

MARCILA EUPHROSIJNE, *te Rome gebooren, in het 116 Jaar van de Christelijke Jaartel-ling.* 71

V.

HENDRIK VAN [illegible], *te Leitour, in het Graafschap Armagnak, thans het Departe-ment* GERS, *in 't Jaar 1472 gebooren.* 87

VI.

Digitized by Google

INHOUD.

VI.

MICHAEL VERINUS, *of het waarheidſprekend kind, te Florence gebooren, in 't Jaar* 1487. Bl. 96

VII.

JUSTINA NICOLETTA DE FOIX, *in 't Jaar* 1502 *te Chateaubriant, in Bretagne, gebooren, en geſtorven, toen zij zeven jaar en een maand oud was, in de graftombe van hare Moeder.* 107

VIII.

EDUARD DE VI, *zoon van Hendrik den VIII, en van Johanna Seijmour, deszelfs derde vrouw, gebooren te Londen in het jaar* 1537, *en geſtorven in 't jaar* 1552. 123

IX.

FRANCISCUS DE BEAUCHATEAU, *zoon van een Toneelſpeelder van denzelfden naam, gebooren te Parijs, in 't Jaar* 1645, *en op zee geſtorven, vijftien jaren oud zijnde.* 132

X.

RAISIN en BABET, *te Trojes, in Champagne gebooren, in 't Jaar* 1658, *kinderen van* JAN BAP-

Digitized by Google

BAPTISTA RAISIN, *een beroemd orgelspeelder.* Bl. 158

XI.

De LAZARONS, *tweelingen, te Napels geboóren, in 't Jaar* 1659. 175

XII.

FRANTCHESCO MIKELI, *te Tempi geboóren, in 't noördlijk gedeelte van Sardinien, in het Jaar* 1654. 189

XIII.

KAREL, HERTOG VAN GLOCESTER, *Zoon van de Koningin* ANNA, *en van Prins* GEORGE *van Denemarken, te Londen geboóren den* 24 *Julij* 1689, *en in dezelfde stad in 't Jaar* 1700 *gestorven.* 205

XIV.

CANDIAC VAN MONTCALM, *te Candiac bij Nimes, in 't Jaar* 1719 *ter werêld gekomen.* 217

XV.

SIJLVINA JOLIOTTA D'ABENCOURT, *in het Jaar* 1720, *te Pierrefurt, in het Graafschap Auvergne, in Frankrijk geboóren.* 231

Digitized by Google

INHOUD.

XVI.

CHRISTIAAN HENDRIK HEINECKEN, *geboren te Lubek, in Neder-Saxen, in 't Jaar* 1720, *en in de zelfde ſtad geſtorven in het Jaar* 1725. Bl. 253

De PLAATJES te plaatſen.

Dat van pag. 22 tegen over . . . 22

——— ——— 167 ——— ——— . . . 168

——— ——— 187 ——— ——— . . . 188

——— ——— 250 ——— ——— . . . 250

AAN

Digitized by Google

AAN DE

KINDEREN,

Naar het Franſche van FREVILLE.

Beminlijk kroost, de luſt van Ouderen en Magen,
Ik wier geneuchte ons hart door 't zoet herdenken deelt,
Hoe ſnaakt gij 't vol genot van blijde levensdagen,
Daar ge onbekommerd danst en ſpringt en lacht en ſpeelt!

Verzeld van lachjes, die u volgen op uw ſchreden,
Verſchijnt ge als in een' zwerm van lieve minnegoôn,
Daar Venus en de ſtoet der drie bevalligheden
U ſieren met een' krans of friſſchen roozenkroon.

't Geringſte ſpeelgoed houdt uw hart als opgetogen,
Een zuikren penning is voor u een rijk treſoor,
Een zeepbol in de lucht, een witje om hoog gevlogen,
Vertukt uw ſtaand oog, komt u betoovrend voor.

Digitized by Google

Een huis van kaarten wordt door u op 't hoogst geprezen;
Schijnt u een wonderstuk, een heerlijk kunstgebouw;
Een schilderij, geklad met Turken en Chineezen,
Behaagt u meer dan 't fraaist van *Mieris* of van *Douw*.

Geen eerzucht, als een gier gewoon aan 't hart te knaagen,
Heeft op uw' boezem vat, spoort uw begeerten aan.
Geen wrokkende afgunst, vaak de pest van laater dagen,
Doet in uw teder hart gezetten haat ontstaan.

Geen eigenliefde, voor wier trots het al moet wijken,
Heeft ooit uw' speelgenoot verdienste of lof ontzegd.
't Zij rijk of arm, wie u genegenheid doet blijken,
Heeft op uw wederliefde en gulheid alle recht.

U, u lacht alles aan: elk is met u te vreden,
Daar hij gestreeld wordt door uw ongeveinsd gemoed,
En 't kwisplend huisdier zelfs, door duizend vriendlijkheden,
Elk beestje op zijne wijze, uwe onschuld hulde doet.

En lust het u somtijds uit jokkernij te strijden,
Dit baart geen wrok, daar 't met goedhartigheid geschiedt.
De sterkste is niet verwaand; en zoudt gij hem benijden?
O Neen! ook gij die zwicht, haat uw' verwinnaar niet.

Uw

Digitized by Google

Uw geest is niet gewoon zich vruchteloos te kwellen
Met ijdle vrees of zorg voor 't mooglijk ongeval,
Uw rust te stooren door een rampenbeir te spellen,
Dat, hoe waarschijnlijk ook, ligt nooit verschijnen zal.

Al gaat uw dierbaarst goed, uw speelgoed eens verloren;
Ras zijt ge, als 't aazend witje, op bloemen, weêr te vreên,
En haast vergeetende wat slags u kon bekoren,
Vliegt de eerste holle wind met uws traantjes heen.

Maar boven 't al hoe moet mijn hart in u niet achten
Die onverschilligheid, waarmeê gij 't zorglijk goud,
Om welks gemis zich vaak den besten ziet verächten,
Slechts als een geele kluit van aarde of klei beschouwt.

Gij volgt natuur op 't spoor. Gelijk een dwif onschuldig,
Onrozel, neemt ge ons in door 't ongeveinsd gelaat;
En 't hoopend Ouders hart wacht, vrolijk en geduldig,
De rijpe vruchten van zulk veelbeloovend zaad.

Zodra het eerst besef in u begint te ontwaaken,
Straalt reeds de dankbaarheid uw lagchende oogjes uit;
En eer uw mond den naam van Moeder nog kan slaaken,
Verstaat ze uw lieve taal in 't stamelend geluid.

Digitized by Google

Drievérf gelukkig hij, die u ten gids mag ſtrekken,
Daar hij uw buigzaam hart beſtiert met vriendlijkheid,
Door zachte leſſen weet van 't dwaalſpoor aftetrekken,
Te leiden waar 't vermaak den weg ter deugd bereidt.

O Zalige uuren, die wij nooit zien wederkeeren!
Wat dagen volgden u! hoe houdt ge ons nog verrukt.
Wie zou uw zorgloosheid niet eindloos meer begeeren
Dan 't juk der Reden, dat met zo veel zorgen drukt?

O Zalige uuren, (ach! wat kan 't hendenken baaten?)
Toen ik door zelfzin wierd in zachten ſlaap gewiegt!
Thans ſtoort dat driften ſtorm, te deerlijk losgelaten,
Met bruteloos geweld mijn afgebroken rust.

Ik Erken 't, mijn losſe jeugd plag alles fraai te maalen,
Nam aan voor waarheid, wat geſlepen logen ſprak,
Liep telkens groot gevaar van 't rechte ſpoor te dwaalen,
Daar ondervinding met haar fakkel mij ontbrak.

Onkundig van al 't kwaad, dat mij de list kon brouwen,
Daar vroome ſchijn haar doel voor mij verborgen hield,
Schonk ik te menigwerf mijn onbeperkt vertrouwen,
Wijl ik geen argwaan voedde, ook aan den snoodſten ſielt.

Digitized by Google

Die dwaling is voorbij: 'k wierd duizendmaal bedrogen,
Door 't schoon kleinkeetsel dat onkundige oogen trekt;
Doch 'k heb der wereld en der loosverzonnene logen
Het masker afgerukt, en 't gure leven ontdekt.

Ik zag den boozen mensch de waarheid stout verhaalen,
Door zijn gevloekt bedrog de onnozelheid benard,
Hem met den naam van deugd als heiligschender spoelen,
Haar zoenen met zijn mond, haar banden uit zijn hart.

Ik zag den Huichelaar, door eigenbaat gedreven,
Met een gebronsd gelaat, aan schaamteloosheid verpand,
Den onbedachten vriend de kuisch der vriendschap geven,
En bij die kusch het staal gereed in 's moordars hand.

Ik zag hoe 't recht gevloekt en list het al moet wijken,
Den braven armen, aan zijn arbeid, laag gebukt,
En door een *Crassus*, die zijn onverzadigd deugd blijken,
De zachtheid weggeslaan, verdrukte in 't stof verdrukt.

Ik zag den laagsten guit ten eerestoel verheffen,
Den laffen moordenaar als een *Brutus* hoog genoemd,
Den eerlijken man het lot der snoodaarts treffen,
De braafheid misdaad, en de misdaad deugd genoemd.

Ik

AAN DE KINDERÆN.

Ik zag de menschheid door de menschen wreed geschonden,
De Dweepzucht hollen, tak op moord en ropt en brand;
Ik hoorde, ô gruwelstuk! uit duizend beulen monden,
Steeds zweeren bij den naam van God en Vaderland.

Ik zag, om vrij te zijn, het volk in ketens zuchten,
De Wet der boozen steun het heilig Recht ten hoon,
Het goud alleen geëerd, vandienstben 't land ontvluchten,
De Burgers snooder nog dan Vorsten op den troon.

Ik zag, in 't eind, den mensch de menschlijkheid verzaken,
Den hemel tergen en de vriendschap laag verraên,
Zijn eigen broeder zelf met drift raazend maaken,
Nooit met de elendea van zijn evenmensch begaan.

Zo leert gij niet, o Jeugd! uw hoogste welbehagen,
Is zorgeloos vermaak en openhartigheid:
Zo ziet gij de echtvriendkond uws levens vrolijk dagen,
Gelijk een roos haar geur, door dauw gevoed, verspreidt.

Neen; zo mij nog de hemelwind van mijn lot gegeven,
Ik Ontweek het bijzijn van den snoodaardigen mensch.
O Kinderen als een kind, steeds in uw kring te beven,
Een kind te blijven — ach wie billijke wenschen?

L. E.

Digitized by Google

LEVENSBESCHRIJVINGEN

VAN

BEROEMDE KINDEREN.

I.

De Tweelingen, geboren in een onderaardsch hol, digt bij Romen, in 't Jaar 70 van onze tijdrekening.

Ten tijde van de onlusten, welken de Gallen den Romeinen veroorzaakten, onder de regering van *Otho* en *Vitellius*, verwekte het grootste gedeelte van de eerste Romeinsche Veldheren, en de Stadhouders der Wingewesten overal opstand; en, gelijk in tijden van oproerige bewegingen maar al te dikwerf gebeurde, zij hadden elk voor zich geen minder oogmerk, dan om zich de Opperheerschappij met geweld aantematigen, en zich een weg te banen tot den Keiserlijken troon. *Sabinus*, een van de Gallische Grooten, te *Langres* geboren, was on-

Digitized by Google

der dit getal. Hij wist zich een machtigen aanhang, vooral door het ſpillen van veel goud en door listige kuiperijen, te maken; en werd zelfs voor Keizer uitgeroepen.

Deze nieuwe mededinger naar de Opperheerſchappij had niet lang genot van deze gevaarlijke hoogheid. *Vespaſianus* had in dien tijd te Romen het bewind in handen. Hij trok met zijn leger, bij groote dagreiſen, die oproerigen tegen. Hij bereikte wel ras de plaats, waar zij zich verſameld hadden, groep ze aan, en gaf ze de nederlaag *zo*, dat hen geene hoop op herſtel overbleef. *Sabinus* vooral had de wraak te duchten van zijnen machtigen mededinger. Dewijl hij vreesde in de handen van *Vespaſianus* te zullen vallen, gebruikte hij deze list. Hij ſtak zijn huis in brand, en verſpreidde het gerucht, dat hij in de vlammen omgekomen was. Intuſſchen vlood hij en verſchool zich in wijduitgeſtrekte mijngroeven, op een afſtand van vijf mijlen van de Stad.

Sabinus, eensklaps in zijne grootſche ontwerpen te leur geſteld, en van het toppunt van grootheid in de uiterſte elende nedergeſtort, had echter nog niet alles verloren. Hij behield een getal overig, 't welk van eenige meer

meer waarde was, dan al wat hij had verloren. Dit goed was eene jonge vrouw, welker edel hart en uitmuntende hoedanigheden hare zeldsaame schoonheid nog vrij verre overtroffen. *Eponina*, welker naam alleen ons reeds hare voortreffelijke deugden voor den geest brengt, aarselde geen oogenblik in het lot en de gevaren van haren ongelukkigen Echtgenoot te delen. Zij ging zich ook opsluiten in hetzelfde onderaardsche hol, en werd daar moeder van tweelingen, van welken de eene *Fortis* geheeten werd, uit aanmerking van zijne sterkte, de andere *Blandus*, om de zachtheid van zijnen aart.

Niettegenstaande de zwakheid van hare kunne, en volslagen gebrek aan de nodigste hulp, in de volstrekte noodzaaklijkheid zijnde om zich alleen te behelpen met de diensten van *Martialis*, een' ouden vrijgemaakten slaaf, doch van de beproefdste trouw, nam deze moedige vrouw het besluit om hare twee zonen in deze schrikverwekkende eenzaamheid met de borst optebrengen, en slaagde zelfs boven hare verwachting in deze zo moeilijke onderneming. De kleine tweelingen bleven niet alleen in het leven, en ontwikkelden zich in deze ijskoude steengroe-

Digitized by Google

von e. maar verſchaften daarenboven aan hunne tedere ouders, door hunne liefkofingen, hunne gezeglijkheid, en goeden inborst, duizende genoegens.

De ergſte bekommeringen en de grootſte ongerustheid werden bij de Echtgenote van *Sabinus* verwekt door het kinderlijk geſchrei van hare dierbare zuigelingen. Het minst, dat zij ſchreeuwden, klonk het ver heen, van de ene ſteengroef in dit donkere hol tot de andere. De Echos herhaalden zonder ophouden beurt om beurt het geluid van dat geſchrei, en deden de gevoelige *Eponina* van angst verſtijven. Telken reiſe vreesde zij, dat verdoolde reiſigers op dat gerucht afkomen, en eindelijk hare ſchuilplaats zouden ontdekken.

Zo brachten deze aanſienelijke vluchtelingen omtrend twintig maanden door, in de bitterſte angſten en verlegenheden, welke men zich verbeelden kan. Maar de jonge deelgenoten van hunne gevangenis hadden naauwlijks den ouderdom van twee jaaren bereikt, of zij begonden ook begrip te krijgen van den gevaarlijken toeſtand, waarin hunne ouders verkeerden. Terwijl zij in die tedere jonkheid zich al leerden bedwingen, vermijdden zij ook toen reeds, met de grootſte zorgvuldigheid,

al

Digitized by Google

al was hunne ouders enige ongerustheid verwekken kon. Hadden zij enig ongemak, leden zij aan kwalen, welke bij kinderen vrij algemeen zijn, zij hielden het schreien in, en deden alle moeite om zelfs de minste zucht, die hen zou ontshapt hebben, te onderdrukken.

De kleine *Blandus* werd op zekeren tijd door een zwaar kolijk aangetast. De aanvallen waren zo geweldig en menigvuldig, dat hij zich ineen wrong op den schoot van zijne moeder, welke in tranen weg smolt. De tranen werden ook hem tegen wil en dank uit de ogen geperst. Hij dreef in zijn zweet, 't geheel lichaam over, 't welk teffens door een heete koorts was aangetast. Wanneer hij bijna op het punt stond om voor de smert te moeten zwichten, en het overluid uitteschreeuwen, bezat dat kind nog alsoos de kracht om zich te bedwingen. Hij hield bij de hevigste aanvallen aanstonds zijne kleine handjes voor zijnen mond, en onderdrukte op deze wijs, de klachten, welke zijn grievend lijden hem anders zouden hebben afgeperst.

O Lief Kind! zeide de medelijdende Vader: bedwing u niet zo aanhoudend: vergroot uwe smert niet door nog grooter smert: mijn lieve

Digitized by Google

Jongen! ſchep wat lucht, ſchep lucht door een poos te ſchreien. *Mijn lieve Vader*, gaf daar op het benaauwde kind tot antwoord, *indien ik ſchreeuwde, zou dat oorzaak kunnen wezen, dat Moeder gevat werd: het zou oorzaak kunnen zijn, dat gij ook gevat werd: ik wil liever ſterven, dan gerucht maken.*

Sabinus verrukt door den onbegrijpelijken moed en het goed hart van zijnen Zoon, nam hem in zijne armen, en, terwijl hij hem tegen zijne borst drukte, kuste hij hem verſcheidene malen, en zeide tegen *Eponina*, „ mijne teder „ geliefde Vriendin! Welke troost! Welke „ troost in ons ongeluk, zulke gevoelige, hart„ innemende, en wijze Kinderen te hebben!"

Het gene de oplettendheid op den Jongen *Blandus* vooral gaande maakte, was de buitengemeene zwakheid van zijn geſtel, zijnde wel de helft kleinder, dan zijn broeder, gelijk hij ook nooit recht gezond was. Uitgemergeld door gedurige pijnen, welken hij leed, was zijn gezicht mede genoegzaam geheel bedorven door de duisternis en de vochtigheid van het onderaardſche hol. Dit zwak ſchepſeltje vergat alle zijne kwalen in de nabijheid van zijne lieve Moeder. En, het gene hij in krachten te kort kwam, wegens het teder geſtel van zijn lichaam,

Digitized by Google

haam, 't welk de pijnen verzoetden, vergoedde hij rijkelijk door de edele gevoelens van zijn hart, en door de vurige liefde, welke hij de beminde tweede oorzaken van zijn aanwezen toedroeg.

De tweelingen werden in hun opgroeien van dag tot dag aanbevalliker en beminlijker: het gene bovenal opmerking verdient, is dit, dat, ontbloot zijnde van onderwijs en nodige onderrichting, de noodzaakelijkheid alleen hen vatbaar had gemaakt, en rijk in uitvindingen deed zijn: met dat gevolg, dat zij zeer nuttig voor hunne ongelukkige Ouders werden; in den benaauwden toestand, waarin die, van het menschdom afgesneden, en aan zich zelven overgelaten, zich bevonden, terwijl de ongerustheid hen verteerde.

Martialis, de getrouwe bediende, van wien wij hier boven gesproken hebben, was de enige bezorger van levensmiddelen voor deze aanzienlijke vluchtelingen. Reeds gedurende zeven jaren, dat zijne Meester en Meesteres in het onderaardsche hol verborgen leefden, diende hij hen, verzorgde hen, en voorzag in hunne veiligheid met eene onvermoeide oplettendheid. Hij ging, bij voorkeur, in den nacht te Rouen de noodwendige behoeften

Digitized by Google

halen. Zo kwam hij ook te rug langs eenzaame en ongewoone wegen, enkel uit vrees, dat hij flechts de minfte achterdocht verwekken zou.

De arme vrijgelatene was zeer naauwkeurig in de uitvoering van het gene hem aanbevolen was. Welken verren weg hij moest afleggen, hoe ongemaklijk die ook ware, hoe zwaar de last, welken hij te dragen had, wezen mocht, hij was altoos veel vroeger te rug, dan men van hem verwachten kon. Ondertusfchen gebeurde het eens, dat hij zich op weg begeven had om in de ftad warmer klederen, en wat wijn voor *Sabinus*, die krank was, te gaan halen, en dat hij boven den gewoonen tijd uitbleef. Twee dagen en twee nachten waren reeds verlopen, en de brave bediende was nog niet opgedaagd.

Ach! Hoe verbafend lang zijn de uren niet, als men lijdt, en met ongeduld ergens op wacht! Het ongelukkige gezin was wanhopig. Doch het gene voor hen het allerergfte was, het begon zich te laten aanzien, dat zij van honger zouden moeten fterven: eene ramp, helaas! dan te vreeslijker, wanneer men zijne jonge kinderen daarin delen ziet! Laten wij bij dezen akeligen toeftand nog voegen, dat verfcheidene onbekenden, 't welk men niegge-

woon-

Digitized by Google

woon was, op dien tijd, voorbij den ingang van het onderaardsch verblijf zwierven. *Epochus* toch liet niet na op alles acht te geven. Het gene den hare angst, terwijl zij op de loer zat, bovenmaten vermeerderde, was, dat zij de bewegende schaduwen van lichamen zag bij het licht van de maan, hetwelk vol was, en haare stralen liet vallen onder een van de bogen of ingangen van de Steengroef.

In dezen hartgrievenden toestand vonden de ongelukkigen, tegen alle verwachting, een ongehoopt hulpmiddel tot hun onderhoud. Dit hulpmiddel was hun zo veel te zekerder en ook aangenamer, dewijl het van die twee onschuldige deelgenoten hunner slaafsche gevangenis voortkwam. Toen toch de kleine *Blandus* zag, dat zijne teedergeliefde Moeder in de diepste droefheid gedompeld was, liep hij naar haar toe met een zeker voorkomen van gemoedelijkheid en vriendelijkheid, en zeide: „Moeder! vergeef mij en mijnen broeder morgen ochtend bij het krieken van den „dag uitgaan. Wij zullen ons na de groote „rots begeven, waar *Martialis* gewoon was „des gene te bergen, het gene hij niet ten „eersten kon mede brengen, misschien zullen „wij wel iets van hem ontdekken."

Dit voorstel joeg *Eponina* eenskaps eene trilling over het geheel lichaam. Aanstonds bracht zij zich voor den geest, in voor welke gevaren haare dierbare kinderen blootgesteld, als zij zich zo alleen en zonder Leidsman te midden van onoverzienlijke vlakten, en zware bosschen bevonden. Zij verbeeldde zich reeds, hoe zij of door wilde dieren verscheurd lagen, of een prooi geworden waren van vleeschetende roofvogels. Ondertusschen wat zou zij doen? Zij verkeerde in eene doodelijke en onbeschrijflijke verlegenheid. Zij moest in dien angstigen tweestrijd tot een besluit komen, en dat wel zonder draalen, want er bleef anders niets over, dan te sterven van honger en gebrek.

Eponina kende het vernuft en de vaardigheid van *Blandus*, welke weinig weerga hadden, gelijk ook het beleid en den moed van *Fortis*. Na dat zij dan hare kinderen elk van een ijzeren worpspies voorzien had, zeide ze tot hen, terwijl hare oogen in tranen zwommen, en haar hart door angst van een gereten werd: „bij de liefde, welke uwe Va„der, en uwe Moeder u toedragen, bevele „ik u mijne lieve kinderen! verwijdert u niet „van de groote rots, en komt ten spoedigsten „te rug.“

Na

Digitized by Google

Na dat zij hunne teder gevoelige Moeder bij herhaling en ſtellig beloofd hadden dat gene naauwkeurig te zullen nakomen, 't welk zij begeerde, en na dat *Eponina* hen een voor een omhelsd had, begaven zich de twee broeders op weg. Zij verdubbelden hunne ſchreden en kwamen in zeer korten tijd aan de bedoelde plaats.

Hoe groot was hunne ontroering en de ſchrik, die hen beving, toen zij een naakt uitgekleed lijk zagen, 't welk met verſcheidene ſteken was afgemaakt. Goden! riep de kleine *Blandus* uit, ik geloof, dat het *Martialis* is. Hij ging nog nader bij. Ach! mijn broeder! riep hij toen: Hij is het zelve! Het is maar al te waar, dat hij door ſtruikroovers van alles beroofd, en vermoord is.

De tweelingen waren door onſteltenis geheel en al bedwelmd op het gezicht van dat ſchelig ſchouwſpel. *Blandus* vooral was op het punt om te bezwijmen. Na dat hij zijnen broeder op de ſchouder was gaan leunen, begon hij bitter te ſchreien over dat nieuw onheil. *Fortis*, die vrij meer ſterkte van geest bezat, zeide tot *Blandus*: „Houd u ſtil, mijn „lieve broeder! houd u, bidde ik u, toch „ſtil. Een of ander rover zou immers op

„ dat gekerm kunnen afkomen, ons grijpen
„ en wegvoeren. Weet gij, wat wij doen
„ moeten? Laten wij ſchielijk naar het bosch
„ van *Ericina* gaan. Laten wij 'er van die
„ groote witte wortels uit den grond plukken,
„ welken wij met den ongelukkigen *Martialis*
„ gegeten hebben. Dan zullen wij nog een
„ partijtje castagnes oprapen voor Papa en
„ voor onze lieve Moeder."

Het uur, waarop *Eponina* hare dierbre kinderen te rug wachtte, was al lang voorbij. Zij wist niet, wat zij 'er van denken zou, terwijl een doodlijk voorgevoel haar al meer en meer begon te benaauwen. Aan den anderen kant was hare echtgenoot door een heete koorts aangetast, en die lijder had, om zijnen dorst te leſchen, niet anders, dan koud water, 't welk zijnen oorſprong had van het doorzijpelen door een geſpleten rots, zich in het onderaardſche hol verſamelde, van daar na buiten liep, en 'er verſcheidene beekjes vormde, uit welke dieren van dezen woesten oort kwamen drinken.

Bij alle de zielsangsten van *Eponina* over hare kinderen kwam nog, dat *Sabinus* van ogenblik tot ogenblik, in zijne ijlhoofdigheid, vroeg, of zijn brave bediende al aangekomen

Digitized by Google

was, en wat hij medegebracht had. Hij hield ook niet op om zijne kinderen te roepen, welken hij niet meer bij zich zag.

Welk mensch, hoe kloek hij ook wezen moge, zou in zulke zielheroerende geſteldheid, daar het een bij het ander kwam, het hebben kunnen uithouden! Intusſchen wat beſtaat de moed van ene deugdſame en gevoelige vrouw niet te ondernemen! Terwijl zij de ware oorzaken van de doodlijke ongerustheid, welke haar de ziel van een ſcheurde, ontveinsde, verzon *Eponina* al de vernuftigſte voorwendſels om haren ongelukkigen Man gerust te ſtellen, en zijne gedachten van 't een en ander aftetrekken.

De zon had haren loop reeds meer dan voor de helft volbragt, wanneer de ongelukkige *Eponina* begon te waphopen aan de wederkomst van hare kinderen. Te midden van die pijnigende gemoedsbewegingen, verliet zij haren man, vloog in een ogenblik tot aan den ingang van het onderaarsch verblijf. Ging 'er uit..... En — welke onverwachte verraſſing! Zij zag, tot hare innige vreugde, zo ver haar oog reikte, de twee kleine jongens, van verre aankomen.

Het gevaar, waarin zij haar zelve begaf,

geheel uit het oog verliesende, en op niets anders denkende, dan op het wedervinden van hare zonen, welken zij reeds voor dood of althans voor verdwaald had gehouden, ijlde zij hen te gemoet. Zij kwamen bij malkanderen. Woorden kon zij niet vinden om de vreugde uittedrukken, welke haar zo zeer vervoerde. Maar zij omhelsde de kinders schier bij elken voetstap, welken zij deden. Eindelijk zeide *Blandur*. —— „Gij zijt hen „wel ongerust geweest, lieve Mamaatje! ter„wijl hij hare hand met zijne tranen bevoch„tigde. Ach! Wij vragen u wel duizend„maal verschoning. Het gene ons zo lang „opgehouden heeft, is, dat wij Castanjes „hebben gaan rapen, en Mispelen plukken, „om uwen honger te stillen. Wij hebben ook „veel rijpe bezijen van de hagedoorns ge„plukt, om onzen lieven Vader te verkwik„ken.“ ——

Daar die lieve jongens, vol vreugde, dezen voorraad, van 't veld gehaald, in een mand droegen, welke aan hunne werpspietsen, die zij dwars over malkanderen gelegd hadden, hing, waren zij genoegsaam uit den adem, terwijl het zweet hen van 't lichaam droop. Zij waren zo zeer afgemat,

Digitized by Google

dat zij niet meer konden, en verplicht waren gedurig te rusten, offchoon hunne teedere Moeder hen zo veel bijftond, als zij maar kon.—

Zij brachten het dan eindlijk zo verre, dat zij hunne lombere verblijfplaats bereikten, onderwijl zij aan haare teedere Moeder het treurig lot van *Mariotte* vertelden, en daarbij hunne doodlijke verlegenheid over zulke treurige ongelukkigheid te kennen gaven, met bijvoeging van het gene zij 'er eindlijk op gevonden hadden om zich wat voedsel te verschaffen. De teere Moeder, van blijdschap opgetogen over de voorzichtigheid, zorgvuldigheid en tegenwoordigheid van geest in haare kinderen, viel hen op nieuw om den hals en hield niet op van hunne omhelzingen. Daarop bracht zij ze bij hunnen Vader, wiens toeftand haar veel tijds tot geen meer ongemakkelijkheid begon te baren.

Toen Sabinus zijnde *Blondus* en *Fortis* zag opdagen, verminderde zijne krankte van ogenblik tot ogenblik. Hij gevoelde zich eenigsins ontlast van een zwaar pak, 't welk hem de borst toedrukte. Maar toen vernam hij, tot zijne onuitfprekelijke fmart, het doodlijk ongeval van *Marcellus*. „ Groote Goden! „ riep

„ riep hij uit, terwijl hij uitbarste in een
„ vloed van tranen: ik zal dan mijnen getrou-
„ wen vrijgelaatenen niet meer zien! Adieu
„ mijne lieve kinderen! Zonder hem — wat
„ zullen wij nu beginnen? Wie zal ons tij-
„ dingen van Romen brengen? Wie zal ma-
„ ken, dat de weinige vrienden, welke ons
„ nog overgebleven zijn, aan ons blijven den-
„ ken? Helaas! Wie zal ons verdedigen! En
„ wie zal voortaan in ons nadeel onderstand
„ vinden!"

Terwijl *Sabinus* dus jammerde, zeide de kleine *Blandus* tot hem op eene wijze, die het hart moest treffen, een onbegrijpelijk veel verstand ontdekte: „ Ontrust u niet, „ lieve Vader! mijn broeder en ik kennen „ middelen, door welke wij somtijds dank „ kunnen hebben met onzen oom *Martialis*. „ Wij zullen ook op de jacht gaan, gelijk hij „ deed. Wij zullen ook vruchten en wortelen voor u verzamelen. En ik kan u verzekeren, dat noch u noch onze Moeder ooit iets ontbreken zal." — „ Ja, ja, „ Vader!" liet *Fortia* er onmiddelijk op volgen, „ nu wil groot mijn zullen wijder „ worden en de grootste zorg voor u dragen."

Te

Te midden van dit aandoenlijk gesprek, kwam *Eponina*, welke zich een ogenblik verwijderd had om wat spijsen gereed te maken, voor den dag met een groote schootel vol gekookte worteken en castanjes. Lieve Man! zeide zij tot haren Echtgenoot: „Zie eens „wat onze kinderen hebben opgesameld „in de bosschen. Deze gerechten, hoe ge„ring zij ook wezen mogen, zullen altoos „onzen honger stillen. Onze vergenoeging, „en onderlinge lieve samenwoning, zullen de „saus wezen, waarmede zij smaaklijk zullen „gemaakt worden." ——

Dit gezin, 't welk van de wereld afgezonderd alleen leefde, zettede zich toen tot eten en dat met den grootsten smaak: *Sabinus* uitgezonderd, die nog afgemat was van de koorts, welke eerst aan 't afgaan was. De kleine tweelingen, die zich zelven vergaten om voor hunnen lieven Vader te zorgen, zochten met alle nauwkeurigheid de zachtste en beste worteken en castanjes uit, en boden ze hem aan met een gelaat, 't welk vergenoeging en eerbied tekende.

In deze ogenblikken herinnerde hij zich zijne vorige grootheid, en ze met zijnen tegenwoordigen toestand vergelijkende, zeide hij,

die

die in 't staan na die grootheid zo bedrogen was uitgekomen, tegen zijne Vrouw en Kinderen: „ Ik bezweere u, mijne lieve Vrienden, te geloven, dat de lekkerste drank, „ welke mijne schenkers mij met volle bekers „ aanboden, in de dagen van onzen voorspoed, mij zo smaakelijk niet waren, als „ het zap van deze vruchten, die in 't wild „ gegroeid zijn: dat de edelste vleeschgerechten, welke mijne eerste koks mij gedurig „ versch opdischten, mij zo aangenaam niet „ waren, als deze veldwortelen door ulieden „ opgesameld en gereed gemaakt. —— De „ diepste buigingen, en eerbewijzingen, met „ welken ik geëerbiedigd werd door ons groote „ te menigte van gedienstige hovelingen, „ streelden mij vrij minder, dan de ongemaakte en oprechte liefkofingen, welken ik van „ ulieden ontfange." ——

Na dat hij dit gezegd had, zweeg *Sabinus* een poos stil, en loosde een diepe zucht. Daarna vervolgde hij aldus: „ maar, helaas? „ zou het mooglijk; nog eens; zou het mooglijk wezen, mijne dierbare en braave „ vrienden, dat wij niet lang meer dit geluk „ en deze vreedsame eensaamheid zouden „ genieten? Ik weet niet, welk een verborgen

„ voor-

Digitized by Google

„ voorgevoel ik heb, dat de Keiser eindlijk
„ ons verblijf ontdekken zal. De dood van
„ mijnen armen *Martialis*; die lieden, welke
„ zedert eenigen tijd gedurig rondom onze ver-
„ blijfplaats zwerven, dat een en ander maakt
„ mij ongerust, en verwekt mij eene vrees,
„ welke ik niet van mij zetten kan!" —

Bij het uitbrengen van deze aandoenlijke woorden nam de ongelukkige Vader zijne twee kinderen op zijne knieën; en legde zich met het hoofd op den boezem van zijne dierbare *Epponina* neder. Daar mengden de Echtgenoten hunne tranen onder een, en hielden niet op gedurig te herhalen, en wel op een toon, welke de grievendste droefheid van hunne harten kenmerkte: „ *Ongelukkige, on-*
„ *noozle kleinen!* — *Rechtvaardige Goden!*
„ — *Wat zal nlieden, mijne kinders! overko-*
„ *men?*" — De kleine *Blandus* viel hier op in en zeide: „ *Gij weent, Vader! Gij weent!*
„ *Ach! Schep moed! Weet gij, wat wij, mijn*
„ *broeder en ik, doen zullen? Wij zullen bij*
„ *den Keiser genade gaan vragen, en hem wel*
„ *zo bidden, dat hij ons verzoek toestaan zal.*
„ *Ach! ik ben 'er van verzekerd.*"

„ Dat de onsterfelijke Goden u verhoren," zeide de goede Vader hierop. „ Kon ik nog

„ eens,

„ eens, niet zo zeer voor mij zelven, als
„ voor uwe lieve Moeder, en voor ulieden,
„ dierbare kinderen! Kon ik nog eens vrij dit
„ duistere hol verlaten! Ach! dat het mij
„ vergund wierde u spoedig onder de men-
„ schen te brengen, en u eindlijk eens we-
„ dertegeven aan onze Ouders, en Vrienden,
„ indien zij ons nog overgebleven zijn."

Helaas! viel *Eponina* hier op in. „ He-
„ laas! na het verlies van *Martialis*, kunnen
„ wij ons niet vleien nog vrienden overge-
„ houden te hebben. Die brave vrijgelatene
„ was het, welke zo getrouw aan ons ver-
„ bonden was! Ach! wat heeft hij ons, ge-
„ durende den tijd van acht jaren, dat wij
„ hier als begraven zijn in deze uitgestrekte
„ grafsombe, vele bewijsen gegeven van zijne
„ verkleefdheid aan ons!" ——

„ A propos! Moeder!" zeide de kleine *Blan-
dus* tusschen beide, en wel met zekere le-
vendigheid van geest. —— „ Zullen wij dien
„ ongelukkigen *Martialis* daar zo laten liggen,
„ tot een prooi voor de roofvogelen? Ik heb
„ opgemerkt, dat zijne eene wang al geheel
„ opgescheurd was. Bij aldien Vader het mij
„ beliefde te vergunnen, zou ik morgen
„ met mijnen broeder heengaan om hem

„ met

„ met zand en takken van bomen te bedek-
„ ken." ——

„ Laat ik u tegen mijn hart drukken," riep *Sabinus*, van verwondering opgetogen, eens-klaps uit! „ Mijn lieve Zoon! Mijn lieve „ Vriend! die vroome inval treft mij zo, dat „ ik het niet uitdrukken kan! Ik keure met „ mijn ganſche hart uw voorſtel goed! De „ ſchoonſte dienst, de heiligſte plicht, is on- „ getwijffeld die, welken wij bewijzen aan „ de nagedachtenis van lieden, welke ons „ dierbaar waren, en aan welken wij erkente- „ nis verſchuldigd zijn! — Gaat nu uitrusten! „ mijne kinders! en morgen, eer de zon op- „ komt, dan! ja! zal ik krachten genoeg be- „ zitten om met ulieden te gaan. Morgen „ zullen wij te ſamen het overſchot van on- „ zen dierbaren *Martialis* gaan bedekken."

Welke gevaren 'er ook op lopen mochten voor *Sabinus*, als Hij zich buiten het hol begaf, niets was nu in ſtaat hem van zijn voornemen aftebrengen. Den volgenden dag, lang voor dat de zon begon op te dagen, nam hij een ſpade, en gaf vervolgens aan elk van zijne kinderen een bijl met een teenenmand. Zo gingen zij alle drie na de rots, aan welker voet het lijk lag van den Vrijgelatenen. Daar,

terwijl de Vader bezig was, om met alle moeite de aarde rondom het lichaam van *Martialis* wegtespitten, hakten de kleine tweelingen, het geen nu hun werk was, uit het naastgelegen bosch lange takken van eiken-, en populierbomen, om de dóode romp daar mede te bedekken. Na dat zij verscheidene takkebossen gemaakt hadden, brachten zij die met allen ijver en spoed aan, en legden dezelven op een gelijken afstand van elkanderen op het graf van den getrouwen bedienden. —

Na dat zij zich dus gekweten hadden van het uitvoeren van deze liefdadige plechtigheid, baden de tweelingen hunnen Vader ootmoedig een eerste na hunne onderaardsche verblijfplaats te rug te keren. Inderdaad, de zon kwam reeds boven den gezichteinder. *Sabinus* liep meer dan eens gevaar om iemand te ontmoeten, en op het onvoorzienst overvallen te worden. Na dat dan *Blandus* en *Fortis* hunnen geliefden Vader omhelsd hadden, liepen zij na het bosch om 't er anderen voorraad op te doen. Terwijl zij aan alle kanten wortelen en vruchten, die in 't wild wasschen, zochten, vonden zij ook een heerlijk bijennest vol honich in een hollen boom. Nadat zij de bijen daar uit gejaagd hadden, op gelijke

wijs,

Digitized by Google

J. V. Ver. a. del.

hakten de kleine tweelingen — bl. 22.

Digitized by Google

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY

ASTOR, LENOX
TILDEN FOUNDATIONS

Digitized by Google

wijs, als zij *Martialis* wel meer hadden zien doen, namen zij er de honichraten uit, schikten die zeer netjes op breede bladeren van vijgenbomen, en zaten in hartelijke blijdschap elkanderen gedurig toe te *Ah!* met al *Moeder haar hart opeten.*

Een brave daad brengt gelak aan. Deze dag was voor de tweelingen ook opmerkenswaardig wegens eene andere gebeurtenis, welke hen bijzonder aangenaam was, en voorziet zeerwijs zij de honichraten bijeenzamelden. *Fanis* kreeg een jong geitje in het oog, 't welk zijne poetjes meer dicht op den rand van de teenemaal platte, en met graagte aan de takjes van den krieken-boom, waarmede de mand opgevuld was, begon te eten.

Het kind was vlug, stark en zo gauw in het loopen, als een geit. Hij ging op 't geitje, 't welk niet veel grooter was, dan een haas, dor, hij vatte het midden op 't lijf aan, en, na dat hij 't zijn neusdoek om den hals had gedaan, leidde hij het na het hol.

Die kleine verzorgers van levensmiddelen (*), waren zo in hun schik, dat het niet

(*) *Provisiedragers.*

uittedrukken is. Vooral konden zij zich naauwlijks bedwingen van hunne blijdschap uittegalmen, als zij het kleine geitje zagen huppelen en springen. Maar zij verhiengden zich nog vrij wat meer, toen zij, korten tijd daar na, de moeder van het geitje van verre zagen aankomen om haar jong weder te halen.

„Ach! broeder lief!" riep *Fortis*, in eene verwoering van blijdschap overluid uit: „Ach! mijn vriend! welke vond! Zie daar „de geit zelve, welke haar jong naloopt!... „Laten wij zachtjes gaan, en ons wel wach„ten, dat wij ze niet verschrikken en weg„jagen. —— Goed, goed," zeide *Blandus* daarop: „indien zij wil blijven bij haar jong, „wij zullen ze opvoeden met bladeren, en „verse kruiden, welken wij alle dagen „zullen gaan opzoeken." ——

Zoo al geheel den weg over voortsnappende en twisten onze tweelingen aan huis, door de gewoonte reeds minder afschuwelijke, schuilplaats. Zij maakten vrij wat haast om na binnen te treden, terwijl zij met veel moeite — achter zich aan — het kleine geitje voorttrokken, 't welk met alle kracht daartegen aanspartelde. Wat de oude geit betreft: daar deze ik liet af-

schrik-

Digitized by Google

ſchrikken door de duisternis van het hol, begon zij droevig te bleten, en bleef den ganſchen nacht voor het hol liggen.

Fortis 'er zeer mede ingenomen zijnde, dat hij zijn geitje, zou gaan vertonen, nam het tusſchen zijne armen, en liep om het zijnen Vader aantebieden. *Blandus* insgelijks kwam op zijne beurt zijne Moeder de honich uit het beiënnest ſchenken, daarbij krieken, mispelen, ſpreeuwbeſſen, granaatappelen, en groote zwarte moerbeſſen, welken zij hadden wezen plukken langs de hagen, die op het zuiden ſtonden.

Eponina, verrukt over de zorg, welke hare teergeliefde kinderen met zo veel oplettendheid voor hen droegen, vloog ze om den hals, en omhelsde ze met de grootſte vervoering van liefde, waarna zij uitriep: „mijne Kinderen! uwe geſchenken zijn ons zo aangenaam, als zij met mooglijkheid wezen kunnen; maar 'er is geen kans om 't geitje te blijven houden." ——.

Hoe dat toch, Moeder, zeide *Fortis* met vrij wat ernst, hoe dat toch? Het is immers zo lief! —— „Dierbaar kind, vervolgde de Moeder: Gij kent zonder twijffel het verdriet niet, 't welk die oude geit lijdt, welker

Digitized by Google

„ jong gij weggevoerd hebt. Zij bemint het „ zelve niet minder, dan ik u bemin. Zij „ heeft niets zo dierbaar. Bij aldien iemand „ uit vermaak u ook zo van uwen Vader en „ van mij kwam afscheuren, zou ik wel re„ den hebben om te vrede te wezen? Zoudt „ gij zelve ook te vrede zijn?" —

Ach neen! lieve Moeder, antwoordde de Broeder van *Blándus*! — „ Wel nu dan, „ mijn waarde kind!" zeide zij: „ Waarom „ dan uw vermaak gezocht ten koste van die „ ongelukkige geit, welker vrijheid met „ geheel de rust van haar leven gij stoort. „ Gaat, mijne Kinderen! Gaat morgen vroeg „ het kleine geitje wederbrengen aan hare „ bitter bedroefde Moeder. Weet toch, *dat „ een vermaak, 't welk enen anderen ene en„ kele traan kost, gene braave en gevoelige „ ziel past.*

De tweelingen waren wel bedrogen in hunne verwachting, en ondervonden meer dan ene misrekening. Zij hadden al steenen pannen beginnen te maken, met veel behendigheid uitgehold, om daar in de oude geit, welke zij nog niet eens in bezit hadden, te gaan melken. Zij hadden ook al een klein stalletje gereed gemaakt, en in het zelve een paal in den grond gezet,

Digitized by Google

gezet, om de geit daar aan vast te maken. Maar de billijke redenen van hunne Moeder deden hen van hun voornemen afzien, en aanſtonds beſluiten, wat zij zouden doen.

Dierhalven nam *Fortis* den volgenden dag het geitje, en bracht het, volgens den raad van *Eponina*, met zijnen broeder, buiten de ſpelonk, waar zij het loslieten. Ach! hoe verſlagen waren *Blandus* en *Fortis*! En hoe veel verdriet baarde hen het gezicht van de oude geit, welke den geheelen nacht doorgebracht had met het verlies van haar jong te betreuren! Zij lag machteloos en uitgeſtrekt aan de beek. Maar was er verre van af van iets te ſlapen. In het tegendeel zij ſcheen ziek.

Doch zo dra de geit op den verſten afſtand haar jong hoorde bleten, ſprong zij eensklaps op, en begon ook zelve zonder ophouden te bleten. „Dat arme beest, zeide *Blandus* toe „, zijnen broeder, ach! wat is het nu te vre„de! Moeder had wel gelijk. Waarlijk! zie „, eens, hoe moeder en kind elkanderen lief„koſen!" Op deze woorden maakte *Fortis* eenige beweging, welke de kleine geit deed ſchrikken, daar het aan 't zuigen wilde gaan. Het nam met zijne moeder zo ſchielijk de

Digitized by Google

vlucht, als een pijl uit een boog, en de tweelingen konden zich niet weerhouden haar nog lang natezien, en met hunne ogen het veld over natevolgen.

Blandus en *Fortis* vermaakten zich nog gestadig met het zien loopen van de geit en haar jong, op het vlakke veld. Terwijl zij naderden om zulks nog meer op hun gemak te bezien, kregen zij een troep volk te paard in het gezicht, 't welk in vollen galop dien kant heen kwam aanrennen. —— „Lieve Broeder!, „Zeide *Blandus* tegen *Fortis*, lieve Broeder! „laat ons hals over kop vluchten. Dat zijn „zeker ruiters van den Keiser om Vader en „Moeder te gaan vatten. Ja! waarlijk! was, „het antwoord van *Fortis*, terwijl een koude „gril hem over al de leden ging. Zij zien „hier heen, en men zou zeggen, dat zij ons „roepen. Kom laten wij Vader en Moeder „gaan zeggen, dat zij zich ten allereerſten „verſchuilen. ——.

De tweelingen hadden reden om zich ongerust te maken. Naauwlijks hadden zij zich omgekeerd om te rug te gaan, of de ruiters vlogen met losſe teugels op hen aan. In een ogenblik waren zij de vlakte dwars overgevlogen, en 'er ſcheelde maar weinig aan, of zij hadden

Digitized by Google

hadden *Blandus* met zijnen broeder bereikt in dat zelfde oogenblik, toen zij het eerste gewelf van het hol intraden.

Doodlijk ontsteld, en bevende als een blad kwamen de arme jongens door duistere omwegen van 't hol, 't welk wel na een doolhof geleek, bij hunne ouders te rug, en wierpen zich in de armen van hunne lieve Moeder, zonder dat zij een enkel woord konden voortbrengen.

Lieve kinders! riep *Eponina* uit, dewijl zij hen zo bleek zag als de dood, en 't zweet hen van het lijf gutste: „ Ach! wat is ulieden toch „ overgekomen? — *Moeder!* .... *Moeder*.... „ *Doe de lamp uit*," — antwoordde *Blandus* met afgebrokene woorden, zonder dat hij 'er meer kon bijvoegen. —

Fortis vatte toen het woord op, en zeide op een droevigen toon: „ Ach! mijne ongelukkige „ Moeder! berg u toch zo ras gij maar kunt, „ en gij Vader! ook: want de soldaten van „ den Keiser zijn daar aan den ingang van het „ hol." —

Naauwlijks had de jonge tweeling dit akelig nieuws aangekondigd, of eensklaps liet zich het grinneken der paarden horen, 't welk door de Echos van het hol zo werd terug gekaatst, dat

Digitized by Google

het op eene ſchrik verwekkende wijs zich verſcheidene minuten achter een liet horen. —— Toen zeide *Sabinus*, terwijl hij zijne handen na het gewelf van het hol, als na den hemel, uitſtrekte: „Gevoelige deelgenote van mijne „rampen! en Gijl, mijn dierbare kinderen; „het is dan met ons gedaan! Wij zijn verlo„ren!..... Wij naderen ons laatſte uur„je. —— Mijn lieve vriend, herwatte *Epo„nina* op enen deftigen toon en vol vertrou„wen, laten wij ons wachten om zo in eens „al den moed te laten zinken. Gedurende „de negen jaren, welke wij zuchtende in „deze ſpelonk hebben doorgebracht, hebben „wij wel voor nog andere gevaren bloot ge„ſtaan, waaruit wij gelukkig gered zijn ge„worden. Geloof mij, op mijn woord, wij „zullen ook dit gevaar nog wel ontſnap„pen." ——

Sabinus had maar al te veel grond om van ſchrik geheel en al bevangen te wezen. Hij liet zich intuſſchen met zijne vrouw en zijne zonen in de diepte nederzakken, in eene ſcheur van eene rots, welke hen meermalen in andere voorvallen tot een ſchuilplaats had gediend. Hier hield hij zijne vrouw tuſſchen zijnen armen, terwijl deze wederom de twee kinderen

aan

Digitized by Google

aan hare borst drukte om ze te verwarmen. In dien toeſtand bleven die ongelukkigen twee dagen en twee nachten, zonder zich bijna te durven verroeren of adem te halen, terwijl zij zich op het minſte geritſel verbeeldden, dat het laatſte ogenblik van hun deerniswaardig aanwezen daar was. —— Gedurende dien tijd ondergingen zij wel duizend angſten, in de plaats van welken men den dood zelfs, als men het in zijne keus had, liever zou doorſtaan. ——

In die diepte van hunne ontoegankelijke ſchuilplaats konden de aanzienlijke vluchtelingen zeer gerust de huiszoekingen van de ſoldaten, welke bitter op hen tot hun verderf verbeten waren, trotſeren. Maar zij waren er niet beveiligd voor enen vijand, welke nog veel wreeder was. Volſtrekt verſtoken van alles, wat tot voedſel verſtrekken kon, hadden zij ook zelfs geen druppel water, om den dorst, van welken zij vergingen, te leſchen. Zij gevoelden dat het hen onmooglijk was weerſtand te bieden aan zulk een verſchriklijk lijden.

Hadden *Sabinus* en *Eponina* nog maar alleen geweest, zij zouden in die diepe rots den dood gerust ingewacht, en kloekmoedig onder-

Digitized by Google

gaan hebben: maar zij waren buiten ſtaat het ellendig lijden van de twee onſchuldige lotgenoten van hunne langdurige rampen langer aantezien! Hoe zouden zij langer hebben kunnen verdragen, *hen* te laten vergaan, zonder hen enige hulp ter verzachting te kunnen toebrengen? „ Mijn lieve Vriend!" zeide dan eindlijk *Eponina* tot *Sabinus*: „ laten wij al„ les wagen, om toch onze kinderen te red„ den. Laten wij deze onze ſchuilplaats ver„ laten, wij kunnen het hier niet langer uit„ houden. Ik bemerke wel, dat de Keiſer „ onderricht is van ons droevig aanwezen. „ Laten wij ons overgeven, werpen wij ons „ voor zijne voeten neder, en laten wij zijne „ ontferming inroepen." ——

Het gevaar, waar in zij verkeerden, nam nog hand over hand toe. Ene groote menigte van ſoldaten doorkruisten alle de wegen en zijdwegen van het onderaardſche hol. Zij hielden in de ene hand, welke na prooi ſcheen te verlangen, het geſcherpte zwaard, gereed om toe te ſtoten, en in de andere hand droegen zij ene brandende toorts om hunne waggelende ſchreden te midden van de duisternis van het hol te kunnen beſtieren. Zodra die wreede menſchen de minſte reet in de ſteenrots bemerk-

Digitized by Google

merkten, ſtieten zij 'er hun zwaard in tot aan het gevest toe, en riepen bij 't uithalen elkanderen met zeker verdriet toe: *Daar in is niets.*

Onder die ſcherpe en gevreesde navorſchingen kwam *Sabinus* eindlijk uit zijne ſchuilplaats met zijne vrouw en kinderen te voorſchijn. Hij zeide vrij bedaard tot den eerſten ſoldaat, welken hij ontmoette: *Hier zijn ze, welken gij zoekt. Doe uw' plicht; en breng ons bij uwen Meester.*

Het verwilderd gezicht der ſoldaten, het herhalen van de ijslijkſte vervloekingen, de blinkende zwaarden, welken zij al dreigende ophieven; en het flaauwe licht van de flambouwen, bij de lijkplechtigheden in gebruik, leverden een toneel op, 't welk veel geleek na een aanval van de helſche razernijen. *Eponine*, die tedere *Eponine*, was 'er niet langer beſtand tegen. Zij beſweek, en ſtortte voor de voeten neder van een van die woedende menſchen. Op zulk gezicht doodlijk ontſteld riepen de kleine tweelingen, op een wanhopigen toon uit: *Vermoordt Moeder toch niet! Vermoordt Moeder toch niet!*

Zo waren onze twee vluchtelingen, door verborgene vijanden verraden, al zeven negen jaren, die bijna verlopen waren, overal op-

opgezocht. Gedurende al dien tijd hadden zij alle navorschingen weten te verijdelen, zo dat *Vespasianus* reeds begon te wanhopen, of hij ze wel ooit ontdekken zou. Het valt niet moeilijk zich de vreugde te verbeelden van de soldaten, zo verhit op hunne prooi. Dit ongelukkig gezin te grijpen, op ene woeste wijs te knevelen, en na Rome voorttezwepen, was de bezigheid van weinige uren.

De rampzalige toestand, in welken iemand verkeert, verwekt nog altoos een gevoelig medelijden, zo dat men zelfs zich meermalen gedrongen en vrij genegen vindt om de misslagen te overzien, vooral als men berekenen kan, dat daar voor — door boetvaardigheid en aanmerkende hoedanigheden — is geboet, en er niet meer voor te vrezen is. Toen *Sabinus* en zijne vrouw de stad intraden, was 'er ene onzagelijke menigte van volk op de straten, welken zij door moesten. Elk was in verwondering opgetogen over hunne verkleefdheid aan elkanderen, over hunne deugdsaamheid, en standvastigheid in den tegenspoed; en kon niet nalaten te wenschen, dat de Vorst hen genade beweest.

Uit nieuwsgierigheid onverduldig, en door breedzucht verrijt, gaf de Keiser, die aan tafel

tafel zat, zich geen tijd om de maaltijd te eindigen. Hij liep haastig na buiten, en begaf zich in den buitensten voorhof van zijn paleis, waar hij met de Heren van zijn gevolg bleef wachten, tot dat men de gevangenen tot hem bracht, op 't horen van welker naam hij beefde van woede.

De eerste voorwerpen, welken *Vespaſiaan* onder het oog kreeg, waren de kleine tweelingen, de een aan den anderen gebonden. Die twee onſchuldige kinderen wierpen zich ogenblikkelijk voor zijne voeten neder. Zij omhelsden in de ootmoedigſte houding zijne knieen. Zij grepen hem de handen, welken zij wel ras in tranen deden zwemmen, en ſmeekten hem zo toch barmhartig te willen wezen. Voor een enkel ogenblik, tegen wil en dank bewogen zijnde, verbande die onverbiddlijke Vorst eenskliks alle gevoel van medelijden, 't welk in zijn hart post wilde vatten, en trad met ene barſche ſtuurſheid achter uit.

Toen ſtrekten die ongelukkige kleinen hunne handen na hem uit, en riepen zonder ophouden, met een nadruk, welke alleen de natuurlijke betrekking kan inblaſen: *o! Cæſar! bewijs genade aan mijn Vader! bewijs genade aan mijne lieve Moeder!*

Digitized by Google

Op het horen van zulke aandoenlijke taal, door de teederſte ouderliefde voortgebracht, ſtortten het Hof en het Volk tranen van medelijden. Deze tranen, welke de algemene ſtem van allen uitdrukten, ſchenen uitteroepen: *Vergiffenis! Vergiffenis voor die ongelukkige Echtgenoten!*

De hoogmoed en de heerschzucht zijn zulke woeste driften, dat zij, helaas! de zielen der Grooten voor de zachtſte aandoeningen der menſchlijkheid onvatbaar maken; dat hartroerend ſchouwſpel van die twee onſchuldige ſchepſeltjes, welke voor de oorzaken van hun beſtaan om vergiffenis ſmeekten, ene vergiffenis, welke die wel verdiend hadden, en de eenparige wensch der Romeinen hadden daarom gene andere uitwerking, dan dat zij den dwingeland, die alle barmhartigheid had uitgeſchud, nog meer en meer tot wraak aanhitsten.

Vespaſianus zou zich onſterflijk gemaakt hebben, als hij deze twee aanzienlijken, ofſchoon te voren misdadig geweest, in zijnen vriendenkring had aangenomen, daar hij zich nu eeuwige ſchande op den hals haalde, door zich te wreken op enen tegenſtreyer, welke hem nooit meer gevaarlijk kon worden. Hij

liet

Digitized by Google

liet ze op ſtaande voet volgens krijgsgebruik vonnisſen, en ze ogenbliklijk na de gerechtsplaats brengen. Om zijne wreedheid ten hoogſten toppunt te voeren, liet hij, zonder de minſte barmhartigheid, de kinderen uit de armen van hunne ouders ſcheuren. *Eponina* verkreeg nog dezen enigen troost, dat zij haar afbeeldſel aan hen overhandigen mocht, en daarbij een vlok haar, met enige papieren, waar op zij de belangrijke geſchiedenis van hare rampen beſchreven had.

Terwijl die getrouwe echtgenoten hun ellendig leven eindigden, waren de jonge erfgenamen van derzelver rampen, in een toren, aan den oever van den Tiber gebouwd, opgeſloten. Toen *Blandus* en *Fortis* zich voor altoos verwijderd zagen van den enigen ſteun en toevlucht, die zij in de wereld hadden, was het hen onmooglijk dien ijslijken toeſtand langer te verdragen. Zij vierden aan de bitterſte droefheid en verdriet den ruimen teugel, en ſloegen tot wanhoop over. Zonder vrucht was al de moeite, welke men aanwendde om ze vertroosten. Zonder vrucht bezorgde men hen ſpeelruig, ze geſchikt anders om bij kinderen de zinnen te verzetten. Zij weigerden alles, zelfs

Digitized by Google

tot voedsel toe, om het leven te onderhouden.

Terwijl die ongelukkige en onschuldige Heiden dag en nacht klaagden en kermden, hielden zij niet op geduurig te herhalen: *Moeder! lieve Moeder!* en: *Dat men ons onsen leven Vader, onze lieve Moeder wedergeve, of dat men ons ook doe sterven!* Het was onder het aanhoudend uitroepen van zulke hartbrekende woorden, dat de kinderen van *Sabinus*, uitgemergeld door het niet gebruiken van voedsel en slaapstede, den geest uitblazen in hunne moederlijke vangenis. Men vond ze op den grond uitgestrekt liggen den een naast den anderen, met de armen en kinderen om den hals geslagen.

Zo leefden deze twee wezige en moedige kinderen, welke van kindsbeen af bevonden dat zij door hunnen vijand waren verdoemd om te sterven, met een heftigen ernst voor de reden gestelde oorzaken van hun dreevig leven. Zo stierven zij. In het verhaal van dat een en ander heeft men gezocht de verwonderlijke trekken van hun koortsachtig leven bij een te schakelen, om dat niets zo schoon, niets zo verheven is, en de menschheid meer tot eer verstrekt, dan den bevreesden staat, en dat bij doorstanding van

dank-

dankbaare erkentenis. Dat toch de kinderen van onzen leeftijd, dat de kinderen die na dezen volgen zullen, betoonden aan zulke voorbeelden van ware ouderliefde te beantwoorden! Deze zijn de edelste en de zachste aandoeningen van de natuur. Deze is de bron van alle deugd, en het onderscheidend kenmerk van ene edel geboorene ziel.

Digitized by Google

II.

LILIA FUNDANA, *te Romen gebooren, dochter van Fundanus, Conſul te Romen, in 't Jaar 99 na Christus geboorte.*

Lilia Fundana was de jongſte van de dochters van *Fundanus*, een Romeinſchen Conſul, niet minder achtenswaardig door zijne geleerdheid, dan door zijne eerlijkheid en huislijke deugden. Ofſchoon deze aanzienlijke perſoon eigenaar was van wijd uitgeſtrekte bezittingen, zo van landerijen, als huiſen, had hij echter weinig op met die goederen van het geluk. Hij herhaalde meermalen — *Het voornaamſte goed, 't welk ik voorgenomen heb aan mijne kleine Lilia natelaten, is een gepaste opvoeding, een helderen geest bevrijd van vooroordelen, de kennis van de Maatſchaplijke plichten, een gedrag in alles zich zelven gelijk, en wel beredeneerd, en eindlijk veel talenten met ene nedrigheid, welke de talenten nog verre overtreft.*

Deze verſtandige Vader ſlaagde allergelukkigst in zijn oogmerk. Zij was verbaſend rijk, als zijnde de erfgenaame en dochter van een Man,

Digitized by Google

Man, van wiens schatten zelfs een naam uitging; maar met dat al was *Lilia* 'er verre van af, dat zij die hoogmoedige en ijdele vertoning maakte, welke maar al te veel daar ontdekt wordt, waar de overvloed huisvest. Offchoon zij ene kunde bezat, die vrij uitgestrekt was: offchoon zij talenten, van meer dan ene soort, openbaarde, talenten welke het volmaakte zeer nabij kwamen, zo trof men echter altoos ene ongekunstelde oprechtheid, en de beminlijke eenvoudigheid van de vroege jeugd in haar aan.

Toen *Lilia* den ouderdom van elf jaren bereikt had, was zij in staat alles te naaien en te borduren. Het snijden van hare tabbaarts, en van klederen voor hare Moeder was niet meer dan ene beuseling voor dat beminlijk en vindingrijk kind. Zij danste met de grootste bevalligheid, tekende allerliefst, zong in den zeldzaamsten smaak, en nam zelfs aan tafel het welvoeglijke zo ongedwongen in acht, als ene huismoeder had kunnen doen.

Was haar Vader in zijn Kabinet bezig aan enigen letterkundigen arbeid, *Lilia* zocht de onderscheidene stukken, welke hij nodig had, uit zijne boekverzameling op, las ze hem voor, en nam den post van pennevoerder waar, in de brief-

Digitized by Google

briefwisselingen, welken hij hield. Was *Fundanus* afgemat door aanhoudende inspanningen van geest, of door het opstellen van moeilijke stukken, dan liep zijne verplichtende dochter na hare lier. Dan wendde zij alles aan, terwijl zij het zacht geluid van hare stem paarde met het Muziekstuig, om haren Vader te vervrolijken door alles, wat de Muziek het meest geschikt oplevert om de zinnen te verzetten, en den mensch uitte spannen.

De Geschiedschrijvers, welke ons de zeldsaame hoedanigheden van deze Romeinsche Jonkvrouw geschetst hebben, hebben met alle reden het schoone van haar character, hare beminlijkheid van aart en uitmuntend hart geprezen. Zij hebben zich vooral bepaald bij haren zonderlingen eerbied, en onafgebroken gedienstigheid, waarmede zij hare ouderen voorkwam. Wij maken ons gereed om 'er enige treffende bewijzen van optegeven, welke voldoende zullen wezen om hare gedachtnis dierbaar te doen blijven.

Lilia, de belangrijke *Lilia*, was maar even negen jaren oud, wanneer *Manilia*, hare Moeder, door ene krankte werd aangetast, welke de Geneesheren van het eerste begin af aan voor doodlijk hielden. *Fundanus* daar-

en-

Digitized by Google

enboven was zo. gevoffen door den wanhopigen toeftand, waar in zijne Echtgenote verkeerde, dat hij insgelijks in eene gevaarlijke ziekte ftortte. In deze akelige gefteldheid betoonde het gevoelige kind, na haare jaren, eene verbaasheid en oordeel, welke elk enen verbaasden.

Daar hare Vader en Moeder krank te bed lagen, elk in eene afzonderlijke kamer, ging *Lilia* gedurig van den enen na de andere, om hen optepasfen en optebeuren. Terwijl zij gene mindere voorzichtigheid, dan teederheid en liefkofingen bewees, verbergde zij voor den enen en de andere de akelige gefteldheid, waar in beide zich bevonden. Haar ongeruste Vader vroeg eens, hoe vaart uwe lieve Moeder van daag? *Och!* antwoordde de kleine, met ene gemaakte luchthartigheid, *Mama is van daag vrij beter, dan gisteren. De Geneesheer heeft verzekerd, dat zij binnen vijf dagen wat zal kunnen opzitten, en u gezelfchap houden.*

Maar — in dat zelfde ogenblik, daar de Ziel van het kind bitter veel te lijden had, en zij hare tranen opkropte, wist zij door het fpoedig verzinnen van enig voorwendfel zich wegtemaken om in een hoek aan hare traanen den

vrijen

vrijen loop te geven. Doch zich hervattende en schielijk hare wangen afgeweegd hebbende, ging zij na hare stervende Moeder zien. Zij nam een ander voorkomen aan, boostte zekere kalmte van gemoed na, en vertelde haar van *Fundanus* zulk goed nieuws, dat het niet beter begeerd kon worden. *Mijn lieve Moeder*, zeide zij, *Vader heeft bijna geene koorts meer: ik moest u voor hem twee kusjes geven. Doe geen moeite. — Steek uwe hand maar een weinig toe, dat ik die kusje.*

Ondertusschen kwam dat doodlijk ogenblik, 't welk de Geneesheren voorspeld hadden. De jonge Echtgenote van *Fundanus* stierf aan de gevolgen van haar laatste kraambed, in den ouderdom van zeven en twintig jaren. Het was de eerste dag van Maart (*). Op dien zelfden dag was *Fundanus* ook veel erger, dan naar gewoonte. Toen *Lilla*, des morgens

(*) Het is enigzins vreemd, dat de Schrijver de Latijnsche tijdrekening heeft behouden en geschreven heeft — de eerste van de kalender van Maart. Dit toch blijft voor elk duister, welke met de Latijnsche taal niet bekend is.

Digitized by Google

gens van dien dag, in de kamer van hare Moeder kwam, toen zij haar doodbleek en zonder beweging zag liggen, deed de wanhoop haar hare gewone onzichtigheid vergeten. Zij gilde het uit, en viel in zwijm neder.

Wanneer *Lilia* weder bij haar zelve was gekomen, en begon te begrijpen, welke doodelijke ongerustheid zij haren Vader had veroorzaakt, door tot zulk een uiterste hare droefheid gedreven te hebben, ging haar een huivering over het lijf. Hare eerste zorg was na hem toe te lopen, en hem de ontstoltenis te vergoeden, welke zij hem mocht veroorzaakt hebben.

Hare voorzorg kwam net van pas. *Fundanus*, als het ware, gevoel hebbende van het doodlijk onheil, 't welk hem trof, was in een allergeweldigste vervoering van droefheid. Wat men ook mocht bijbrengen, hij wilde nergens na luisteren. Zijne ijlhoofdigheid had het hoogste toppunt bereikt, terwijl hij zonder ophouden om een degen riep. Hij toch had het besluit genomen zich te doorsteken, om zijne dierbre wederhelft niet te overleven.

Terwijl men hier over met hem bezig was, kwam de naauw opletende en moedige *Lilia*. Eensklaps de grootste bedaardheid van geest ver-

Digitized by Google

vertoonende, benaan zij haren Vader ook de gelegenheid tot vragen, door aanstonds het woord optevatten, en op een vrolijken toon te zeggen: „ Wat heb ik daar even een on„ gerustheid uitgestaan! terwijl Mama een „ kop vleeschnat dronk, heeft mij immers de „ de kleine hond 'er beiden zijne pootjes „ midden ingeslagen. Hij heeft 'er wel drie „ vierde parten van doen storten, en het bed „ zweemt, zo dat is het. Ach! wat zou ik „ daar met mijn ganschie hart dat stoute beest „ geslagen hebben."

De laatste woorden sprak de kleine op zulk eene natuurlijke wijs uit, dat het waare baffent vóor de ziel van *Faustinus* was, en zijne wanhoop in een oogenblik bedaarde. Hij meende, dat hij dwaalde omtrend den toestand, in welken zijne vrouw was, en zocht meer zekere voldoening vóor zich zelven: „ De vreug„ de, dat het geschreeuw en gerucht, 't welk „ ik hoorde, eene geheel andere en meer ge„ wichtige oorzaak had. Kom hier, mijne „ lieve dochter! Kom hier, mijn lieve kind, „ laat ik u omhelsen."

Van dat tijdstip af aan, begon de dengelaame Echtgenoot van *Manilia* hand over hand te beteren. Door middel van al de zorg, welke

welke zijne dochter aan hem beſteedde, en door al haar te gemoed komen, kreeg hij bijna ongemerkt zijne gezondheid weder, en was zelfs enigen tijd daar na ſterk genoeg van ziel en lichaam, om de droevige tijding van den dood van zijne vrouw gelaten aantehoren.

Toen dan *Fundanus* wederom geheel bijgekomen en herſteld was van zijne ziekte, vernam hij eindlijk dat allerdoodlijkſte nieuws, 't welk men voor hem niet langer verbergen kon. De ſchok was geducht voor zulk eene gevoelige ziel. Maar de reden herkreeg bij hem wederom haar gezag, en hij dacht veel minder zwaar over het verlies, 't welk hij kwam te lijden, in het gemis van de beminlijkſte van alle vrouwen, door dien hij in zijne dochter, op de natuurlijkſte wijs, het waare afbeeldſel van zijne Echtgenote herkende. Beſloten hebbende om voortaan alle zijne teederheid en genegenheden aan haar geheel te beſteden, weigerde die dengdſame man voortſtrekt een twede huwelijk aantegaan. Al zijn geluk en roem zocht hij in het volmaken van de opvoeding van *Lilia*.

De uitgezochtſte boeken van allerlei ſoort, de uitmuntendſte Hoogleeraars en Meesters, elk in zijn vak, en de beſte kunſtenaars werden door

door dien braven Vader uitgezocht, zonder kosten te ontzien, om het groote oogmerk te bereiken, 't welk hij zich in zijne dochter voorſtelde. —— Gene beloften, gene betoning van hoogachting, gene eerbewijzingen, gene beloningen werden geſpaard om die onbetaalbare dienſten, door zulken Vader aan *Lilia* bewezen, te erkennen. Zodanig waren ook de vorderingen van deze jonge dochter, dat zij ene algemene achting verkreeg tot zelfs verre buiten het grondgebied van Romen. De Vaders en Moeders maakten 'er werk van om haar aan de kinderen als een voorbeeld voorteſtellen. Zij noemden haar het uitmuntend voorbeeld ter navolging, van welke zijde men ze ook beſchouwde.

Ene aanmerking te maken is van belang. Zij is deze. Offchoon *Lilia* van ene volmaakte ſchoonheid was, offchoon zij alle bevalligheden in zich verënigde, en in alles even aanvallig was, vergat men bij haar alle die ſchitterende voorrechten van het geluk. Men ſprak, in de eerſte gezelfchappen, van niets anders, dan van de ziels-talenten in dit zeldſaam wonder. Men ſprak met lof van hare kuntle, van hare vaardigheid in de handwerken, welke hare ſexe paſſen, en van de bekoorlijkheid

heid van haren geest. —— Wanneer men begon te spreken van de hoedanigheden van haar aandoenlijk en edelmoedig hart, en hoe zij elk een achting toedroeg, wist men geen einde te vinden.

Onder menigvuldige andere gewichtige staaltjes zullen wij 'er maar *een* aanhalen, 't welk juist geschikt is om zich van hare nedrigheid, haren goeden smaak, en gezond verstand enig denkbeeld te vormen.

Terwijl alles in hare *manier* van kleding de grootste eenvoudigheid kenmerkte, liet haar Vader niet na haar altoos kostbaare en uitgezochte klederen aantebevelen. De tederste liefde, welke zij haren Vader toedroeg, bewoogen haar niet te tonen, dat zij liever de lessen van zuinigheid, ook in dit opzicht, behartigd wenschte te zien. Zij liet het maken van zulke klederen zich welgevallen: maar vergenoegde zich ook enkel en alleen hier mede, wanneer zij zag, dat ze net waren gemaakt.

Op zekeren tijd, om haar te belonen voor enen brief, welken zij hem met veel smaak en konst, van woord tot woord, had voorgezegd, kocht hij haar een ring, rijklijk met diamanten bezet. Toen *Lilia* dat kleinood beschouw-

Digitized by Google

de, scheen zij buitengemeen voldaan te zijn, en bedankte haren Vader met alle tederheid wel duizendmaal. Na dat zij het enige ogenblikken naauwkeurig had bezien, vroeg zij haren Vader, wat dat juweel toch koste. Hij noemde haar den prijs, welke verbasend groot was.

„ Maar Vader! riep zij uit: *zo duur?* „ — — Herinnert gij u wel, Vader! dat „ gij mij dikwerf hebt gezegd, dat het waa„ re sieraad van onze sexe talenten zijn, „ vooral wijsheid en eenvoudigheid! Moet „ ik na mijn hart spreken! Daar — Ik mag „ aan mijnen pink geen kleinood dragen, 't „ welk ik in een ogenblik zou kunnen ver„ liesen, en 't welk genoegzaam zou zijn „ om een braaf huisgezin verscheidene jaren „ te onderhouden."

Fundanus was hierop enkele verrukking, dewijl hij zo veel gezond verstand in zijne dochter ontdekte. Hij riep uit. „ Wat schatte ik „ het voor mij een groot geluk u te bezitten! „ Wie zou uwe nedrigheid en wijsheid niet „ bewonderen! Het is onmooglijk met ene „ opvoeding ooit meer voordeel te doen, dan „ met die, welke gij ontfangen hebt! Daar „ gij zelfs in alles meer bestaanbaar handelt, „ dan

Digitized by Google

„ dan uw Vader, weet gij den raad en de
„ lessen ter uitvoer te brengen, welken ik
„ mij vergenoegde *gegeven* te hebben. Ja!
„ Het is maar al te waar! De smaak in de
„ weelde, en in dingen, welke volstrekt
„ overtollig zijn, baart meestentijds niet an-
„ ders, dan misrekeningen en bitter verdriet.
„ Op zulke wijs verwoest men zijn geluk,
„ zelfs dat, 't welk onwankelbaar scheen.
„ Men kan het zich niet tijds genoeg tot ene
„ gewoonte maken om een matig leven te lei-
„ den, zelfs te midden van de grootste rijk-
„ dommen, op dat men in zijnen stand kun-
„ ne blijven, en geen gevaar lope van in
„ enen minderen verplaatst te worden. Och!
„ mijn lieve *Lilia*, och! mijn lieve kind!
„ Kom — dat ik u omhelze, dat ik u aan
„ mijn hart drukke. Welk een geluk voor
„ een braaf mensch zulk een schat te bezit-
„ ten, gelijk gij zijt!" ——

Intusschen nam *Lilia*, in welke elk een belang stelde, zo wel in schoonheid, als in deugden en talenten toe. — Zij ontwikkelde een character, niet minder geschikt tot een waarborg voor haar eigen geluk, dan voor dat van dien gelukkigen man, welke zijn lot aan het hare zou verbinden. De eerste en aanzien-

Digitized by Google

lijkſte geſlachten van Rome hadden al zedert een geruimen tijd hare hand voor hunne zonen begeerd. Daar van was de beweegoorzaak meer de hoedanigheden van zulk een perſoon, dan hare geboorte en huwlijksgoed, 't welk men te verwachten had. Offchoon dit jonge mensch nog maar dertien jaren oud was, was zij echter reeds zodanig van geſtalte, zo verſtandig, en openbaarde daarbij in alles zo veel redelijkheid, dat haar huwlijk op die jaren al bepaald was.

Enige dagen voor dat de huwlijksplechtigheden ſtonden gevierd te worden, nam *Fundanus* zijne dochter bij zich alleen, deelde haar zijn oogmerk mede. Zij antwoordde zeer geestig: *Lieve Vader! nooit zou ik enen anderen man, of anderen vriend verlangd hebben, dan u. Maar ik zal mij aan alles onderwerpen, wat u vermaak verſchaffen kan. Dewijl het uwe begeerte is, dat ik zal trouwen, geve ik daar aan mijne toeſtemming, onder deze voorwaarde, dat ik nooit van mijn leven van u verwijderd zal worden.*

Fundanus zeide daarop, terwijl hij zijne dochter aan zijn hart drukte: „ Dit is juist „ mijn oprechte wensch. O! gij getrouw en „ juist gelijkend beeld van ene echtgenote, „ welke

Digitized by Google

„ welke zo deugdſaam was, dat ik hare na-
„ gedachtenis hartlijk zal blijven beminnen,
„ tot mijnen laatſten ſnik toe. Ja! ja! Wij
„ zullen altoos bij een blijven! Ach! Gij zijt
„ mij zo noodzaaklijk geworden, dat ene ver-
„ wijdering ondoenlijk is. Zo gij, helaas! u
„ van mij afzonderdet, zou het mij onmoog-
„ lijk wezen uwe teder geliefde Moeder, en
„ uw afzijn lang te overleven."

Zo dra *Fundanus* dit gezegd had, nam hij een boek (*) in de hand, 't welk met afbeeldingen (vignetten) en linten opgeſierd was. Het behelsde de levensbeſchrijving van *Manilia*, van hare tedere jeugd af aan, tot haren vroegtijdigen dood toe. De onſchuldige vermaken van haren kindsheid, hare letteroeffeningen en ſpelen, hare gebreken en goede hoedanigheden waren 'er alle in beſchreven met ene eenvoudigheid, die zo natuurlijk, als treffend was. De oplettende en zorgvuldige Vader had dit geſchrift opgeſteld, om tot onderrichting en voorbeeld voor zijne kleinkinderen te dienen, en begon het zijne dochter voortelezen. —— Hoe

(*) In dien tijd waren alle boeken handſchriften: dewijl de drukkunst onbekend was.

Digitized by Google

Hoe meer die brave Vader, die gevoelige Echtgenoot, in het lezen vorderde, bleef hare aandacht zo veel te meer op elke bijzonderheid hechten. Maar toen hij gekomen was tot aan het ſtuk van zijne altoosdurende afſcheiding van zijne dierbare gezellin, werd hij zo getroffen, dat hem de traanen uit de ogen geperst werden. Op het herdenken hier van, daar zij hem zo beminlijk was geweest: waarom het verlies hem nog zo zielgrievend was, drukte hij zich met zo veel nadruk uit, en met een vuur, 't welk de innerlijke geſteldheid van zijn hart openbaarde, dat zijne dochter daar door zo geweldig werd getroffen; dat zij bezweek, en op zijne knieën nederzonk. Toen zij wederom tot zich zelve gekomen was, gevoelde het aandoenlijke kind, dat zij door ene bezetheid op de borst was aangetast, en dat ene heete koorts haar noodzaakte na bed te gaan.

Fundanus had in het geheel geen denkbeeld van de doodlijke gevolgen, welke deze onverwachte ongeſteldheid na zich ſlepen zou. Terwijl *Lilia* den geweldigen aanval en kracht van hare ziekte verbergde, uit vrees dat zij haren vader ongerustheid zou verwekken, maakte zij de vertoning van ene gerustheid, welke

zij

Digitized by Google

zij niet bezat. Ondertusschen nam het gevaar hand over hand toe. Hoe donkerder het uitzicht op haren toestand werd, legde zij 'er zich zo veel te meer op toe, om haren geliefden Vader gerust te stellen. Zij herhaalde gedurig: *Lieve Vader! hoe! weent gij? Heb toch ten minsten zo veel moed, als uwe dochter!*

De kwaal was ongeneeslijk. De Geneeshe-ren gaven ook zelfs gene hoop, dat het nog wat duren zou. In twee dagen en twee nach-ten, daar het verstandige kind begon te be-merken, dat haar einde naderde, hield zij niet op haren Vader over hen een en ander te on-derhouden. In al dien zo smertlijken tus-schentijd hield zij zijne hand vast en drukte dezelve, dan tegen zijne borst, dan tegen haar hart, 't welk al zachter en zachter begon te slaan.

Welk ene tegenwoordigheid van geest! Wel-ke moed in zulk een ijslijk ogenblik! Een poos voor het laatste uurtje daar was, zeide *Lilla* tot haren Vader: „Lieve Vader! Ik bid u, „bewijs mij deze ene gunst." — Spreek, lief kind, antwoordde hij: Spreek rondborstig: Zou ik u iets kunnen weigeren? „Ik had be-„geerd (zeide zij) mij te laten uitmeten, en „u dat afbeeldsel te schenken. Ik begrijpe,

Digitized by Google

„ hoe dierbaar zulk een geschenk u wezen
„ moet. Op die wijs, lieve Vader! zult gij
„ mij niet geheel en al verliezen".....

Fundanus smolt weg in tranen, en kon geen enkel woord voortbrengen: echter liet hij op staanden voet een van de bekwaamste teken naars van Rome halen. Toen de kunstenaar gekomen was, nam *Lilia* ene houding aan om zich te laten aftekenen, zo dat het met gene mooglijkheid beter geschieden kon. Die troost, dat zij aan de oorzaak van haar bestaan dit geringe overblijfsel zou nalaten, deed haar zo veel krachten inspannen, dat het met haren droevigen toestand niet wel bestaanbaar was. Zo lang zij voor den schilder zitten moest, bleef zij onbeweeglijk, en wist de geweldige aanvallen van de doodlijke krankte, welke dat meesterstuk van de natuur verniel de, te wederstaan.

Toen de Schilder de hoofdtrekken had ontworpen, vroeg *Lilia* om dezelven te zien. Zij vond ze sprekende, en, terwijl een glans van genoegen zich over haar aangezicht verspreidde, zeide zij: *o! lieve Vader! de dood althans zal u dat juist afbeeldsel van uwe lieve Dochter niet kunnen ontroven! Waarlijk! Ik ben het zelve. Gij zult dat afbeeldsel wel*

hangen

Digitized by Google

ke gen naast dat van mijne dierbaare Moeder.....

Onder het uitbrengen van deze woorden, gaf dat lieve kind een zwaare zucht. Zij sloeg hare zwakke armen om den hals van haren Vader, en bleef in die houding enige ogenblikken zonder zich te bewegen of een enkel woord te spreken. Eindlijk brak zij die aandoenlijke stilte af, en zeide tot *Fundanus*: „ lieve Vader! laat het aan mijne twee zusters „ geoorloofd worden mij te komen omhelzen, „ Laat mijne min ook komen, mijne speel„ noodjes, en mijne goede vriendinnen."

Na dat die alle gekomen waren, vatte *Lilia* van de ene voor en van de andere na de handen, en drukte die in de hare. Daarop liet zij hare juwelen, hare boeken, hare beste tabberden, en verscheidene kleine halsieraden brengen, welke zij aan elk, na derzelver smaak en genegenheid, uitdeelde.

Na dit gedaan te hebben, zeide zij met een gelaat, 't welk verstand en smert tekende; „ Mijne goede en oprechte vriendinnen! Be„ waart, bidde ik u, deze geringe geschenken „ tot ene nagedachtenis van mij. Vooral gij„ lieden, mijne lieve zusters! tracht door „ uwe zorgvuldigheid en oplettendheid alles

Digitized by Google

„ wat in uw vermogen is, te doen om bij
„ onzen dierbaaren Vader de plaats van onze
„ Moeder te bekleeden. Helaas! Hij heeft
„ niemand meer, dan ulieden! Zonder uwen
„ bijstand, zal het hem onmogelijk worden
„ langer te leven, en hij zal wel dra niet
„ meer zijn."

Fundanus met zijne dochters, hare gezellinnen, en geheel het huisgezin sloten weg in tranen. Het was een hartbrekend schouwspel den akeligen en wanhopigen toestand, waar in die allen zich bevonden, te aanschouwen. Wat *Lilla* aangaat: ofschoon zij niet minder getroffen was, dan die gene, welke zo hartlijk deel namen in haar lot, bemerkt zij echter in zulk een vreeslijk ogenblik, zo veel bedaardheid van geest, dat elk er zich over verwonderen moest. Terwijl zij reeds met het ene been in het graf was, liet zij zich nog uit over hare erkentenis voor de vriendschap, en de weldaden, welken die gene, aan welken de zorg over haar in hare kindsheid was toevertrouwd geweest, haar bewezen hadden. Zij verzocht vooral van haren Vader, dat hij aan hare min, voor haar, eene groote som gelds zou geven, met een kleine landhoeve.

„ Indien

„ Indien die lieve vrouw," voegde 'er het jonge weldadige mensch bij, „ hier niet be„ geert te blijven, zal zij ten minſte ene aan„ genaame verblijfplaats weten, waar zij ook „ aan ons kan blijven gedenken. Terwijl zij „ dan zo verzorgd is van een geſchikt en ge„ makkijk verblijf, zal zij met haren man en „ die lieve kleine jongens onbezorgd het ove„ rige van hare dagen kunnen doorbrengen."

Het doodlijk ogenblik voor de beminlijke en verſtandige dochter van *Fundanus* was daar. Hare ogen begonden zich voor altoos voor het licht te ſluiten. Men zag, dat zij nog moeite deed om iets te zeggen. Zij bewoegde hare lippen: doch was buiten ſtaat enig verſtaanbaar geluid te geven. Eindlijk nam zij, toen nog, de hand van haren Vader, die meer dood ſcheen dan zij, in hare hand, en bracht dezelve op haar hart. De houding, waarmede zij dit deed, was zo vol uitdrukking, hare ogen ſtonden zo levendig, zo teder en welſprekend, dat zij nog tegen haren Vader ſcheen te zeggen: *Lieve Vader! Het klopt nog voor u..... Vaarwel! mijn beſte Vriend... Ik ga na mijne lieve Moeder, en zal haar uw laatſte kusje overbrengen.*

Digitized by Google

Brief van Plinius den Jongen over den vroegtijdigen dood van Lilia Fundana.

De brief, welken ik hier van *Plinius* overneeme, is in allerleie opzichten een meesterſtuk. Hij vertoont met weinige woorden de belangrijkſte tekening van de voortreflijke deugden van deze Romeinſche jonge Dochter, welke zo waardig is, om aan de kinderen van alle tijden voorgeſteld te worden ter naauwkeurige beſchouwing en ijverige navolging. Deze brief zal onder anderen door zulk voorbeeld doen zien, hoe verre de opvoeding der ouden die van onzen tijd — met betrekking tot de jonge dochters en vrouwen — overtreffe, daar de tegenwoordige eer beuſelachtig en ongerijmd is. Dus luidt de brief.

C. Plinius wenscht zijnen Marcellinus heil.

Ik ſchrijve u dezen, mijn lieve *Marcellinus*, terwijl ik in de bitterſte droefheid gedompeld ben. De jongſte dochter van onzen vriend *Fundanus* is zo even geſtorven. Ik heb in al mijn leven nooit iemand gezien, welke zo lieftallig was, niemand die beminlijker weſen kon, dus waardiger niet alleen om

Digitized by Google

om den hoogſten ouderdom te bereiken: maar zelfs om eeuwig hier te leven. Offchoon zij nog geen veertien jaren bereikt had, legde zij al aan den dag de hoogstmooglijke voorzichtigheid, welke men in den meergevorderden ouderdom aantreffen kan. Men beſpeurde in haar gelaat ook reeds alle de deftigheid en welvoeglijkheid van ene wel opgevoede en bedaagde vrouw. Dit alles intusſchen benam haar niets van die zedige ſchaamte, van die ongekunſtelde bevalligheden, welke alzoos bij de jeugd, van welke jaren ook, behagen.

Met welke eenvoudigheid en zedigheid zag men haar niet haren Vader meenmalen om den hals hangen! Met welke genegenheid en eerbied ontfing zij zijne bekenden niet, en allen, welke hem dierbaar waren! Met welke juistheid wist zij hare tedere hoogachting niet te verdelen tusſchen hare voedſters en de meesters, welke dienstbaar geweest waren om haar hart en zeden te vormen! Kon ooit iemand leſſen nemen, welke zich daar op meer met de borst toelegde, en ook grooter geſchiktheid en vatbaarheid had, dan zij! Was ooit iemand in ſtaat om minder tijd aan uitſpanningen te beſteden, en zorgvuldiger te zijn in de keus van dezelven!

Digitized by Google

Gij kunt u met gene moogelijkheid verbeelden, mijn waarde *Marcellinus*, de gelatenheid, het geduld en de standvastigheid van dit beminlijk en wijs kind, gedurende hare laatste ziekte. Gehoorzaam was zij aan de Geneesmeesters, en boven alle begrip oplettend om haren vader en hare zusters te vertroosten. Zelfs, toen haar reeds alle de krachten van het uitgeteerd lichaam begaven, wist zij hare zwakheid nog te verbergen, enkel en alleen door den moed van hare edele ziel. Deze gemoedigdheid bleef haar bij tot haar laatste ogenblik, zonder dat of het geweldige van hare kwaal, of de vrees des doods in staat waren het zo verre te brengen, dat zij die opgeven moest. Dit volgende is het vooral, mijn dierbaare *Marcellinus*, 't welk onze droefheid, en de smert over het verlies, het hoogste toppunt doet bereiken. —

Welk een bitter en voorgedijdig lotgeval toch! Maar hier komt nog bij, dat de dood haar in een tijdstip heeft weggerukt, 't welk het verlies nog oneindig grooter maakt! *Lilia Fundana* stond op het punt om in 't huwlijk te treden met een Jongman, die alle goede hoedanigheden in zich verenigde. De dag voor het huwlijksfeest was reeds bepaald. Wij waren zelfs al tot hetzelve genodigd. Helaas!

welk

welk een ommekeer van zaken! Welke ijslijke smert bekleedt bij ons thans de plaats van vreugde! Ik kan u met gene mooglijkheid uitdrukken, hoe mijne ganſche ziel enkele droefheid was, wanneer ik *Fundanus* zelve bevelen hoorde geven, om alles, wat beſtemd was voor koſtbare kleederen, peerlen en diamanten, om te beſtyden aan wisrook, balſem, reukwerken en doodkleederen.

Gij weet, *Fundanus* is een geleerd en wijs man. Van zijne vroegſte jeugd af aan, heeft hij zich toegelegd en geheel overgegeven aan de gewichtigſte wetenſchappen en de edelſte konſten, maar tegenwoordig ſteld hij den minſten prijs niet op alles, wat hij desaangaande hoorde zeggen, of zelve gezegd heeft. Met een woord, alle andere Deugden ſchijnen in deze oogenblikken bij hem hare werking te vergeten, om zich geheel aan de kinderliefde overtegeven.

Voor het overige, mijn waarde *Minucius*, het zal u niet moeilijk vallen het overdrevene in hem te verſchoonen. Zelfs zult gij niet kunnen nalaten hem te prijzen, als gij bedenkt, welken ſchat hij verloren heeft. *Lilia* had niet alleen de zeden van haren Vader overgeërfd: maar ook het uitzicht en de trek-

Digitized by Google

trekken van het aangezicht. Men kon haar met alle reden noemen het afbeeldsel van haren Vader, zijn ander ik, zo volmaakt geleek zij op hem in alles, wat hij schoons bezat, en voor het uitwendig aanzien, en wegens de deugdzaamheid van zijn hart.

Wanneer gij hem dierhalven eenen brief zendt om hem te troosten in zijne billijke droefheid en smerten, houd dan wel onder het oog, dat gij hem niet zo zeer berispt of hardt behandelt, dan wel uw medelijden uitdrukt, en hem met zachtmoedigheid tracht opte beuren. Door den tijd zal hij daar aan allengskens gehoor geven. Gelijk men toch bij eene verſche wond voor de naderende hand van den heelmeester beeft, terwijl men van tijd tot tijd gewoon wordt aan zulke behandeling, en zelfs daar na begint te verlangen, zo ook huistoen een gewonde ziel in't eerst op tegen alle de redenen, welken men met veel deelneming aanvoert om ze te genesen. Maar een weinig tijds daar op is zij na zulke troostredenen begerig en berust in dezelven, wanneer ze met behoedzaamheid en een gevoelig hart aangevoerd worden. — CALVIN. *Epist. l. V. Ep.* 16.

III.

III.

PUDENS, *of het zedige kind te Hisconien geboorên, bij de Adriatiſche Zee, in het Jaar* 112 *van de Christlijke Jaartelling.*

Het kind, van 't welk wij ene korte beſchrijving geven zullen, zou voor altoos in het duister vergeten zijn gebleeven, zo niet een Opſchrift, in de zeventiende Eeuw, door een van de zonen van den voorzitter van het gerichtshof te *Lamoignon* ontdekt, hetzelve had bekend gemaakt. Dat ſtuk, ter gedachtnis van dat Italiaanſche kind opgericht, heeft ons maar twee trekken van zijn voorbeeldig leven bewaard: doch die genoegſaam zijn, om de gedachtnis van zijnen roem tot den laatſten nakomeling te doen voortduren.

Lucius Valerius, bijgenaamd *Pudens*, dat is, *de zedige*, werd gebooren onder Keiſer *Trajanus*, in de ſtad Hisconien, welke tegenwoordig *Guasto* heet, in *Abruzzo aan deze zijde*,

Digitized by Google

zijde (*), aan de Adriatiſche Zee. Den naam en ſtaat van zijne Ouders hebben wij niet kunnen ontdekken. Echter kan men over hunne liefderijke genegenheid voor hunnen Zoon oordelen, uit de vorderingen, welken hij in de letteroefeningen heeft gemaakt. *Pudens* was nog maar dertien jaren oud, wanneer hij zich ook durfde aanbieden onder die gene, welke na den prijs in de dichtkunde dongen. Deze prijs beſtond in een voortreflijke gouden eerpenning en een ijvoren lier, welke prijs, om de vijf jaren, den genen toegekend werd, welke het beste Dichtſtuk maakte. Deze uitſpraak geſchiedde bij gelegenheid van de telling der huisgezinnen, welke om de vijf jaren te Romen en in het Romeinſche gebied geſchiedde.

Valerius behaalde niet alleen de overwinning over eene groote menigte van mededingers, welke meer dan nog eens zo oud waren. Doch het gene aan zijnen roem een nieuwen luister bijzettede, was het buitengewone van de eerbewijzingen, welken men hem aandeed.

Het

(*) Zie over deze plaats HOOGSTRAATENS *Woordenboek.*

Digitized by Google

Het ſtuk werd verſcheidene dagen achter een geleſen. Het droeg de algemeene goedkeuring weg, en men kon elke reis niet nalaten, 'er op nieuw met aandacht na te luisteren.

Het is te beklagen, dat men zelfs het opſchrift van het dichtſtuk van *Valerius* niet weet. Het moet ten uiterſten belangrijk zijn geweest, en niet weinig edele gevoelens hebben uitgedrukt, dewijl het volſtrekt door elk bewonderd werd, en wel zo, dat verſcheidene aanzienlijke perſonen in bedenking gaven, of men niet nog ene bijzondere beloning aan dezen jongen Dichter geven moest. Sommige gingen zelfs veel verder, en ſtelden voor — hem ter ere — een koperen ſtandbeeld opterichten.

Dit laatſte voorſtel werd zonder enigen tegenſtand algemeen goedgekeurd. Men liet daarop van Rome de eerſte kopergieters komen, welke onvermoeid bezig waren aan de voltooing van dit nieuw gedenkſtuk. Zo dra het afgewerkt was, werd het op de voornaamſte plaats van *Hisconien* opgericht. De dag, wanneer zulks geſchieden zou, werd onder trompettengeſchal in de eerſte ſteden van Italien aangekondigd. Deze voorafgaande aankondiging had een voortreflijk oogmerk. Het

was

Digitized by Google

was om de romeinſche jeugd dit feest te doen bijwonen, en haar tot naijver te bewegen, door daarin te ontdekken, dat verdienſten zo heerlijk beloond worden.

Men zou vermoeden, dat zulke overwinning, welke hij behaalde, het toppunt wezen zou van zijnen roem. Doch daarvan was het verre af. Hij gaf door zijne overwinning een allerſchitterendst bewijs van zijn vernuft: maar bij deze gelegenheid gaf hij geen minder lofwaardig blijk van het edele van zijn hart. De voorſpoed, welke maar al te dikwerf aan waanwijze inbeelding voedſel tot zelfverheffing geeft, was in 't geheel niet in ſtaat om hem in 't minſte hoogmoedig te maken. In 't tegendeel die groote eerbetoningen maakten hem meer of min neerſlachtig. Hij bezat juist die beſchroomdheid, welke met waare verdienſten hand aan hand gaat, en bleek diep verlegen te wezen te midden van alle de toejuichingen, welken men hem van alle kanten toebracht.

Een onverwacht voorval deed nog meer, dan al het andere, de waarde rijzen van de hoogachting, welke men den jongen *Valerius Pudens*, wegens zijne talenten en zedigheid, toedroeg. In dat zelfde ogenblik, wanneer de

Digitized by Google

de eerſte regeringsperſoon van de ſtad Hiſconien een kroon van lauren op het ſtandbeeld van den jongen Dichter plaatſte, ontdekte *Pudens* een weinig verder een' van zijne mededingers, en wel den genen, welke, volgens het oordeel van het algemeen, *Pudens* zo na bij kwam, dat men nog enigzins getwijffeld had, wien men den prijs zou toewijzen, waarom die mededinger ook vrij wat ſtemmen gekregen had. Geweldig getroffen door het zien van dezen mededinger, op wiens gelaat vrij duidlijk droefheid en grievende ſpijt te lezen was, nam *Pudens* eensklaps de kroon van het ſtandbeeld af, liep na zijnen mededinger toe, en zette hem dezelve op het hoofd. Terwijl hij hem om den hals viel, riep hij uit. „ Gij verdient ze boven „ mij. Dat men ze mij heeft toegewezen, is „ ongetwijffeld meer uit aanmerking van mijne „ jaren. Men heeft mijne jonkheid wel wil„ len aanmoedigen." ——

Deze twee mededingers bleven zo een geruimen tijd elkanderen om den hals hangen. Zij ſtorteden beide tranen, en waren buiten ſtaat een enkel woord voorttebrengen. Zo zeer waren hunne harten als toegeklemd door de levendigſte indrukken, van welken niemand

Digitized by Google

mand enig gevoel heeft, dan die ene edele ziel bezit, kiesch is, en ene waare opvoeding heeft genoten.

Dit schouwspel, 't welk zo veel verwondering verwekte, deed ene verbazende menigte toeschieten rondom *Publius Valerius* en zijnen mededinger, welke nog eens zo oud was, dan hij. Elk een gaf zich in het vervolg alle moeite om die treffende gebeurtenis te verhalen, en de minste bijzonderheden werden door den een aan den anderen medegedeeld, in alle de gewesten van het Keizerrijk. Zedert dien dag was men met zich zelven in tweestrijd, wat men meer roemen zou, of de overwinning van *Valerius*, bijgenaamd *Pudens*, dat is, het zedige kind, of wel zijne deugdzame handelwijs, en de braafheid van zijn hart.

IV.

Digitized by Google

IV.

MARCILA EUPHROSIJNE, *te Rome geboo-ren, in het* 116 *Jaar van de Christelijke Jaartelling.*

Marcila, welke bijgenaamd werd *Euphrosijne*, was de enige dochter van *Apollodorus*, een bekwaam bouwkundige, welke veel roem behaalde onder de regering van *Trajanus*. De natuur, welke niet altoos even gunstig is omtrend vele anderen, had behagen geschept in het verënigen van de zeldzaamste vermogens, en de beminlijkste hoedanigheden in deze Romeinsche jonge dochter, welker levensbeschrijving ik geven zal. Op haar twaalfde jaar was alles bij haar reeds zo ontwikkeld naar lichaam en geest, als of zij al achtien jaren bereikt had. Zij had lang blond haar, 't welk geheel gekruld haar langs den hals en schouders hing, groote ogen, vol geest en teffens zachtheid, ene edele houding, en was in alles zo wel besneden, dat men 'er van zeggen moest, dat zij naar een afbeeldzel, door de bevalligheden zelve getekend, was gevormd geworden.

Digitized by Google

worden. Daar bij had zij 'ene bevallige en lange geſtalte. Met een woord alles liep in haar ſamen om ene ſchoonheid te vertonen, van welke maar weinige voorbeelden zijn.

Meer dan eenmaal loerden de beeldhouwers en ſchilders op de gelegenheid om dit ſchoone mensch enige ogenblikken te beſchouwen, en wisten zich, onder allerleie voorwendſels, te laten vinden in de gezelſchappen, waar zij was. Wanneer zij dat geluk genoten, waren zij 'er ſpoedig bij om een ruw ontwerp te ſchetſen van dat verwonderlijk geheel, 't welk duizend trekken van ſchoonheid in zich zo bijzonder verënigde, als men maar zeer zeldzaam in een en het zelfde onderwerp aantreft. Meermaal zochten zij met den ſterkſten aandrang de Moeder te bewegen om haar toete-ſtaan, dat zij dit ſchoone en jonge wonder in de natuur mochten uithouwen of uittekenen, om met dat afbeeldſel, onder den naam van *Hebe*, *Flora*, of *Venus*, de Paleizen en Tempels te verfieren.

Maar onze lezers zullen vragen, waarom ik hier zo blijve ſtilſtaan bij die brooſe voorrechten, welken men ook louter toevallig mag noemen? Waarom zou men zo veel opheb-ben met bekoorlijkheden, welken de minſte

kraukte

Digitized by Google

krankte in enen dag onzichtbaar maken kan? Behalven dat ziet men meermaal, dat die goederen, welke zo verganklijk zijn, en met dat al zo zeer benijd worden, ten duurſten prijs gekocht zijn of bewaard worden, en dierhalven duizende verdrietige zorgen en moeiten kosten, zo wel aan die genen, welke zulke ſchoonheid bewonderen, als aan hen, welke dezelve bezitten. Men heeft dit en het volgende reeds honderd- en honderdmalen gezegd. Echter getroosten wij ons, het nogmaals te herhalen. De hoedanigheden van de ziel gaan de ſchoonheid van 't lichaam oneindig verre te boven, en deze kostbare ſchatten kunnen nooit genoeg onze aandachtige beſchouwing tot zich trekken, en aanſpraak maken op onze eerbiedige verwondering en welmenende hulde.

Het was dan vooral van deze zijde beſchouwd, dat *Marcila* elks aandacht tot zich lokte. Zo groot was de zachtheid en vriendlijkheid van haar character, de vlugheid van haren geest, de opgeruimdheid van haar hart, de bekwaamheid om geſtadige afwisſeling aan het onderhoud in 't verkeer met menſchen te geven, en de beſchaafdheid in hare manieren, dat zij aan elk een behaagde, zelfs aan menſchen,

Digitized by Google

ſchen, welken men bijna nooit voldoen kan. Al had zij die bekoorlijkheden van dichaam, welke zo velen in 't oog ſtaken, gemist, dan nog zou zij de eerſte ſchoonheden onder hare gezellinnen hebben overtroffen, en derzelver aantreklijkheid hebben doen tanen, door hare zeldſaame zielsvermogens en talenten.

Toen *Euproſijne* niet meer dan tien jaren oud was, ſchreef zij reeds zo volmaakt het Grieksch, als het Latijn, 't welk hare moedertaal was. Zij had de ſchoonſte ſtukken uit *Homerus*, *Virgilius*, *Bion* en *Ovidius* in 't geheugen geprent, en zeide dezelven met zo veel gevoel, als bewijs van vatbaarheid, op. Zij had de ſchriften van de beroemdſte redenaars en van de beſte geſchiedſchrijvers geleſen, en daarvan uittrekſels gemaakt. Zij wist zich uittedrukken op eene wijſe haar alleen eigen, en die uitgezocht moest geheten worden. Het geluid van hare ſtem was zo lieflijk, en teffens zo ſtrelend, dat zij aan de geringſte dingen, van welken zij ſprak, zekere waarde bijzette.

Het is in 't ſpreken niet genoegſaam, dat men zich naauwkeurig weet uittedrukken. Men moet daarenboven in ſtaat wezen, zijne denkbeelden levendig te ſchilderen, en, als het

Digitized by Google

het behoort, aan zijn voorstel kracht en vuur weten bij te zetten, om alles in de bekoorlijkste gedaante te voorschijn brengen. Deze zo zeldsaame gaaf bezat de dochter van *Apollodorus* ook, vooral in het gezelschap van vrouwen, welke toen een geheel andere opvoeding hadden, dan tegenwoordig bij ons; waar men zich gewoonlijk vergenoegt met een weinig te kunnen dansen, en wat aan de musiek te doen. Daar zij al van hare vroegste jeugd af aan gewoon was geweest, onder het opzicht van de bekwaamste Taalmeesters, uittrekssels te maken uit de beste schrijvers, den zin der uitdrukkingen naauwkeurig te bepalen, en de zaken te ontwikkelen, ja! daar zij gewoon was geweest om brieven over allerleie onderwerpen opteftellen, had zij vooral geleerd haren stijl te zuiveren en te beschaven. Zij wist in haar spreken, lezen of opstellen, na dat het gevorderd werd, dan eens meer het bevallige te doen zien, dan eens meer vlug de woorden van de tong te doen rollen, dan wederom meer op naauwkeurigheid, dan zich op verscheidenheid toeteleggen, het zij ze uitmuntende dichters las, of zelve enige kleine dichtstukjes vervaardigde.

Gelijk zij vrij wat vorderingen gemaakt

Digitized by Google

had, ja! zelfs volkomen meester was van de Geſchiedenisſen, de Godenleer, de Zedekunde en de Aardrijkskunde, wist zij daar door ook, het gene zij ſchreef, meer belangrijk te maken. En wel verre van iet kinderachtigs te verraden, bleken hare opſtellen niet minder bekoorlijk, dan leerſaam te zijn door gepaste aanhalingen, en het daar uit afleiden van juiste gevolgtrekkingen en ſtelregels, welk een en ander ene reeds geoeffende pen aanduidde.

Wat brengt een zorgvuldig en bekwaam onderwijs het oordeel niet veel vroeger tot rijpheid, wat maakt het iemand boven zijne jaren verſtandig, hoe beſchaaft het de zeden, en maakt die jeugd belangrijk, welke daar van gebruik wil maken. De geringſte beuſeling, welke *Marcila* beſchreef of beſprak, liet zich met vermaak lezen of aanhoren, om dat de wendingen, welken hare geest daar aan wist te geven, dezelve 'al de bekoorlijkheid van ene nieuwigheid deden hebben. Was zij in enig gezelſchap, weldra bekoorde, betoverde zij allen; want, daar zij zich zorgvuldig wachtte om met hare verdiensten en kunde te pronken, legde zij 'er zich meer op toe om anderen te doen ſchitteren, dan wel zich zelven: zo dat elk, zonder uitzondering, ver-

Digitized by Google

verrukt was over hare beſcheidenheid en zedigheid.

De kundigheden van *Marcila* bepaalden zich niet enkel en alleen tot de ſchoone letteren: zij had zich ook geoeffend in de Schilderkunst en Bouwkunde, in welken beide zij een bijzonderen ſmaak vond. Met betrekking tot die laatſte kundigheid dong zij met haren Vader, welke haar daar van de eerſte beginſelen geleerd had, na dezen ereprijs, wie van beiden het daarin verder zou gebracht hebben. Haar Vader, welke in die konst zeer geoeffend was, ſtelde 'er zijn vermaak in haar te raadplegen over de plannen, welken hij, als bouwkundige, gemaakt had.

Maar helaas! welke ſtof van droefheid! Met zo veel kunde en ſchoonheid, met zulke ſchitterende talenten, had dit jonge mensch *een* ongelukkig gebrek, 't welk alle hare ſchoone hoedanigheden verdonkerde. Zij had ene ſterke neiging tot ſpotternij, en liet zich bijna nooit ene gelegenheid ontſlippen, om een geestigen trek te geven, welke dikwerf zo ſcherp was, alsze maar met mooglijkheid weſen kon. Door hare goedhartigheid en gevoelige ziel was het 'er bij haar hemelschbreedte van af, dat zij iemand zou hebben willen be-

Digitized by Google

nadeelen, verdriet, of moeite aandoen: maar, daar het haar ene behoefte was geworden, zich op zulke wijs te vermaken en te ſpotten, gaf zij zich zo veel te gereeder over aan beledigende boerterijen, daar men 'er minder werk van gemaakt had om haar het belachlijke en ook de gevolgen van dezelven te doen bezeffen.

Een beroemd Schrijver heeft gezegd, dat een ſchimpachtig gezegde zijnen meester dikwerf duur te ſtaan komt. Zo was het ook zulk een ſchimpachtige trek, welke en de dochter van *Apollodorus*, en *Apollodorus* zelven het leven koste. Deze beroemde bouwkundige had in vroegeren tijd de verregaande onvoorzichtigheid begaan, dat hij *Adrianus*, eer die den keiſerlijken troon had beklommen, tegen zich in 't harnas had gejaagd. De oorzaak van dezen onvoorzichtigen ſtap was de volgende. *Trajanus* liet, volgens de tekeningen van *Apollodorus*, die ſchoone brug over den Donau leggen, van welke men gewag gemaakt vindt in het verhaal van zijne overwinningen. *Adrianus*, welke waande in alle konſten en wetenſchappen ervaren te zijn, veroorloofde zich enige gebreken in dat konſtſtuk te willen aanwijſen, 't welk hij naderhand,

Digitized by Google

derhand, alleen uit dwaazen naijver, toen hij de teugels der regering in handen had, liet afbreken. Hoe minder zijne berispingen gegrond waren, met zo veel te grooter hardnekkigheid wilde die Vorst dezelven verdedigen.

Gewaldig beledigd door die ongeschikte en ongegronde aanwijsing van gebreken, kon *Apollodorus* niet nalaten vrij duidelijk aan den dag te leggen, hoe weinig werk hij maakte van zulken beoordeelaar. *Adrianus*, die zo groot een tekenaar wilde zijn, als bouwkundige; besteedde naderhand verscheidene geheele dagen om pompoenen, meloenen, comcommers en paddestoelen te teekenen. *Loop — loop*, voerde hem de kunstenaar *Apollodorus* daar over met een spottenden lach te gemoed, *loop* GIJ *na uwe pompoenen. Daar* WIJ *ons mede bezig houden, gaat verre boven uw bevat.* Tot in 't diepste van zijne ziel getroffen over die al te ernstige toepassing op zich zelven, kon *Adrianus* niet rusten voor dat hij den kunstenaar *Apollodorus* verre weg van Rome gebannen zag.

Enige jaren na dit voorval beklom *Adrianus* den Keizerlijken troon. Hij was een groot liefhebber van bouwen, en stichtede onder

Digitized by Google

anderen een tempel ter ere van *Venus*. Toen dit gebouw geheel en al voltooid was, zocht de Vorst gelegenheid, om den gebannen bouwkundigen te vernederen, daar hij in 't tegendeel zijne edele vrijmoedigheid had moeten bewonderen, en zijne groote talenten recht doen. Dewijl hij hem eigentlijk wilde doen gevoelen, dat men hem voor dat gebouw wel had kunnen misſen, zond hij hem de aftekening van het nieuwe geſticht, 't welk *Adrianus* in goeden ernst voor het achtſte wonder van de wereld hield.

Gebukt gaande onder den last van de ongenade, in welke hij gevallen was, gaf *Apollodorus*, zonder enige acht te geven op de tekening, dezelve aan zijne dochter over, terwijl hij 'er bijvoegde: *zie daar, mijne lieve dochter! onderzoek, toets het werk van den maker van pompoenen.* Met den eerſten opſlag van het oog bemerkte *Euphroſijne* een verbaſenden misſlag; *Mijn lieve Vader, riep ze toen uit, ai lieve! zie het beeld van Venus, hoe zij in de klem zit, onder het gebind! Zij is wel ruim eene derde te groot na evenredigheid van de hoogte van den tempel.* Zij voegde 'er lachende bij: *Zo de Godin het bijgeval eens in den zin kreeg te willen opſtaan, zou*

zij

zij, op mijn woord! het hoofd tegen het gewelf aan stukken breken, of zij zou genoodzaakt weesen zich omtrent geheel in een te krommen.

De aanmerking was zeer juist, Echter was die groove misslag, hoe zeer anders vrij duidlijk in 't oog vallende, ontslipt aan de opletendste beschouwers. Dit verschafte *Apollodorus* ene vreugde, welke hij niet verbergen kon. Hij herhaalde daarom verscheiden malen achter een: *waarlijk! het is nu zij gemaklijker een Pompoen te tekenen, dan een brug te bouwen.* Hij was opvoorzichtig genoeg deze gelegenheid waartenemen om den Keizer zijne onrechtvaardigheid en onkunde onder het oog te brengen. Hij zond hem dezelfde tekening terug, en vergat niet vrij spotachtig te doen opmerken de groove fout, door een kind van dertien jaren, gelijk hij zeide, ontdekt.

De spijt, welke *Adrianus* daar over had, was zo veel te grievender, dewijl de aanmerking van de jonge *Marcila* op de waarheid gegrond was. Om dezen misslag te verbeteren, zou de Keizer volstrekt in de noodzaaklijkheid zijn geweest om het dak van het gebouw afgebreken, en na evenredigheid te verhogen. Het is gevaarlijk de eigenliefde van den

Digitized by Google

mensch te kwetsen. Dat was ook hier het geval. Door wraakzucht vervoerd, wilde de Keizer geen middel nemen zich dezelve te verschaffen; maar hij deed het ook op eene wijs, welke alleen in laage zielen en dwingelanden vallen kan. Want omtrend zes weken daarna, liet hij, onder voorwendsel van eene samenswering, hem, die zo na waarheid geoordeeld had, te recht stellen. Dewijl de rechters grootendeels aan den dwingeland slaafsch verkocht waren, doemden zij den ongelukkigen, zonder enig bewijs, ter dood.

Ene goede opvoeding, en reehtgeaarte zorgen, welke men aan een kind besteedt, leggen veel sterker band, dan bloedverwantschap: zo dat die eerste den natuurlijken band tusschen vader en kinderen op de uitmuntendste wijs vaster toehalen en onverbreekbijk maken. *Marcila Euphrosijne* beminde haren vader tot aanbiddens toe. Na dat zij het onrechtvaardig vonnis, 't welk haren besten vriend, haren onderwijser, haren onwankelbaren steun, en dat wel zonder enige hoop op herstel, van haar zou afscheuren, vernomen had, werd zij door ene droefheid overstelpt, welke niet te beschrijven is. Van droefheid sloeg zij over tot de ijslijkste wanhoop, en nam

geen

Digitized by Google

geen minder besluit dan om in eigen persoon na den dwingeland heen te gaan, en hem een moorddolk in het hart te stoten.

Deze Romeinsche jonkvrouw bezat een character, 't welk genomene besluiten moedig ter uitvoer brengt, zonder zich door bedenkingen te laten slingeren, zo dat zij juist waardig was in den gelukkigsten tijd van het Gemeneboest te hebben geleefd. Doch niet dat al zag zij 'er geene mooglijkheid in om haren vijand te naderen, de middelen van zijne lijfwacht, welke hem, zonder hem ooit te verlaten, bleef omringen. Daarom moest zij dit gevaarlijk voornemen tegen wil en dank laten varen. Intusschen terwijl zij in 't geheel niet meer vatbaar was voor wijzen raad, en de insprakken der gemelde redden, en dus ontvoostbaar was over het verlies, 't welk zij leedt aan niets denkende, op niets peinzende, over niets treurende, dan over haren Vader, was het haar onmooglijk langer te leven, toen zij van hem beroofd was, waarom zij het onveranderlijk besluit nam aan haar leven een einde te maken.

Doch eer zij dat afgrijselijk voornemen ten uitvoer brachte, wilde dat vaderlievende en eerbiedwaardige kind op haaren een bewijs na-

Digitized by Google

laten van de liefde, welke zij haren Vader toedroeg. Zij dan rechte een gedenkteken opgeëvenredigd aan haar schranderen vernuft, en de middelen, welken zij in handen had, om het aan de kinderliefde toetewijden. Het was een kleine tempel van wit marmer, waarvan zij de tekening had gemaakt. Men zag *Apollodorus* geplaatst in het midden van de grootsche zuilen van dat gebouw. Die bekwaame bouwkundige werd daar vereenigd, van alles omringd, wat tot de beoefening van zijne kunst behoorde. Zijn dochter kwam daar voor, zo als zij hem de hand aanvatte, en die op haar hart legde, terwijl de Godin der onsterflijkheid hem ene kroon op het hoofd zettede.

Nabij deze afbeelding zag men ene graftombe van rood marmer, terwijl dezelve omringd was van engeltjes, welke tranen storteden. De dood daar om heen en weder zwevende, ligtte met het einde van zijn seisen de grafzerk op. *Euphrosijne* werd afgebeeld zich toen, niettegenstaande haare moeder, welke hier verbeeld werd in tranen wegtesmelten, alles wat in haar vermogen was aanwendde, om hare dochter van haar voorneemen afte brengen, op het lichaam van haren Vader ne-

Digitized by Google

nedertewerpen. Daarbij hield zij in hare linkerhand een losse rol papier, waar op men deze woorden las: *Och! laat mij toch begraven. Ik kan mijnen Vader niet overleven.*

Toen dit gedenkstuk voltooid was, hield zich de dochter van *Apollodorus* met allen ernst bezig om haar voornemen, waarop niemand enig vermoeden had, ter uitvoer te brengen. In der daad toch, schoon hare ziel van droefheid overstelpt was, wist zij eene vertooning van vergenoeging te maken, welke hare naastbestaanden en gezellinnen bedroog. Eenskaps zag men haar het gebruik van allerlei soort van voedsel weigeren. Welke drangredenen men ook bezigde, wat men haar beloofde, niets ter wereld kon haar bewegen om van haar voornemen afstezien.

Eindlijk, na dat haar bloed door eene volstrekte onthouding van alle voedsel, geheel verhit was geworden, viel dat gevoelige en moedige kind in zulke ijslijke vervoering van woede, dat zij niet anders deed, dan met een overluid geschreeuw tot de schim van haren Vader roepen. Dan eens wilde zij opstaan om dien vriend, welke haar, zo als zij zeide, tot haar grootste ongeluk verlaten had, te gaan zoeken. Dan eens sloeg zij hare handen in de

Digitized by Google

lucht, waar in zij een ſcherpſnijdend zwaard meende te ontdekken. In hare ijlhoofdigheid wanhelde zij ook meermaal met de lijfwacht van *Adrianus*, om dien het zwaard door en door het lijf te ſtoken.

In de laatſte oogenblikken uitgemergeld en noch tot zich zelve gekomen zijnde, nam *Martia* aanſtonds dat bedaard oogenblik waar, om haare wreedhoofe moeder, om vergifnis te ſmeken. „Wat heb ik er dan een gruwelige ſmert van, „Moeder lief! — riep ze uit — u zo te „hebben verlaten! Helaas! Ik ben de be„hoorlijkheden niet van mijn noodlot. Ik moet „voor hetzelve bukken, en mij bij mijnen „Vader gaan voegen.” —

Na dat zij deze woorden uitgeſproken had, riep zij al het overſchot van hare krachten, welke haar geheel begonden te begeven, te ſamen, knielde ootmoedig op haar bed, legde haar hoofd op den boeſem van hare ongelukkige Moeder, en blies zo den laatſten adem uit, noch maar dertien jaren en vijf maanden oud zijnde.

V.

Digitized by Google

V.

HENDRIK VAN NEMOURS, *te Leitour, in het Graafschap Armagnak, thans het Departement* GERS, *in 't Jaar* 1472 *geboren.*

Het gene in de Boeken der Maccabeën van de geestdrift en den moed der zeven *Maccabeërs*, welken *Antiochus Epiphanes* liet martelen, verhaald wordt, is ongetwijfeld vrij minder verwonderingswaardig, dan het langdurige lijden, en het heldhaftig gedrag van *Hendrik van Nemours*, met opzicht tot zijnen veel jongeren broeder *Franciscus*. Om dat gene, waarop ik de aandacht vestigen wilde, te beter te kunnen ontwikkelen en vatbaar maken, is het nodig, dat ik het een en ander uit de geschiedenis wat hooger ophale.

Jakobus van Armagnak (*), Konstabel van Frank-

(*) Van dit Graafschap, en van enigen uit dat geslacht, zie men HOOGSTRAATENS *Woordenboek*, op het woord *Armagnak*.

Digitized by Google

Frankrijk, had zich ook gemengd in de ſamenſwering van den Hertog van *Guines*, tegen Koning Lodewijk den XI, welke zijn broeder was. Toen de Hertog van *Guines* zo wel, als Mevrouw *de Montſoreau*, zijne meeſteres, vergeven was geworden door ene perſik, welke hun Biegtvader hen gegeven had, verënigde zich dezelfde Heer van *Armagnak* op nieuw met de Hertogen van *Bretagne* en *Bourgogne*, welke de Engelſchen na Frankrijk lokten. Daar Lodewijk de XI van de ſamenſwering onderricht werd, eer zij uitbrak, liet hij *Jakobus van Armagnak* vatten, juist in een ogenblik, waarin hij zulks het minst verwacht had, en liet hem het hoofd voor de voeten leggen.

De geſtrengheid, waarmede die ſtraf bevolen en ter uitvoer gebracht werd, ſtrookte met de voorzichtigheid, en werd geëischt door de gezonde ſtaatkunde. Maar zij bepaalde zich hier niet alleen bij. Zij ſloeg tot barbaarſche wreedheid over. Zo moeilijk valt het zwakke ſtervelingen den juisten middelweg tusſchen het goede en kwaade te bewandelen! Overeenkomſtig ene wreedheid van aart, welke *Lodewijk* den XI maar al te natuurlijk eigen was, overſchreedde hij vrij verre de regels, welke de rechtvaardigheid hem voorſchreef.

Digitized by Google

ſchreef. Hoe zou men het kunnen geloven! Hij gaf bevel, dat de twee jonge zonen van den Hertog met een witten tabbaard zouden gekleed, en zo op het ſchavot geplaatst worden, om 'er beſpat te worden met het bloed van den ſchuldigen.

Volgens de wreedſte uitvinding van de ongehoordſte wraakzucht, beeldde die Beul van Frankrijk zich zekerlijk in, dat hij de misdaad van den Vader in de kinderen moest t'huis zoeken. Hij meende dus het billijk recht verkregen te hebben, om die ook een beurt in het ondergaan van ſtraf te moeten geven. Inderdaad, onmidlijk na de ſtrafoeffening, liet die bloeddorſtige dwingeland de twee kinderen van *Jakobus van Armagnak*, Konſtabel van Frankrijk, na de *Bastille* brengen, zijnde de een *Hendrik* geheten, acht jaren oud, terwijl *Franciscus*, het andere kind, niet meer dan zeven jaren bereikt had.

De wilde *Cannibalen* hebben nimmer ijslijker wreedheden weten uittedenken, dan die, welke men pleegde tegen deze jonge en onſchuldige wichten. Men zou zelfs weigeren daaraan geloof te geven, bij aldien de geſchiedenis ons de ſtukken en bewijſen daarvan niet opleverde. Ingevolge de bevelen van *Lodewijk*

den

Digitized by Google

den XI, moesten vernuftige en vindingrijke werkstieden voor die kinderen ijseren kooien maken. Doch zij verschilden nog veel van die van den Kardinaal *Johannes de la Balue* (*), welke ook in dien tijd leefde. Hee was nog niet genoeg zulk een soort van gevangenis in 't midden van de Bastille uittedenken en daartestellen. Deze kooien, van boven wijd uitlopende, werden allengskens naauwer, en liepen in een punt van onderen te samen, zo dat zij de gedaante van een trechter hadden, en de ongelukkige, welke daar in opgesloten waren, in volle nadruk, met geene mooglijkheid of overeind staan of zitten, of liggen konden. Dierhalven welke gestalte zij ook zochten aantenemen, zij ondervonden ene wreede en gedurig nieuwe pijniging.

Wie is 'er, die onder het lezen van soortgelijke wreedheden niet beeft van afgrijzen, en verontwaardiging. Met dat al zodanig was de verblijfplaats en het ongelukkig lot van deze twee onschuldige schepzels. Zou het niet veel beter zijn geweest, hen in eens ter dood te hebben

(*) Zie van hem HOOGSTAATENS *Woordenboek*, op 't woord — *Balue*.

(...)

Digitized by Google

ben gebracht, dan ze van ogenblik tot ogenblik, geheel hun bitter leven door, op zulke wijs te martelen!

De wraakzucht van den Koning was nog niet voldaan door zijne buitengewoone pijniging. Hij gaf daarenboven bevel, dat men om de tien dagen aan elk van deze twee jeugdige gevangenen een' tand zou uittrekken. Toen men deze nieuwe barbaarschheid zo ſtond uittevoeren, ſpande *Hendrik*, terwijl hij voor zich zelven gene vrees had, alles, wat hij kon, in 't werk, om voor zijnen broeder, welken hij buitengewoon beminde, te ſmeken, dat hij van die ſmert toch vrij mocht blijven. Ach! riep hij uit, terwijl hij zich, zo goed hij kon, op de knieën wierp, „Mijn lieve „Moeder zal van droefheid ſterven, als zij „hoort, dat men mijn kleine broertje kwaad „doet!" . . . .

De mensch, welke belast was geworden met de uitvoering van dit ijslijk ſtuk, bracht *Hendrik* onder het oog, dat, zo hij na zijne ſmekingen, welke hem als broeder zo veel eer aandeden, luisterde, hij dan zelve gevaar van zijn leven liep. Begrijpt gij niet duidlijk, voegde hij 'er bij, dat ik de twee tanden aan den Gouverneur van de Bastille ver-

Digitized by Google

vertonen moet? „ Wel nu," gaf de edelmoedige *Hendrik* daarop ten antwoord: „ trek mij „ dan telken reise twee tanden uit, en laat „ mijn broertje de zijnen behouden. Zijn „ zwak gestel kan die smert niet doorstaan. „ Maar ik kan 'er wel tegen." ——

De Heelmeester, welke een uitmuntend hart bezat, gevoelde zo veel mededogen, dat hij buiten staat was te spreken. Op het horen van zulke aanbieding zonk hij geheel in verwondering weg. —— Zijne tranen kon hij niet inhouden. Het eerste denkbeeld, 't welk hem voor den geest kwam, was, dat hij wilde bedanken voor de uitvoering van zulk bevel, 't welk zijne gevoelige ziel zulk een schok gaf. Maar zich daarop te binnen brengende, dat een ander, naar alle waarschijnlijkheid, zo min den kleinen *Franciscus*, die zeer zwak en ook krank was, zou sparen, als zijn ouderen broeder, welke veel beter het verdriet van zijne gevangenis wist doortestaan, liet hij dien inval varen, en gaf gehoor aan het smeken van dien braven broeder *Hendrik*. Hij trachtte zich met zulken moed te wapenen, als die van den kleinen *Hendrik* was, en nam hem waarlijk twee tanden uit den mond.

Welke helden-moed in een kind! Hij gaf onder

Digitized by Google

onder het trekken geen het minſte geluid, en vertoonde zich zelfs zeer verheugd, dat hij voor zijnen broeder lijden mocht. *Franciscus* aan den anderen kant ſchreidde en kermde bitter, om dat *Hendrik* zulks voor hem onderging. Die barbaarſche wreedheid werd inderdaad om de tien dagen herhaald, en de jonge *van Nemours* betaalde telkenreiſe, tot den laatſten tand toe, voor hem zelven en voor zijn jonger broertje.

Ondertuſſchen kon het gevoelige en moedige kind niet lang wederſtand bieden aan de menigte van rampen, welken men hem de ene onmidlijk na de andere deed ondergaan. Niettegenſtaande ene ſterke en bloeiende gezondheid, kon het niet misſen, of gebrek aan lucht, beweging en de nodige zorg, welke zijne jeugdige jaren vereischten, het zielgrievend en gedurig herdenken aan het treurig uiteinde van zijnen Vader, het verdriet, dat hij van zijne lieve Moeder, van welke hij ook gene tijding hoegenaamd kreeg, was afgeſcheurd, en de aanhoudende martelingen, welken hij ondervond, moesten hem in ene verregaande droefgeestigheid ſtorten. Binnenkoortſen overmeesterden zijne krachten, en vertcerden hem allengskens, zo dat dit ongelukkig

Digitized by Google

lukkig ſlachtoffer van den tegenſpoed, ten einde van enige maanden in zijn graf, 't welk helaas! van zijne wieg niet verre verwijderd was, nederdaalde. ——

Daags voor zijn ſterven zeide *Hendrik* tegen zijnen broeder: „ Mijn vriend! ik gá u verla- „ ten. Ach! wat ſmert het mij innig, dat ik „ onze lieve Moeder voor mijn ſterven nog „ niet eens zien kan!..... Mijn hart voor- „ ſpelt mij, dat gij ze binnen korten tijd zult „ wederzien. Verzeker haar dan, mijn vriend! „ dat, toen ik ſtierf, ik haar nog hartlijker „ beminde, dan toen wij het geluk hadden bij „ haar te wezen."

Na dat hij dit gezegd had, begonden de twee broeders bitter te wenen. Weinige ogenblikken daarna voelde de oudſte, dat hem de krachten begaven. „ Ik kan niet meer," voegde hij 'er toen bij, met een zwakke en afgebroken ſtem,..... „ geef uwe hand en „ leg ze in de mijne..... A propos, *Fran-* „ *ciscus!* draag toch zorg voor mijn *muisje*"..... Hij bedoelde daarmede een jong muisje, 't welk van de kooi van zijnen broeder in de zijne heen en weer liep, en zo gemeenſaam met hem was geworden, dat het na hem toe- kwam, wanneer hij het riep. Deze waren zijne

Digitized by Google

zijne laatſte woorden. Zo blies dat voorbeeld van ware broederliefde den adem uit, zonder dat iemand hem bijſtond, dan een oude Priester, welke hem godvruchtig voorbereidde tot ſterven.

Het voorgevoel van den jongen *Hendrik* had waarlijk gevolg. Offchoon de kleine *Franciscus* veel leed, en aan zich zelven alleen overgelaten bleef, vond hij genoegſaame opbeuring in zich zelven. Hij bood wederſtand aan al het verſchriklijke van zijnen toeſtand. *Lodewijk de XI*, die wreede beul van Frankrijk, ſtierf na enige jaren. Toen werd de laatſte afſtammeling van de Hertogen van *Nemours*, onder *Karel den VIII*, opvolger van *Lodewijk*, gelukkig verlost. Echter bleef dit ongelukkige kind al zijn leven kreupel en mismaakt, 't welk het gevolg was van de onverdraaglijke houding, waarin zijn lichaam zulk een geruimen tijd zich bevonden had.

Digitized by Google

VI.

MICHAEL VERINUS, *of het waarheidſprekend kind, te Florence geboóren, in 't jaar* 1487.

Michael Verinus verdient in allerleie opzichten ene eerſte plaats in het *Pantheon* van de beroemde kinderen. Bij zijne ſterke liefde tot de letteroefſeningen, bij de natuurlijke gaaf van een ſcherp en juist vernuft, bezat hij een character, 't welk allerbeminlijkst was, gepaard met ene edele zachtheid van aart. Daar bij was hij zo zuiver in zijn zedelijk gedrag, dat hij ene zeldſaamheid onder zijne jeugdige gezellen gerekend moest worden.

Hugolin Verinus, zijn Vader, was ook een geleerd man (*). Deze had het voornemen zijnen Zoon zelve in de eerſte beginſelen van de Griekſche, Latijnſche en Italiaanſche ſpraakkonst te onderwijzen. Maar, daar hij, wei-

(*) Van dezen Vader van *Michael* zie men HOOGSTRATEN in zijn *Woordenboek*.

Digitized by Google

weinig tijds, na dat hij zulks begonnen had, door onverwachte bezigheden, verhinderd werd, dien aangenamen plicht in eigen perſoon verder te vervullen, bracht hij zijnen Zoon, die nog heel jong was, na Romen, waar men de letteroeffeningen met allen ijver ter harte nam. Dewijl hij zijnen Zoon aan de zorg en het opzicht van *Paolo Saſſia di Ronciglione* had toevertrouwd, maakte de kwekeling, onder dien kundigen Hoogleeraar, zulke ſchielijke vorderingen, dat hij met zijn negende, of tiende jaar zijne beoeffening van de voorbereidende wetenſchappen, waartoe taalkunde en wijsgeerte behoren, reeds geëindigd had.

De manier, van welke de jonge *Michael* bij zijne letteroeffeningen zich bediende, was zo eenvoudig, en de ijver, waar mede hij 'er zich op toelegde, zo onafgebroken, dat hij even zeer ervaren was in de Griekſche, en Latijnſche, als in de Spaanſche en Italiaanſche taalen. Op die jaren, wanneer andere kinderen eerst beginnen te leren lezen, was hij ook al vrij verre gevordord in de gewijde en ongewijde Geſchiedenis. Met de ſchriften van alle de eerſte Dichters was hij zo gemeenzaam, dat men hem maar een ſtuk uit hunne werken behoefde voortelezen, of een vers optezeggen.

Digitized by Google

en hij wiſc in een ogenblik de bron, waaruit men geput had.

Het gene nog wel het meest voebracht, om de kundigheden van dit arbeidzaame kind uitebreiden, was de orde, welke hij bij zijne letteroefeningen naauwkeurig in acht nam. De lijst van zijne plichten, en de verdeling van zijnen tijd was naauwkeurig door hem opgeſchreven, en alles met nommers bepaald, volgens de bijzondere onderwerpen, welken hij behandelde. Hij had ook eene talooſe menigte uittrekſels gemaakt uit de ſchriften, welken hij geleſen had. Het gene het meest in een kind van die jaren, van 't welk men zeggen mag, dat dan de Reden bijna nog in de wieg is, verbaasde, was, dat hij niets aanrekende, of het leverde een genoegzaam bewijs op van zijn vernuft, juisheid, en goeden ſmaak.

Daar het geheugen, en de geest van navolging dikwerf meer doorſtraalt in de onbekookte voortbrengſelen van de jeugd, dan het oordeel of vernuft, is het zo geheel zeldſaam met *zeer jonge* Schrijvers aantetreffen, vooral wanneer zij een zorgvuldig onderwijs hebben genoten. Maar het geen zeldzaam, en misſchien tot den tijd van onzen *Michael*, en van zijnen tijd wederom tot den onzen

zonder

zonder voorbeeld is geweest, was een werk, vol vernuft, juist oordeel, en nuttigheid, als de hersenvrucht van een kind, te voorschijn te zien komen.

Zodanig was juist het werk van den Zoon van *Hugolin*. Daar hij opgekweekt was onder, en door het lezen van de Redenaars, Wijsgeren, en Dichters der Oudheid, had hij van dezelven de uitgezochtste denkbeelden zich eigen gemaakt. Dewijl dit wonder en eerst ontluikende vernuft bovenal eene groote vatbaarheid, en uitmuntende bekwaamheid tot de Dichtkunde bezat, bracht hij de grondstellingen, en oordeelkundige aanmerkingen van *Homerus*, *Virgilius*, *Plato*, *Horatius*, *Sallustius*, *Ovidius* en *Cicero*, over de Staatkunde en Zedekunde, in versen van twee regels, welken de Latijnen *Disticha* noemen. Na dat hij de hatste hand aan dat werk gelegd had, liet hij het drukken onder den naam van *Disticha Moralia* (Zedekundige *Distichs*), en gaf het uit, toen hij nog niet meer, dan dertien of veertien jaren bereikt had.

De *Spreuken* van *Salomo* bevonden zich ook voor een groot gedeelte in dat werk, 't welk zo veel innerlijke waarde bezat, en door de taal der Zanggodinnen, welke hem zo eigen ge-

Digitized by Google
827307

worden was, nog bijzonder werd opgeluisterd. Het gene den roem van den jongen Dichter tot het hoogſte toppunt deed ſtijgen, was, dat zijn boek, waar over geen man van zijnen ouderdom, ja! waar over de bekwaamdſte pen zich niet zou hebben behoeven te ſchamen, de *algemeene* goedkeuring wegdroeg, zodra het maar te voorſchijn was gekomen. Eerſte geleerden ſchepten 'er zelfs vermaak in, over dat werk opheldernde uitbreidingen (Commentarien), te maken, om het nog nuttiger voor de vatbaarheid van de jeugd te doen zijn, door hunne bijgevoegde aanmerkingen. In weinig tijds waren 'er verſcheidene uitgaven van afgegaan. Met een woord: hij werd een Schrijver, wiens zuivere ſtijl navolgenswaardig werd geoordeeld. Zijn boek werd daarom, in de plaats van de bekende tweeregelige verſen, welke onder den naam van *Cato* gaan, in de Spaanſche, Nederlandſche, en Italiaanſche ſcholen gebruikt.

Hoe, zeer men den naarſtigen Zoon van *Hugolin* heeft moeten prijſen wegens zijne geleerdheid, en grooten geest, deze waren echter de enige uitmuntende hoedanigheden niet, welke ons hebben doen beſluiten hem onze jeugdige Leſers tot een voorbeeld opte-

geven.

Digitized by Google

geven. Het is toch elk een niet gegund een Dichter, Wijsgeer, Geleerde, of Redenaar te worden. Maar, het gene men voor elk meer verkrijgbaar moet achten, zijn hoedanigheden, welken men daarenboven in dat beroemde kind aantrof. Hij was zeer gezeglijk, spaarde nooit de waarheid, en was in 't geheel een zeldzaam voorbeeld, wat zijn zedelijk gedrag aanging. Het is vooral uit dit gezichtpunt, dat men hem beschouwen moet. Dat een en ander toch was de oorzaak, welke hem de welverdiende lofuitingen van zijnen tijd deed wegdragen, en nog de verwondering van de nakomelingschap doet zijn.

Deze zuiverheid van zeden was het, welke onzen *Michael Verinus* bij zijne Ouders en Meesters niet minder dierbaar gemaakt had, dan zijn aanhoudend blokken in de letteroefeningen, en daar door verkregene letterkundige bekwaamheden. Men kent de losbandigheid, vooral in het spreken, met een woord, het ongeregeld gedrag van het grootste gedeelte van die jeugd, welke zich op de letteroefeningen toelegt, terwijl zij zich ook niet zeldsaam *verëenigen*, om ondeugd te plegen, door welke vereniging zij moeilijk in orde gehouden kunnen worden. Men weet, hoe stug zij

doorgaans van aart zijn, zo dat zij zich niet gemaklijk laten beteugelen. Doch zulke voorbeelden, anders zo besmettende, hadden nooit enigen nadeligen invloed op den bedachtsaamen en ingetogenen *Verginius*.

Zonder dat hij zich ene meerderheid aanmatigde, zonder dat hij den gestrengen *Cato* verzoonde, terwijl hij in het tegendeel de vrolijkheid, zijnen jeugdigen leeftijd niet oneigen, bewaarde, wist de zoon van *Hugolin* zijne medeleerlingen dikwerf in toom te houden. Met een enkelen opslag van het oog, of met een enkel woord sprekens kon hij zijne losbandigste makkers, wanneer zij ene taal voerden, welke met de goede zeden niet strookte, tot reden of stilzwijgen brengen. De slechtste van zijne medeleerlingen, welke nergens om gaven, dorsten hem niet aan boord komen om hem te willen verleiden. Het gebeurde wel eens, dat zij zijne gestrengheid van zeden van ter zijde wilden bespotten: maar dan nog was hun hart gedrongen zijn gedrag en berispingen hoog te achten. Zelfs moest dat hart, tot hunne schande meermalen erkennen, dat het goed gedrag, de bescheidenheid en de schaamte het schoonste sieraad voor de jeugd zijn, en dat goede zeden alle andere

goede

goede hoedanigheden en bekwaamheden verre overtreffen.

De voorschriften van een goed gedrag, welken de jonge *Michael* had aangetroffen in de voortreflijkste Schrijvers van Griekenland en Rome, waren bij hem dierhalven niet zonder gelukkige uitwerking. Want behalven dat zij dienden, om zijn verstand daarmede optesieren, deed hij ze vooral strekken om zijn hart op de beste wijs te vormen, en bevestigde zo die voorschriften door zijne daden. Dit ene verdient vooral opmerking. Even, gelijk de bekende Wijsgeer der Oudheid, veroorloofde hij zich nooit de minste leugentaal, al ware het maar uit spotternij.

Hij had zich zulk een verheven denkbeeld van de waarheid gevormd, hij had daar mede zo veel op, en zijn character, om altoos rond voor de waarheid uittekomen, was zo algemeen bekend, dat hem door zijne tijdgenoten daarom den naam van *waarheid-spreker* werd gegeven. In de plaats van *Michael Hugelins-zoon*, welken naam hij van zijne Ouders droeg, noemden zijne medeleerlingen hem *Verus*, dat is, de *waarheid-minnaar* of *waarheid-spreker*. Deze roemrijke benaming is hem eigen gebleven, alleen met deze uitzon-

zondering, dat men het woord *Venus* (waas) enigzins veranderd heeft in *Verin*, of *Verino*, verkleinende woordjes, welke in de Italiaanſche taal zeer gemeen zijn, en lieftalligheid of vriendelijkheid uitdrukken.

Wij kunnen de levensbeſchrijving van dit verſtandige en wijze kind niet beter eindigen, dan door het opgeven van dezen volgenden trek. Hij had door zijnen voorbeeldigen ijver, waarmede hij zich op alles toelegde, eene zichtbaare meerderheid boven alle zijne medeleerlingen verkregen. Elken dag, wanneer men een of ander opſtel maakte, deed het gevoel van plicht, 't welk hem oplettender en naauwkeuriger deed zijn, dan zijne medeleerlingen, hem altoos den eerſten prijs wegdragen. Een van zijne makkers, *Belvicino* geheeten, ſpande nacht en dag alle zijne vermogens in om hem voorbij te ſtreven: doch het kon hem niet gelukken. Het grievend verdriet overmeesterde de ziel van dien jongen mededinger van *Michael* na den eerſten roem. Hij werd, gelijk men hem duidlijk aanzien kon, van tijd tot tijd magerder, zelfs geraakte zijn leven hier door in gevaar.

Verinus, wien hij dierbaar was, wegens gelijkheid van character, neigingen en hoedanigheden,

Digitized by Google

heden, terwijl het verſchil tuſſchen beiden niet zeer groot was, beſchouwde met zekere ongerustheid den gevaarlijken toeſtand van zijnen vriend. Toen hij de oorzaak van zijne verborgene kwaal had ontdekt, ſtond hij geen oogenblik in twijfel om er zijne eigenliefde aan opteofferen, en zo zijnen vriend zijne gezondheid weder te geven. Al aanſtonds, van het eerstvolgende opſtel, 't welk zij vervaardigen moesten, af, maakte hij met opzet enige fouten in zijne griekſche Vertaling, zo dat de eerſte plaats aan *Belvicino* toegewezen werd. Deze jonge mededinger was zo verrukt over deze onverwachte overwinning, dat zijne blozende kleur, welke hij verloren had, ſchielijk wederkwam, en hij volkomen genezen werd van zijne verregaande zwaarmoedigheid.

Het gene het meest roemenswaardig was in dit edelmoedig gedrag van den verſtandigen *Verinus*, is, dat hij in 't geheel niets ontdekte van deze deugdzaame verrichting. Men vernam 'er niets van, dan in 't vervolg enkel en alleen door zijnen meester *Rocinglione*, die zonder op houden bij hem aandrong om van hem te weten, hoe het toch bij gekomen ware, dat hij zulke lompe fouten gemaakt had.

Digitized by Google

Dewijl het kind een vijand van liegen was, bekende het edelmoedig, wat 'er van het geval was: maar bad toen ook ootmoedig aan den Hoogleeraar, om 'er niemand iets van te zeggen.

Gelijk 'er meer voorbeelden zijn van uitmuntende vernuften, welke hunne dierbaare Ouders te vroeg zijn ontrukt geworden, zo heeft *Michael Verinus* ongelukkiglijk ook maar enen kleinen loopbaan afgelegd. Ziekten, welke anders zo veel menſchen, in den eerſten bloei van hun leven, wegrukken, waren de oorzaken niet, welke zijn leven zo vroeg deden eindigen. Neen! Van zulke ziekte was hij nooit aangetast geweest. Hij toch leefde in alles zeer matig en ingetogen. Hij ſtierf in 't tegendeel aan al te groote gezondheid. Ene dikbloedigheid deed hem als ſtikken, toen hij vijftien of zestien jaren oud was.

Men leze van dezen jongen Dichter nog na HOOGSTRATENS *Woordenboek*, op het woord *Verinus*.

VII.

Digitized by Google

VII.

JUSTINA NICOLETTA DE FOIX, *in 't Jaar 1502, te Chateaubriant, in Bretagne, geboren en gestorven, toen zij zeven jaar en een maand oud was, in de graftombe van hare Moeder.*

De levensbeschrijving van *Justina Nicoletta* bepaalt zich tot weinige, omtrend alleen tot twee aanmerklijke gevallen, even gelijk dit doorgaans het geval is met kinderen, welke in hunne vroegste jeugd afgesneden worden. Zij ook werd maar geboren, om te sterven. Het behoeft niet altoos een menigte van verschillende gebeurtenissen te weezen, ook niet groote bekwaamheden en verstand, om onze aandachtige en belangnemende beschouwing waardig te zijn. Een voortreffelijk hart, bewijzen van een tedere en hartlijke liefdeband, beminlijke aandoenlijkheid van ziel, zachtheid van character, vriendschap en dankbare erkentenis hebben vooral aanspraak op onze zuivere hoogachting.

Digitized by Google

Het jonge kind *de Foix*, bezat van de natuur deze gelukkige gaven. In dien leeftijd, wanneer anders alles kinderachtigheid en zucht tot ſpelen ontdekt, had de liefde jegens hare Ouders, of eigentlijk jegens hare Moeder, reeds een volſtrekt gebied over haar hart. Deze verhevene deugd veroorzaakte haar zelfs zulke hevige aandoeningen, dat zij haren dood hebben verhaast. Het is dan om ze uit dit oogpunt te beſchouwen, dat wij haar een plaats inruimen in deze onze galerij, hier aan gewijd, om 'er de afbeeldſels van beroemde kinderen optehangen.

Om deze Dochter te beter te doen kennen, moeten wij vooraf van de Moeder iets mededelen. Want de geſchiedenis van de ene ſtaat in het naauwſte verband met die van de andere. Vijftien of zestien maanden na haar huwlijk met den Graaf van *Chateaubriant*, kreeg *Francisca de Foix* (*), dit kind, welks geſchiedenis wij hier opgeven. Zelve nog maar een kind zijnde, (want zij had naauwlijks

(*) Van dit geſlacht van *de Foix* worden verſcheidene beroemde mannen vermeld, bij HOOGSTRATEN in zijn *Woordenboek*.

Digitized by Google

lijks veertien jaren bereikt), had de Moeder nog gene de minste ondervinding, welke alleen de vrucht is van jaren leefrijds, en aandachtige opmerkzaamheid. Levendig en lugtig van aart, ligtlijk op het eerste gezicht met het een of ander ingenomen zijnde, verre van zich zelve gelijk te weten, had zij ook vrij veel van die bedwelmende verbeelding, welke de schoonheid niet zeldzaam inboezemt, terwijl ze door den verderflijken wierook, welken ijdele bewonderaars aan hare schoonheid toezwaaiden, nog meer werd verbijsterd. Daar dan dit geschenk der Natuur, 't welk wel te schatten, maar teffens zo gevaarlijk is, door hare aanbidders in den hoogsten top werd opgevijzeld, werd zij al ras aan een eersten misstap schuldig. Door hare onvoorzichtigheid veroorzaakte zij verder haar verderf, en dat van hare hartlijk geliefde dochter.

Toen *Franciscus de I.* in 't Jaar 1515. den troon beklommen had, kreeg hij den inval, en nam het besluit om, op zekere wijs, de in zijn oog nog woeste zeden van de Heren van zijn Hof te verbeteren. Tot dat einde liet hij de schoonste vrouwen uit zijn Koningrijk aan het Hof nodigen. De Gravin van *Chateaubriant* was onder dit getal, en toonde maar zwakken

Digitized by Google

wederstand te bieden aan ongeoorloofde aanzoeken. Zij werd wel ras de meest begunstigde Minnares van den Koning *Francisous*. Daar van was het gevolg, dat haar man, welke haar anders aanbad, doodlijk verdrietig werd, om dat hij zijne Gade missen moest.

Na dat 'er dan zo al 't een en ander was voorgevallen: doch 't welk tot ons onderwerp zo zeer niet behoort, kwam *Francisca* te rug bij den Graaf van *Chateaubriant*, wiens hart nog bloede van de diepe wonde, welke het gekregen had. Jaloers en wraakzuchtig zijnde, sloot hij met een barbaarsche wreedheid dat jong mensch, zijne ongelukkige vrouw, in een toren van zijn kasteel op. Na dat hij de vensters van het vertrek, waarin zij haar verblijf hield, had laten toemetselen, liet hij het zelve ook rondom met zwart behangen, terwijl dat ongelukkig slachtoffer van zijne wraakzucht, in deze verblijfplaats, welk bij een grafbombe mag vergeleken worden, geen ander licht had, dan het somberen schijnsel van zulk soort van lamp, als men bij begraafnissen aantrof. Tot voedsel kreeg zij niet anders dan brood van hare tranen doorweekt.

Ziet daar voorwendsel van te willen [illegible]

Digitized by Google

gen voor de gezondheid van zijne dochter; maar eigentlijk om zijne verstotene Vrouw in hare eenzaamheid nog meer te pijnigen, nam de Graaf de kleine *Justina* van haar af, welke anders haar eenig gezelschap, en zoetste troost was. Daar *Justina Nicoletta* volstrekt niet leven kon buiten hare teder geliefde Moeder, vertoonde zij in dat doodlijk onheil zulk eene gevoeligheid van ziel, en teffens zulke standvastigheid van character, dat men het een en ander bijna onmooglijk zou rekenen in een kind van zes jaaren. „ *Gij zijt mijn Vader niet meer*," zeide zij tegen den Heer van *Chateaubriant*; „ om dat gij *mijn lieve Moeder pijnigt*, en mij „ van haar afneemt. Ik — ik wil uwe dochter „ niet meer weesen." —

Hij was door dat zeggen in 't eerst geheel verbaasd: maar werd wel ras niet minder verbitterd door zulke nadrukklijke en ronde verklaring van zijne dochter. Hij had de laagheid van ziel om zich te laten vervoeren tot een allerwreedst uiterste. Hij mishandelde het kind zonder dat het ouderlijk gevoel boven kwam. Zelfs scheelde 'er maar weinig aan, of hij had het vermoord; zo woedend trapte hij het kind. Het zelve werd daar door nog standvastiger in haar voornemen om bij hare Moeder te blijven.

Digitized by Google

ven. Hare droefheid ſcheen haar gevoelloos te maken. Zij verdroeg daar door al het ſlaan met den heldhaftigſten moed, en zeide zeer koeltjes: „indien ik mij verwijderd moet zien „ van mijne lieve Moeder, wil ik liever ogen„ blikkijk ſterven."

Zulke ſtandvastigheid ſtuitte den Graaf in zijne woede. Hij begon allengskens te bedaren, en, daar hij het hart van zijne dochter weder winnen wilde, beproefde hij, of hij zijnen zin op een zachten toon krijgen kon. Maar bij *Justina* kon dat gene verandering te weeg brengen. Zij beſchouwde de liefkoſingen met hetzelfde onverſchillige oog, als de bedreigingen, en ſlagen. Men beſteedde met de grootſte zorgvuldigheid allerleie moeite aan haar om haar te bewegen. Men drong bij haar vooral aan om ſpijs te gebruiken. Maar — zij weigerde, twee dagen aan een, te eten of te drinken.

Eindlijk voor zulken moedigen tegenſtand moetende zwichten, gaf de wrede Echtgenoot het treurige kind aan hare Moeder, welke van droefheid uitgeteerd was, weder. Dat kind was een teder takje gelijk, 't welk met de beminlijke ſtam, waar van 't afgeſcheurd was, wederom verëenigd word. Het kind herleef-

leefde, zo dra 't bij de Moeder was, als in een ogenblik. In zijne vervoering van drift, in zijne woede, had de Graaf zijn kind, *Nicoletta*, op verscheidene plaatsen, aan het hoofd, vrij zwaar gekwetst: maar de lieflijke kusjes van haare Moeder waren genoeg in staat die bloedige wonden te genezen. Doch zo was het niet met de wonden, welken haar hart gekregen had. Als zij den naam van *Chateaubriant* maar hoorde, begon het lieve kind te beven, en 'er scheelde weinig aan, of zij viel telken reize in zwijm.

Een levendig bewijs, dat de haat van den Graaf tegen de Moeder ook op het kind nederdaalde, ontdekte men hier in, dat hij volstrekt niets aan dat onschuldig schepseltje, in hare ijslijke gevangenis, verschafte, 't welk haar enige verzachting zou hebben kunnen toebrengen. Hij onthield haar zelfs, zo onbarmhartig was hij, het speelgoed, 't welk anders het vermaak der kinderen is, bijzonder in hunnen eersten onbezorgden leeftijd. Het kind werd ook met alle gestrengheid veroordeeld tot water en brood. Het had maar naauwlijks zo veel, dat het gekleed kon worden. Tot zijn rustbed had het niet anders, dan de knieën, en de verdorde armen van hare ongelukkige Moeder.

Of-

Offchoon *Justina Nicoletta* alle de aangenaamheden van het leven, en zelfs de eerste noodwendigheden derven moest, gevoelde zij desniettegenstaande hare natuurlijke vrolijkheid wederkeren, zo dra zij verzekering meende te hebben, dat zij bij hare beste Vriendin voortaan blijven zou. Zij was dag en nacht bij haar, en maakte hier van zorgvuldig haar werk om hare Moeder te behagen. Zij zocht haar te troosten, zo goed zij kon. Zij hing haar, elk ogenblik bijna, om den hals, drukkende haar met het levendigst gevoel tusschen hare kleine armtjes, en riep meermalen, op een toon van vreugde en vervoering uit: „ *Moeder lief!...* „ Wij zijn dan wederom te samen! Ik ben „ dan wederom bij u!" ——

Ach! wat verschaft het niet veel troost aan eene braave Moeder, als zij een kind heeft, 't welk weet te beantwoorden aan hare hartelijke genegenheid. Dewijl Mevrouw van *Chateaubriant* bij haar dierbaar kind was, had zij minder smertlijk gevoel van het ijslijke van haren toestand. De eigenaardige liefkosingen van *Justina* storteden in het diepste van haar hart een balsem, welke haar in het leven bleef houden. Daar zij voorgenomen had haar rampzalig leven zo lang te verlengen, als

haar

haar mooglijk was, om het leven van haar lieve kleine te bewaren, bedacht zij al, wat ze kon, om dat kind uittespannen, en te vermaken.

Van alle omstandigheden, in welken iemand verkeren kan, is de onverdraaglijkste, wanneer men geene bezigheid heeft. Van alle rampen, welke iemand treffen kunnen, is de allerwreedste, wanneer men zich door zijnen ledigen tijd verveelt. Juist dit is het waar vergift, 't welk allengskens alle krachten verteert, en eindigt met het uitblusschen van het leven. De Gravin voorzag in deze twee doodlijke onheilen, door haar kind, beurt om beurt, te leren lezen en naaijen.

Het gene voor de meeste kinderen een last is, was ene aangename uitspanning voor de jonge *de Foix*. Van zo veel uitwerking zijn de lessen, zo veel nut stichten zij, als zij uit vriendschap gegeven, en met liefde ontvangen worden. Door behulp van een Alphabet, 't welk hare Moeder voor haar met witte zijde stikte op zwart grof doek, leerde *Nicoletta*, welke tot dien tijd toe nog geen denkbeeld van de letteren had gehad, zo wel de groote, als de kleine letteren. Met dezelfde vaardigheid wist zij die wel ras samen te voegen,

Digitized by Google

gen, zo dat zij binnen den tijd van vijf maanden allerlei soort van schrift vrij wel las.

Op zekeren dag zeide Mevrouw van *Chateaubriant* tot hare dochter: „ Mijne lieve „ vriendin! daar gij nu lezen kunt, zal ik u „ ook het schrijven trachten te leren. Wanneer gij daartoe in staat zult wezen, zult „ gij een aandoenlijken brief aan uwen Vader „ schrijven. Misschien zullen wij hem daar „ door het hart breken, zo dat hij ons uit dit „ graf verlosse."

De aanmoediging van die hartlijk lievende Moeder had op *Justina* den besten invloed, en gaf dus aan hare Moeder wederom de begeerlijkste voldooning. Terwijl het kind van verlangen brandde om hare Moeder te verlossen uit die ijslijke gevangnis, waarin zij zuchtende hare dagen sleet, legde zich dat gevoelige schepseltje met alle hare vermogens op het schrijven toe. Zij bracht zelfs verscheidene uuren van den nacht door om de letters wel te leren schrijven, en, zo dra zij woorden aan een wist te voegen, schreef zij, volgens de opgaaf van hare Moeder, eenen brief aan haren Vader, welke zo eenvoudig, als ontmoedig was. Offchoon zij denzelven een eersten afgond, was het ongelukkig gevolg, dat de

Graaf

Digitized by Google

Graaf 'er geen antwoord op gaf. Een tweede brief volgde al ſpoedig op den eerſten. Kort daar aan een derde, en nog verſcheidene anderen: doch alle zonder een gelukkigen uitſlag.

Dewijl dan het beproeven van dit hulpmiddel, waarvan de Gravin zich zo veel voorgeſteld had, vruchtloos was afgeloopen, begon zij het lot te berekenen, 't welk haar te wachten ſtond. De hoop, dat laatſte plechtanker van ongelukkigen, welke tot hier toe hare ſtralen nog verſpreid had over hare ziel, begon die ſtralen intetrekken. Zij liet zich geheel ter nederſlaan, en gaf zich over aan de grootſte zwaarmoedigheid, terwijl hare neerſlachtigheid zeer ſchielijk van haar op haar kind, 't welk onophoudend in tranen ſmolt, overſloeg.

Daar waren al twee en twintig maanden verloopen, zedert *Justine* met hare ongelukkige Moeder in deze graffelonk was opgeſloten geweest. Offchoon zij volſtrekt van alle uitſpanning verſtoken was, waar bij de bedorven lucht, en het ſlechte voedſel kwamen, had dat alles tot hier toe hare gezondheid niet kunnen krenken. Zij had tot dien tijd toe nog al die levendigheid van geest en ſterkte behouden, welke

Digitized by Google

welke de vrolijke en gelukkige jeugd bijblijven, zelfs tot in de ketenen toe. Maar toen dat arme kind den kwijnenden toestand van hare Moeder bemerkt had: toen zij die gedurig in hare tranen zag zwemmen, terwijl zij geen ogenblik rust genoot, werd zij op hare beurt ook door de bitterste droefheid overmeesterd. Zij teerde van dag tot dag uit. Zij had geen lust meer tot slapen. Zij bemoeide zich met niets meer, dewijl het toch niet baten kon ter verlichting van het rampzalig lot van die gene, aan welke zij haar leven verschuldigd was.

In zekeren nacht, wanneer *Justina Nicoletta* nog meer door droefheid overstelpt was, dan naar gewoonte, overviel haar ene korte sluimering, waarin zij begon te dromen, en zag in den droom het rampzalig einde van hare lieve Moeder vooruit. Zij verbeeldde zich ene bende krijgsknechten in den toren te zien komen, met brandende flambauwen voorzien; en met ontbloote zwaarden in de hand. Zij zag den Graaf van *Chateaubriant*, aan het hoofd van die bende, met verwilderde ogen toeschieten, en den dolk op de borst van zijne vrouw zetten. Op dat gezicht werd zij van schrik eensklaps wakker, en schreeuwde uit:

Va-

Digitized by Google

Vader!... Vader! laat mijne lieve Moeder niet ſterven.

Na dat zij een weinig tot haar zelve gekomen was van dat ijslijk gezicht, legde *Nicoletta* hare handjes, dan eens op het lichaam, dan eens op het aangezicht van hare Moeder. Dewijl zij gene beweging gevoelde, zo riep de kleine op enen wanhopigen toon: *Moeder.... Moeder.... Zijt gij dan dood?*

„ Mijn dierbaar kind!" zeide daarop de Gravin: „ zijt gerust: ik ben wel. Zie, dat „ gij wat rust." — „ Ach! wat ben ik dan „ vergenoegd," liet *Nicoletta* opvolgen, terwijl zij aan hare moeder den droom vertelde; „ wat ben ik blijde, het is dan maar een „ droom geweest."

Nicoletta deed toen wel alle moeite om nog wat te ſlapen: maar het was haar niet mooglijk. Zij was nog te zeer aangedaan door dien verſchriklijken droom. Haar jeugdig hart was van den ſchrik geheel beklemd: zij kon naauwelijks adem halen. Een heete koorts taste haar vervolgens aan, en nam hare krachten weg. Zij beurde zich eens op, en, terwijl zij niets deed dan zuchten en tranen ſtorten, begon zij aldus te ſpreken. *Ik heb u wat te zeggen, lieve Moeder!* — Zeg lief kind, was het antwoord.

„ — Ik

„ — Ik — ik wil gaan ſterven." — Waarom toch? zoudt gij mij dan willen verlaten? — „ Ja! lieve Moeder! om dat ik u niet langer „ zo kan zien lijden. Waarlijk! wij zullen „ veel gelukkiger zijn, als wij beide niet meer „ leven." — Gij hebt wel gelijk, zeide Mevrouw van *Chateaubriant*, terwijl zij een vloed van tranen ſtortte..... Moeder! liet 'er *Juſtina* met eene zwakke ſtem opvolgen: „ geef „ mij een hand..... Ik gevoel dat mijn hart „ mij begeeft..... kusch mij nog eens, en la„ ten wij te ſamen ſterven." — Zij had deze woorden niet uitgeſproken, of dat ongelukkige kind blies inderdaad den laatſten adem uit, op den ſchoot van hare Moeder, welke daar door in zwijm viel.

Dewijl Mevrouw van *Chateaubriant* na het verlies van dit kind, 't welk haar zo dierbaar was, geene reden meer had om iets te ontzien, beigde zij, van dat ogenblik af aan, na niets anders, dan om haren droevigen loopbaan, zo dra mooglijk, te eindigen. Zij drukte haar kind tegen haar borst, als of zij het nog wederom verwarmen wilde. Zij noemde het duizend en duizend maal bij den naam, en berſtte eindlijk wanhopig in deze woorden uit..... „ Helaas! de jeugdige deelgenote van mijne „ ram-

Digitized by Google

„ rampen, is zonder beweging, zonder le-
„ ven!" ..... Na dat zij dan haar kind nog voor het laast met hare tranen had bevochtigd, na dat zij hetzelve, zonder bijna te kunnen ophouden, voor het laatst, kusch op kusch gegeven had, rukte deze wanhopige Moeder een ſtuk van haren tabberd af, en wond daar in, zo goed zij kon, het ijskoude lichaam van haar kind. Hierop ſchreef zij den volgenden brief aan haren man: „ Gij die niet vermurwd werd
„ door de tranen der onnoſelheid, zoudt gij
„ ook gevoel hebben kunnen van berouw! —
„ Neen! — Mijne dochter is niet meer. — Kom
„ nu een einde maken aan mijn lijden, en ver-
„ ëenig mij door den dood met mijn dierbaar
„ kind."

De Graaf van *Chateaubriant* wachtte in der daad nergens anders na, dan na den dood van zijne dochter, om de moeder volkomen het ſlagtoffer van zijne wraakzucht te maken. Den volgenden dag, reeds in den vroegen morgenſtond, klom hij na den toren, vergezeld van vijf gewapende knechten, en twee heelmeesters. Hij liet de Gravin op vier plaatſen een ader openen. Om te ſpoediger aan zijn oogmerk te beantwoorden liet hij zulks doen op beide handen en voeten. Daar de barbaar zich geheel vervoeren liet door

Digitized by Google

ene ontmenschte woede, waar toe de jaloersheid hem aanzette, rekende hij reeds vooruit op het wreed vermaak van het bloed te zullen zien vlieten van dit zijn slachtoffer. Doch hierin bedroog hij zich; want zij was wel gezond; maar zodanig uitgeteerd, dat 'er geen druppel bloed uit haar lichaam, 't welk door verdriet verdroogd was, voortkwam! Onder al dien ijslijken toestel intusschen stierf deze ongelukkige Vrouw, terwijl zij niet anders deed dan, op de tederste wijs, voor 't laatst vaarwel roepen aan het ontzielde overschot van hare dochter, welke uitgestrekt aan hare zijde lag.

Digitized by Google

VIII.

EDUARD DE VI, *zoon van Hendrik den VIII, en van Johanna Seijmour, deszelfs derde vrouw; geboren te Londen in het jaar* 1537, *en geſtorven in 't jaar* 1552. (*)

Indien men aan een groot getal menſchen van minderen rang het voorſtel deed om den engen kring, in welken zij onbemerkt leven, te buiten te gaan, en te ſchitteren: doch onder deze voorwaarde, dat zij daar toe een onderwijs en opvoeding erlangen moesten, gelijk zij ontfangen, welke rijken regeren moeten: dan is het zeker, dat zij hunnen middelmatigen ſtand verre ſtellen zouden boven de uitmuntendſte ereposten. Wanneer men toch de geſchiedverhalen doorbladert van groote en magtige perſonen, moet men verbaasd ſtaan over

(*) Men leſe van dezen *Eduard* ook HOOGSTRATENS *Woordenboek*.

Digitized by Google

over het groot getal meesters, welke hen, omtrend van hunne wieg af aan, omringen. Daar hun lot inderdaad veel minder benijdenswaardig is, dan het in den eerſten opſlag wel ſchijnt, zal men onder anderen niet durven ontkennen, dat zij, zelfs in hunne vroegſte jeugd, meer ingeſpannen worden, dan de kinderen van het gemeen, die elken dag zich uitſpannen, en hun hart ophalen, terwijl de kennis, die zij opdoen, zich meestal alleen bepaalt tot zekere Godsdienſtige belijdenis, welke zij doorgaans, enkel als werktuigen, afleggen.

Eduard de VI. werd gebooren met een teer en zwak geſtel. Desniettegenſtaande was hij naauwlijks de handen der vrouwen, aan welken de eerſte zorg van zijn lichaam was toevertrouwd geweest, ontwasſchen, of hij werd overgegeven aan twee groote mannen om zijne opvoeding te regelen. Zij waren de Leeraars *Fox* en *Cheek*. De eerſte, welke zeer beroemd was, als een man van waare vroomheid, nam hem voor zijne rekening, wat het zedelijk character betrof. Den anderen, die bijzonder ervaren was in konſten en weetenſchappen, was aanbevolen hem in de Wiskonst en Talen onderwijs te geven.

Deze

Deze twee leermeesters hadden nog niet lang met hun onderwijs bezig geweest, of zij hadden alle reden om zich met den besten uitslag geluk te wenschen. Boven en behalven ene voorbeeldige leerzaamheid, boven en behalven ene zachtheid van aart, welke zeldzaam is in kinderen van rijken en aanzienlijken, dewijl laage vleiers hen, geheel schaamteloos en onophoudend, honich om den mond smeren, en zo hunnen hoogmoed kittelen, openbaarde deze jeugdige kwekeling vooral nog zekeren waaren smaak voor de Letteroefeningen. Met zijn achtste jaar had hij al zulke voldoende vorderingen gemaakt in de Latijnsche taal, welke anders een van de moeilijkste is onder de oude talen, dat hij in staat was om zedert dien tijd aan zijnen Vader, Koning *Hendrik den VIII*, in het Latijn te schrijven. Hij had gene hulp hoe genaamd nodig om zulke briefwisseling gaande te houden. Ondertusschen was daartoe vrij wat nodig. Die Vorst toch, welke een groote geest, maar teffens een wreedaart was, zou zijnen zoon zo min gespaard hebben, als zijne vrouwen, welken hij zelfs onder allerleie gezochte voorwendsels onthoofden liet.

Om zijn jeugdig doopkind nog meer aante-

Digitized by Google

moedigen tot de beoefening der Wetenſchappen, ſchreef hem de Aartsbisſchop van *Canterburij* alle weken. Die Kerkvoogd begeerde onder anderen van hem ene ſchriftlijke opgaaf van dat alles, wat hij in zulke week geleerd had. De zorgvuldige leerling maakte daarom een juist dagverhaal op van zijne letteroefeningen. Op een vel papier, in vijf delen gevouwen, gaf hij aan zijnen Doopheffer rekenſchap van zijne vorderingen in de Geſchiedenisſen, in de Godenleer der Ouden, in de Rekenkunde, in de Aardrijkskunde, en eindlijk in de Zedekunde.

Hieronijmus Cardanus, een Italiaan (*): maar teffens een der beroemdſte geleerden van zijne eeuw, was zo bekoord door de vroege geleerdheid van *Eduard*, dat hij hem zijn boek, *de rerum veritate* (over de waarheid der dingen), opdroeg. Vooral verdient opmerking, dat die opdracht in 't geheel niet gelijk was aan de meeste andere opdrachten, welke door-

(*) Hij was eigentlijk te Parijs geboren: doch zedert zijn vierde jaar in Italien opgevoed. Zie van dezen man HOOGSTRATENS *Woordenboek*.

Digitized by Google

doorgaans een laag hart kenmerken, of een verachtlijk eigen belang verraden, en dierhalven geen ander oogmerk hebben, dan beschermïng te vinden, of beloningen op te doen. Deze opdracht was niet anders dan eene rechtvaardige schatting, welke de verwondering van den Schrijver, over dien jeugdigen Geleerden, hem drong aan denzelven opteëbrengen. Ofschoon *Cardanus*, wat zijn zedelijk gedrag aangaat, in 't geheel niet ingetogen van aart was, en zelfs een groote verkwister, handelde hij echter in dit geval zonder enig eigenbelang: want hij weigerde edelmoedig eene somme gelds, welke de Koning van Engeland hem bij deze gelegenheid liet aanbieden.

Toen *Edzard* in zijn veertiende jaar getreden was, ofschoon zijn zwak lichaam bestendig veel leed, was hij echter zo verre gevorderd, dat hij kunde had van zeer onderscheidene wetenschappen. Behalven het Engelsch, sprak hij het Fransch en Latijn ook vrij naauwkeurig. Hij kon in het Grieksch schrijven zo wel, als zijne ongelukkige Nicht *Johanna Grafj*, welke op haar zeventiende jaar op een schavot, geheel onschuldig, haar leven eindigen moest. Met het Spaansch en Italiaansch was hij insgelijks gemeenlaam genoeg bekend, zo

Digitized by Google

dat hij zelfs in beide die talen vrij aardige verſen kon maken. Dit was het nog niet al. Neen! Deze Vorst, welke zo veel ſmaak in de Letteroefeningen vond, was mede ervaren in de Wiskunst, in de Redenkunde, en de Staatkunde. Met zulke gegronde kennis paarde hij nog vele aantreklijke hoedanigheden.

Een van de latere Schrijvers heeft van dezen beminlijken Prins aangetekend, dat zijne geſprekken, even gelijk de trekken van zijn gelaat, zulke zachtheid van aart bij hem uitdrukten, dat elk 'er door verrukt werd. Hij opende zijne mond niet, dan om aangenaame zaken voorttebrengen. Dewijl hij niet minder mildadig was, dan vernuftig en kundig, vroeg hij meermalen geld aan zijn Vader: doch tot geen ander oogmerk, dan om het te ſchenken aan behoeftige Officiers, die ongelukkig waren geworden. Ook beſteedde hij het wel eens om goede boeken te kopen, welken hij dan kostbaar liet inbinden: niet zo zeer om daar mede te pronken: maar om ze aan dezen, of genen te ſchenken.

Deze jonge Geleerde, toen hij gekroond was geworden, had juist het ongeluk van Staatsdienaars te hebben, welke zo bedorven van hart en zeden waren, als hij deugdſaam

was.

Digitized by Google

was. Men moet aan hunnen hoogmoed, en niet aan hem wijten al het kwaad, en de oproerige bewegingen, welke 'er voorvielen, gedurende het korte tijdperk van zijne regering. Hij ſtierf op zijn zestiende jaar: niet om dat hij zich afgewerkt had, gelijk ſommige Geſchiedſchrijvers voorgewend hebben: maar aan de gevolgen van een langſaam werkend vergif, 't welk zijn eerſte Staatsdienaar hem gegeven had (*).

Schoone trek uit de kindsheid van Eduard den VI.

Gelijk het doorgaans gaat met de kinderen van rijken en grooten der aarde, zo ook was *Eduard* van zijne wieg af altoos omringd van alles, wat hem kon vermaken, bijzonder van allerlei ſoort van ſpeeltuig. Zijn doopheffer, de Aartsbiſſchop van *Canterburij*, zond hem, toen hij omtrend vijf jaren oud was, een klein

(*) Men raadplege ook hier over HOOGSTRATENS *Woordenboek*.

Digitized by Google

klein koffertje, waarin vollirekt alles was, 't welk tot een huishouden behoorde. Schotels, asletten, kopjes en schoteltjes, vorken, lepels, zuikerbos, theebos, koffijkan, en alles, wat men van dat soort begrijpen kon, vond men daarin. Niets ontbrak 'er aan. Het was daarenboven alles van zilver, en uitmuntend gewerkt.

Toen de Kamerdienaar van den jongen Prins dit kostbaar geschenk bracht, zeide hij tot hem: „ Mijnheer! Zie daar: dit is voor u. „ Maar let wel op, dat 'er gene andere aan- „ komen. Anders zou 'er spoedig van zulk „ een uitmuntend huishouden wat bedorven „ zijn, of daar aan ontbreken " —— *Hoe zo?* was op staanden voet het antwoord van het kind aan dien onverstandigen bedienden: *Hoe — denkt gij dat, mijn Heer* SPINDOR? *Indien niemand, dan ik, mijn speelgoed mag aanraken, dan kan men de moeite wel sparen van het mij te geven.*

Inderdaad, *Eduard* verschilde hemelsbreed te van die onhandelbaare, trotse, spijtige, alleen voor zich zelven levende, en geheel bedorven schepseltjes, die zelfs niet dulden kunnen, dat men hun speelgoed aanziet, die nooit iets willen schenken aan een ander, en

Digitized by Google

zo ook niets gemeenſchaplijk willen doen met hunne ſpeelnoten.

Zo dra dan had de jonge Vorst dat kinderlijk huishouden niet ontfangen, of hij liet verſcheidene aanſienlijke kinderen, voor welken hij eene bijzondere genegenheid had, roepen. Hij liet hen uit zijne nieuwe huishouding alles voordienen, en na dit vriendſchaplijk onthaal, nodigde hij ze met allen mooglijken aandrang, om die ſtukken mede te nemen, welke aan elk het meest behaagden. Daarop omhelsde hij ze vaderlijk, en liet hen met deze woorden gaan: „mijne lieve vrienden! maak er zo „ veel verſchoning, en beweging niet over, dat „ gij zo iets mede neemt. Ik zal wel tijds wat „ anders in de plaats hebben."

Digitized by Google

IX.

FRANCISCUS DE BEAUCHATEAU, *zoon van een Toneelspeelder van denzelfden naam, gebooren te Parijs, in 't Jaar* 1645, *en op zee gestorven, vijftien jaren oud zijnde.*

Gelijk een diamant, welke door een vernuftigen arbeider in dat soort van steenen, wel geslepen en gezet is, in glans en luistel schittert; even zo kan men dit, in vollen nadruk zeggen, van een wel onderwesen en wel opgevoed kind, dat wegens zijne schoonheid, waarde, en deugdsaamheid, in het oog van elken aanschouwer uitblinkt. Niets is zo aangenaam, niets is zo belangrijk, dan het wel geslaagd onderwijs van de jeugd, en uitmuntende natuurlijke bekwaamheden! Vooral is het de opvoeding, welke zulk een verbazend onderscheid te weeg brengt tusschen menschen en menschen, zo dat, wanneer men maar een weinig opmerkzaamheid gebruikt, men doorgaans uit een enkel woord, ja! zelfs aan de hou-

houding of gelaat van iemand, *hem* vrij duidlijk ontdekken kan, welke het geluk gehad heeft zulk een groot voorrecht te genieten, en aan den anderen kant *hem* ook, die zo ongelukkig was van daar van verstoken te zijn geweest.

Onberekenbaar gelukkig in het vooruitzicht zijn die ouders, welke bezef genoeg hebben van de waarde van zulk een schat, en daarom alle middelen, welke hen mooglijk zijn, bij de hand nemen om hunne kinderen dien schat, die beste opvoeding, te bezorgen! Maar nog veel gelukkiger zijn die jonge lieden, welke door hunne geboorte, in zulke gelegenheid geplaatst, ook lust en ijver genoeg betonen, om met dien schat voordeel te willen doen! Het kan gebeuren, dat aan kinderen de grootste erfnis, waarop zij dankpraak hadden, ontgaat. Het kan gebeuren, dat zij beroofd worden van de oorzaken van hun bestaan, van welken zij teffens alle onderhoud genieten. Bij aldien zij dan genoegsaam voorzien zijn van letterkundige, en zedekundige weetenschappen, zullen zij in hunnen tegenspoed nog voldoende middelen van bestaan vinden, en geen gebrek hebben aan dat geene, 't welk hen tot ondersteuning dienen kan in de akeligste om-

Digitized by Google

ſtandigheden, waarin zij door het gemis hunner ouderen geraken.

Franciscus de Bonchateau had inderdaad geene reden zich te beklagen, dat hij zijnen Vader, in zijne vroege jeugd, verloren had. In het tegendeel zijn Vader betreurde het verlies van een voorwerp, van zulke groote verwachting, hem zo vroegtijdig ontrukt. De Levensbeschrijvers, welke het een en ander gemeld den jongen *Franciscus*, hebben aangeteekend, hebben hem ons afgeſchetst als een jongd, waarin zich alle lichaams- en ziels-kwaamheden, en voortreffelijke hoedanigheden verëenigden. Hetgene bovendien het andere opmerking verdient, en zeer bemoedigend is voor Kinderen, welke niet al te vlug zijn in't leeren, dat hij niets leerde, of het kostte hem wel wat moeite. Maar, het tegen hem opwekkende van traagheid, vergoedde hij door zich met de meeste ernst op zijne lessen te leggen, en door zijne standvastigheid in den arbeid. Van daar kwam het, dat hij een Geleerde wierd, wanneer van zijne wieg af aan.

De Vader van de Bonchateau had gezien, dat zijn Zoon, dat hij zo zeer beminde, zich zelfs daar te vroeg aan had overgegeven, en alles in't werk gesteld, om hem van zijne ongeneeld-

steelspeelder was, zijnde dit een beroep, waar mede niet altoos een zeer geregeld leven gepaard gaat, had hij des niet te min alles voor zijnen zoon over. Hij besteedde het grootste gedeelte van zijne inkomsten aan zijnen zoon, en bezorgde hem de uitmuntendste meesters van alderlei soort. Zijne Echtgenote, welke ook op het toneel speelde, deelde mede niet in den man navolgen, en dezelfde opofferingen voor haren zoon doen. Zij verkocht meer dan eens hare juweelen, en andere kleinoodien, en vergenoegde zich met de eenvoudigste soort van kleding, om toch de oogmerken van haren Echtgenoot, welken zij oprecht beminde, in de opvoeding van hun kind, te bevorderen. De jonge kwekeling beantwoordde volmaakt aan die teedere zorgen, en was zijne Ouders tot de grootste vreugde, zo wel door zijne vorderingen, als door de edele hoedanigheden van zijn hart.

Niets brengt zo veel toe om den geest op te scherpen, dan dat men in het behagen enige uitgezochte stukken, 't zij in gebonden of ongebonden stijl, prent. Dit middel, 't welk in onze dagen zo zeer verwaarloosd wordt, bezigde men in vroegere jaren met den gelukkigsten uitslag tot bevordering van de

kennis

kennis in de letteroefeningen. Offchoon *de Beauchateau* niet al te ſchielijk de dingen kon bevatten, las en ſchreef hijze vonwel middelmatig, toen hij vijf jaren oud was. Hij kende de beste fabelen van *La fontaine* van buiten, en wist ze zeer naauwkeurig op te zeggen. Hetgene wel het meest diende om zijne vorderingen te beſpoedigen, was, dat zijne leermeesters hem geen regel lieten leeren, of zij verklaarden hem vooraf den letterlijken, of zinbeeldigen zin van de woorden, en gaven hem daar bij van alles de naauwkeurigſte berekenis op.

Wanneer iemand de moeite en tijd, welken hij aan het een of ander beſteed, wel weet te verdeelen, en met overleg de gepaste middelen gebruikt, kan het niet anders, of hij is tot veele dingen in ſtaat, zonder dat hij zich juist al te zeer behoeft afte werken: Offchoon de kleine *Franciscus*, in alles en alles, geen drie uuren op een dag in de letteroefeningen bezig was, bezat hij echter met zijn achtſte jaar reeds de bekwaamheid om de eerſte Griekſche en Latijnſche Schrijvers, waar men het boek maar open ſloeg, te verſtaan. Hij vertaalde vrij goed voor de vuist. Dit kwam daarvan daan, om dat men hem die talen, welke anders zo moei-

moeilijk zijn, geleerd had volgens de manier van den Vader van *Montaigne*, dat is, enkel en alleen door het gebruik, en onderlinge gesprekken, waar door men voorkomt dien, anders onoverkoomlijken, afkeer, welken de menigte van afgetrokkene beginsels en verbijsterende regels, in het leren ter talen, bij de kinderen veroorzaken.

Men beschouwt doorgaans, als zekere zeldsaame verschijnsels, die vroegrijpe vernuften, welke reeds enige menschen-kennis of kunde aan den dag leggen, als zij nog aan den leiband lopen. Maar laten wij ophouden ons daar over te zeer te verwonderen. De zorgen, welke aangewend worden, ene verlichte opvoeding, en een aanhoudend geduld doen hier onbegrijplijk veel toe, en vervullen in veelerlei opzichten dat gene, 't welk van natuure aan den mensch ontbreekt. Even gelijk steenachtige, en onvruchtbaare landen, welken een onvermoeide arbeid eindlijk vruchtbaar maakt, alzo kan men zulke vernuften, aan welken men anders minder nut schijnt te kunnen doen, gelukkig vormen door middel van enen aanhoudenden arbeid. 'Er zijn maar weinige uitzonderingen op dezen regel, zo dat het gene de een en ander, welke zulke

opvoe-

Digitized by Google

opvoeding niet genoten heeft, alleen *van buiten leert*, door hem, welken zulk geluk te beurte viel, in dien zelfden tijd, *verſtaan* wordt. Dewijl wij hier niet ſpreken van verſtandige uitvindingen, is het uitgemaakt, dat 'er alleen tijd vereiſcht wordt voor hem, die minder vlug is, en dat 'er onbegrijplijk veel afhangt van de manier van onderwijſen, en de bekwaamheid der leermeesters.

De talen zijn de ſleutels om den toegang te krijgen tot de wetenſchappen, welke voor het menſchdom nuttig zijn. Hij, die 'er de meesten van kent, heeft daar door de middelen in zijne hand om in de wetenſchappen te vorderen. Behalven op het Grieksch en Latijn, die twee talen, welke den grondſlag leggen tot de ſchoone wetenſchappen, legde de jonge *de Beauchâteau* zich ook toe op het Spaansch en Italiaansch, dewijl juist deze talen in dien tijd overal door menſchen van opvoeding geſproken werden. In zijn elfde jaar, was hij zo bedreven in deze twee talen van het zuiden, dat hij volſtrekt geen tolk nodig zou gehad hebben om na *Florence*, of *Madrid* te gaan.

Het zou vruchtloos weſen, wanneer men zich met alle kracht en aanhoudend op de let-

Digitized by Google

letteroefeningen zo toelegde, dat men al zijn tijd alleen besteedde aan het *lesen* van de uitmuntendste Schrijvers. Dat alles toch zou niet genoegsaam wesen voor ene kunde, welke men *volmaakt* zou mogen noemen. Men moet daartoe vooral zijne krachten beproeven in zelve opstellen te maken, en zo iets van eigen maaksel voor den dag te brengen. Dit was het geluk van den jongen *Franciscus*. Zijne onderwijsers verzuimden geenzins hunnen leerlamen kwekeling te gewennen om veel overtezetten: maar bijzonder om hem uittrekfels te laten maken uit de beste stukken welke hij gelesen had. Bovenal oefenden zij hem in het maken van opstellen over allerlei onderwerpen, zo wel in ongebonden stijl, als in versen.

Er is iets 't welk men, zonder dat ik er de reden van begrijpe, doorgaans volstrekt verwaarloosd, zo in de openbare, als bijzondere opvoeding: ik bedoele het maken van versen. Ondertusschen is juist dit zeer gelchikt om onzen stijl te beschaven. Niets helpt het verstand meer op, niets brengt meer toe om zich aangenaam te maken, en kracht en naauwkeurigheid aan zijne denkbeelden bijtezetten, dan de dichtkunde.

Digitized by Google

kunde. Terwijl de jonge *de Beauchateau* verſen van anderen vertaalde, leerde hij ook zelve zeer aardige verſen maken, en wist zich daar door vrij ſchielijk in die ſchoone konst beroemd te maken.

De voortbrengſelen van dezen nieuwen en jeugdigen Dichter droegen geene kenmerken van zijne jonge jaren. Daar zij overal gezond verſtand, dichterlijk vernuft, en ſcheppende verbeeldingskracht openbaarden, werden zij niet alleen in de hoofdſtad: maar zelfs in alle de overige gewesten gezocht, terwijl niemand geloven kon, dat zij van een kind afkomſtig waren. Verſcheidene menſchen van aanſien en roem wilden zich volkomen overtuigen van de waarheid, dat een kind maker van die verſen was. Zij nodigden daarom den Vader van *Franciscus*, om met zijnen zoon bij hen te komen, om met hem te ſpreken, en zelve te kunnen beoordelen het gene men van alle kanten van hem verhaalde. Bij den aanvang der ontmoeting waren zij aanſtonds zo zeer voldaan, als verwonderd. Elk was in de grootſte verrukking, en kon niet nalaten te erkennen, dat ene zorgvuldige opvoeding, van welke een goed gebruik is gemaakt, vrij verre de voorkeur verdient boven die opper-

vlakkige

Digitized by Google

vlakkige, en in geen onderling verband ſtaande onderrichtingen, welken men zich gewoonlijk vergenoegt aan de jeugd te geven.

Anna van Oostenrijk, moeder van *Lodewijk den XIV.* was mede onder de begerigen, welke dat beroemde kind wilden zien. Toen zij hem na het Koninklijk Paleis *Louvre* (*) had laten komen, ondervroeg zij hem over verſcheidene onderwerpen, waarop hij zo naauwkeurig, als ongedwongen antwoordde. De Vorſtin vroeg hem eindlijk, hoe het bijkwam, dat hij op die jaren zo veel vernuft en kunde bezat. De jonge Dichter zeide daarop: „ Och! als men de eer heeft tot de „ Goden der aarde toegelaten te worden en „ vooral tot de Godinnen der ſchoonheid, „ kan het niet wel anders, of daarvan moet „ iets blijven aankleven."

Verbaasd en teffens gevleid door zulk een antwoord, 't welk vooraf niet kon bedacht zijn geweest, omhelsde de Koningin het kind, en liet het overladen met rijke geſchenken, onder welken een doos met lekkernijen, die met edele geſteenten bezet was, gaan.

De

(*) Over dit Paleis zie men HOOGSTRATENS *Woordenboek.*

Digitized by Google

De beruchte Kardinaal *de Richelieu*, wel verre van zich geheel en al in den onpeilbaren draaikolk der Staatkunde te laten wegslepen, of zich zonder tusschenpoozen door de werkzaamheden van het Fransche hof te laten bezig houden, besteedde ook nu en dan, zo veel hij maar immers kon, enigen tijd aan den aangenamen omgang met de Zanggodinnen. Daar hij heel veel gevoel had van den roem, welke de schoone letteren bezorgen, dewijl deze een nieuwen luister, en wezentlijke waarde aan andere verdiensten bijzet, maakte dat groote vernuft 'er geen minder werk van om een vers te maken, dan om een of ander Tractaat te sluiten, en te bekrachtigen. ——— De verbeidde roem van den jongen Schrijver, maakte zijne nieuwsgierigheid insgelijks gaande. Even gelijk *Anna van Oostenrijk* gedaan had, welke hem hare verwondering over dat kind had te kennen gegeven, liet hij *de Beauchateau* tot zich halen in zijn rijtuig, en rekende het niet beneden zijne grootheid enen vrij geruimen tijd met hem doortebrengen.

Deze reis liep het onderhoud aanstonds niet zeer gelukkig af voor den jongen *Franciscus*, om die hooge denkbeelden, welken men van hem had opgevat, nog te blijven voeden.

Digitized by Google

voeden. De verheven gestalte van den Koninglijken Staatsdienaar, deszelfs lange purperen tabbaard, de glans van den stoet, welke hem omringde, de deftigheid van zijn luisterrijk voorkomen, het doordringende van zijne zwaare, en gebiedende stem, het gestrenge en daar door het verbijsterende van zijn uitzicht, dat een en ander brachs *de Beauchateau* geheel van zijn stel. Hij bleef zonder spreken, en kon niets voortbrengen, dan enige niets beduidende enkele woorden, tusschen welken zelfs weinig samenhang te vinden was. Dewijl de Kardinaal zulks bemerkte, en het kind zocht optebeuren, om vertrouwlijk met hem te spreken, deed hij zijn best om zijn hart op allerleie wijsen intenemen. Het was juist eetenstijd. Hij nodigde het kind, om even als of het in zijn eigen huis was, zich mede aan tafel te schikken. Hij plaatste het aan zijne zijde, en aan den anderen kant naast ene van zijne nichten, de schoone *Hortensia* van *Mancini*. Hij sprak het kind dan eens in 't Latijn, dan in het Italiaansch, dan in 't Spaansch aan: maar de jonge *Francicus*, die bedremmeld bleef, antwoordde niets, dan met enkele woorden. Zo zeer knelde hem de vrees, dat hij een misslag zou begaan in

de

Digitized by Google

de tegenwoordigheid van zulk een verheven perſoon.

In 't voorbij gaan moeten wij hier opmerken, dat deze bevreesdheid, en verregaande omzichtigheid een bewijs opleverde van zijne groote gevoeligheid. Hij die zo naauwkeurig op zich zelven acht weet te geven, is niets minder, dan een zot. De beſcheidenheid levert een zeker kenmerk op van ene geſchikte opvoeding. Het is aan den anderen kant ook uitgemaakt, dat onbedachtſame menſchen, die geen opvoeding genoten hebben, zich doorgaans vrij los uitlaten, en dat bedorven kinderen overal, waar zij zijn, doen, wat hen goeddunkt.

Ondertusſchen zocht de jonge *de Beauchateau*, zo dra het hem mooglijk was, uit zulke bedremmelende geſteldheid, welke daarenboven, voor zijne eigenliefde, in 't geheel niet vleiende kon gerekend worden, te geraken. Dit gelukte hem, en zelfs zo, dat hij 'er met allen glans van afkwam. Na dat het nageregt was afgenomen, had hem de Kardinaal in zijn geheim vertrek mede genomen, waar hij hem een onderwerp opgaf, om in verſ n te brengen. Toen herkreeg de jeugdige Dichter zijne gewoone vrolijkheid weder, en gevoelde de vorige

vorige vlugheid van zijn vernuft. Behalven het onderwerp, 't welk hem opgegeven was, maakte hij nog een vers, of lofreden op RICHELIEU, waarvan het begin aldus was (*):

Les Dieux ſe ſont mepris; tu devois naître a Rome.
Les grands deſtins des rois, tu les tiens dans tes mains.
En guerre comme en paix ton pas eſt d'un grand homme,
Et je vois loin de toi l'orateur des Romains.

In deze loftuiting ſchepte de Kardinaal vrij wat

(*) Wij moesten dit in het oorſpronklijke afſchrijven, dewijl men daaruit den Dichter moet kennen. Voor die genen, welke de Franſche taal niet verſtaan, geven wij de volgende vertaling:

De Goden hebben zich vergist: gij moest te Rome gebooren zijn.
Gij houdt de teugels van de lotgevallen der Koningen in uwe handen.
Zo wel in oorlog als vrede handelt gij als den grooten man,
En ik zie u den beroemden Romeinſchen Redenaar verre overtreffen.

Digitized by Google

wat behagen, voorál daar hij juist de man was, die onverzadelijk op lofredenen verzot was. Van dat ogenblik af aan koesterde hij het verhevenste denkbeeld van den jeugdigen Schrijver, en maakte hem op ſtaanden voet een jaarlijksch inkomen van vijf honderd Franſche ponden. Daarenboven ſchonk hij hem een zak-uurwerk, waarop men van achteren de Zanggodinnen met Apollo getekend zag, zo als die bezig waren zijn borstbeeld te kronen. Bij dat geſchenk voegde hij nog ene uitmuntende verſameling van Franſche en Uitlandſche Dichters, keurig in maroquin gebonden, en met zijne wapens verſierd. Eindlijk bracht hij zelve met zijn rijtuig het voortreflijk kind bij deszelfs Vader te rug, welke zich niet weerhouden kon tranen van vreugde te ſtorten.

Dewijl *Franciscus de Beauchâteau* zich, nog zo geheel jong zijnde, op de voorbereidende wetenſchappen had beginnen toetleggen, en hij met de grootſte nauwkeurigheid de koſtbaare ogenblikken van zijne jongelingſchap wist uittezuinigen, en juist te beſteden, ſchoot hem, tusſchen zijn veertiende en vijftiende jaar, bijna niets meer te leren overig. Omtrend dien tijd nam hij zijne gemaakte Dichtſtukken

Digitized by Google

wederom in handen, beſchaafde dezelven nog nader, en liet ze toen drukken, onder den titel van *Muſe du petit Beauchateau* (*). Hij verſierde het werk daarenboven met de afbeeldſels van die groote Mannen, en beroemde Vrouwen van den eerſten rang, welker lof hij in zijne Gedichten bezong. Binnen zeer korten tijd was die gehele eerſte uitgaaf aan den man. 'Er was toch bijna geen Vader of Moeder des huisgeſins, die niet met het grootſte vermaak dit boek van dezen jongdigen en aankomenden Dichter kocht, om het aan hunne kinderen te geven, en dezelven daar door aantemoedigen, om de konſten en wetenſchappen te beminnen; en door dezelven naar roem te ſtreven.

De meeſte dingen hangen veel af van den eerſten indruk, welken zij op het menſchlijk hart maken. De wetenſchappen, en het beoefenen van dezelven waren ene behoefte geworden voor dat uitmuntend kind, 't welk zo waardig is, dat wij van hetzelve ene levensbeſchrijving geven. Van daar kwam het dan

(*) *De Zanggodin van den kleinen Beauchateau.*

Digitized by Google

dan ook, dat, offchoon de Engelfche taal in dien tijd in 't geheel niet in algemeen gebruik was, hij zich evenwel op het leren van dezelve mede met allen vlijt toelegde, waardoor hij wel fpoedig in ftaat was, om dezelve niet alleen te verftaan, maar zelfs te fpreken. Doch, op dat hij zijne kennis van die taal zoude kunnen volmaken, verzocht hij van zijnen Vader de vrijheid om enige maanden in Engeland te mogen gaan doorbrengen. De, ze vrijheid verkregen hebbende, vertrok hij met den Ambasfadeur van Frankrijk, aan wien hij was aanbevolen geworden.

Wanneer *de Beauchateau* te Londen aangekomen was, werd hij 'er door eene groote menigte van Heren van aanzien, en van den *Protector* zelven, met die zelfde onderfcheiding, en hoogachting ontfangen en behandeld, als aan het Hof van *Lodewijk den XIII.* Hij was liefelijk in zijn voorkomen, maar anders zeer klein van perfoon: echter van eene goede lichaamsgeftaltheid. Dit een en ander veroorzaakte, dat hij derden jaren oud zijnde, het voorkomen had van een kind van negen of tien jaren, 't welk niet weinig toebracht om zijne uitmuntende bekwaamheden, nog heroemder te maken. Dit zeldfaam voortbrengfel der na-

natuur had daarbij een innemende vriendelijkheid, tertwijl zijne zachte geaardheid volmaakt beantwoordde aan die voordelige gedaante. De eerſte vrouwen van rang, de eerſte adelijke jonkvrouwen betwistten elkanderen het vermaak om dat beminlijk en belangrijk kind te mogen onthalen. Zij zetteden het meermalen op hare knieën, terwijl het onderſcheidene reiſen in die gedaante verſen maakte, welke de vrolijkſte luimen, de grootſte geestigheid, en aardigheid kenmerkten.

De jonge *de Beauchateau* had den ouderdom van veertien jaren nog niet bereikt, toen hij dat reisje na Engeland, waar men zijnen lof ook tot het hoogſte toppunt deed rijſen, ondernam. Op die jaren, toen hij in Engeland enigen tijd had doorgebracht, nam hij, die altoos onverzadelijk dorste na vermeerdering van kennis, het beſluit om zich, met twee vermaarde Aardrijkskundigen van *Oxford*, in de haven van *Plijmouth*, te ſcheep te begeven na Perſien. De ſchrijver van zijne levensgeſchiedenis geeft zonder enige reden het vermoeden op, als of dat uitmuntend vernuft misſchien het oogmerk zou gehad hebben, om de Zanggodinnen aan *Plutus*, den God der rijkdommen, opteofferen, en hij dierhalven deze reis

Digitized by Google

reis zou hebben aanvaard gehad, om ſchatten te verſamelen. Bij aldien in dit kind zulke ſterke trek na rijkdommen had plaats gegrepen, zou hij wel middel gevonden hebben, in den ſchoot van zijn Vaderland, dien trek voldoening te bezorgen. Het is toch uitgemaakt zeker, dat men hem, voor zijn vertrek, aanbiedingen gedaan heeft van posten, welken hij had kunnen bekleden, en die niet minder aanzienlijk, dan voordelig, en daar bij vrij gemaklijk waren, om waartenemen.

Men vermoedt met veel meer waarſchijnlijkheid, dat dit zeldſaam letterlievend verſchijnſel een geheel ander oogmerk heeft gehad, namentlijk, om zich in de Oosterſche talen te gaan oeffenen. Men had van zijne kindsheid af een zekeren ſmaak daar voor bij hem ontdekt, waar door het hem altoos een buitengemeen vermaak was geweest Turken, of Perſianen met elkanderen te horen ſpreken.

Wat 'er dan ook van het oogmerk, waarmede deze reis ondernomen werd, moge geweest zijn, de jonge *de Beauchateau* begaf zich in 't Jaar 1676 te ſcheep. Het ſchip, waarop de jonge reiſiger was, werd, den tweeden dag na hun vertrek, door een geweldigen ſtorm overvallen. De ſchepelingen, welke zeer

veel

veel leden, hadden alle moeite van de wereld om zich te redden. Eene menigte van menschen verdronken, dewijl zij zich in eene boot hadden begeven, welke door overwigt te gronde ging. Men meent, dat het ongelukkig kind hier onder ook geweest is. Zedert dien tijd toch heeft men van hem niets meer gehoord.

Geleerdheid en bekwaamheden hebben op haar zelve reeds veel, 't welk zich aanprijst. Maar de waarde van dezelven rijst vrij meer, als men 'er geen hooge borst op draagt: als in het tegendeel eene ongekunstelde zedigheid daar mede gepaard gaat. Het is nodig, dat hij, welke zulke zeldzame bekwaamheden bezit, in zeker opzicht daarvan onkundig is. Het is nodig, dat hij zijne meerderheid, onder betoning van de grootste vriendelijkheid, en inneemendheid, ja met ieder een, zo veel mooglijk, te gemoet te komen, nuttig en dienstbaar maake voor de Maatschappij. Gaat 'er dit niet mede gepaard, dan hebben die bekwaamheden eene geheel verkeerde uitwerking, gelijk men maar al te dikwerf ziet gebeuren.

Dewijl de Toneelspeelder *de Beauchateau* zijnen zoon de beste opvoeding bezorgde, gaf

Digitized by Google

hij vooral ook hierop wel naauwkeurig acht, dat het kind zich op generlei wijs, wegens zijne groote vorderingen, iets liet voorstaan. Inderdaad, offchoon de kleine *Franciscus* eene kunde bezat, een lid van eene Akademie waardig, openbaarde hij dezelfde tegenstaande de ongemaakte eenvoudigheid, en gulhartigheid van andere kinderen. Hij ſpeelde zo wel met de tol, als zij. Hij ſtoeide zo wel, als zij. Nooit gaf gij hen enig blijk, dat hij met zijnen grooten geest, of kunde enige vertoning wilde maken.

Het gebeurde eens, dat zijn Vader met hem op zekeren middag bij een rijk, doch onbeſchaamt man ging eten, waar hij verſcheidene kinderen van zijne jaren aantrof. Gedurende een groot gedeelte van de maaltijd ging het geſprek dan eens over de Dichtkunde, dan over de Muſiek, dan wederom over de Spaanſche taal, welke in dien tijd zeer in gebruik was. De vrouwen, toen veel beter onderweſen, dan in onzen tijd, haalden zelfs verſcheidene ſtukken uit ſchrijvers aan, waar over men in een vriendlijk geſchil geraakte, uit welke bron zij geſchept waren. Offchoon de jonge *de Beauchateau* alle die ſtukken op zijn duimtje had, hield hij zich, of hij 'er niets

van

Digitized by Google

van wist, en onderhield zich zeer lief met de andere gasten van zijne jaren.

Na het eindigen van de maaltijd viel het gesprek wederom op de Muziek, en men verzocht de jonge juffrouwen een of ander stukje op de Clavecimbal te spelen. Na dat zij zich heel lang hadden laten bidden, eer zij waren overtehalen, plaatsten zij zich eindlijk voor het Muziektuig. Toen zij enige zeer gemaklijke stukken vrij middelmatig gespeeld hadden, werden zij sterk toegejuigd, en toonden niet weinig gevoel te hebben van hare waarde, dewijl het haar, gelijk zij meenden, zo wel gelukt was. *Beauchateau*, welke de Clavecimbal meesterlijk behandelde, stond onder dat alles zeer stil, en bedaard bij zijnen Vader: zo dat het geheele gezelschap volstrekt niet op het denkbeeld kwam, dat hij in staat was dezelfde, ja! billijker toejuichingen te ontfangen, dan die jonge juffrouwen.

Terwijl men nog bezig was die jonge juffrouwen toetejuichen, kwam *Pazzarini*, een der beroemdste Violesten van Toskanen, binnen. Deze kende den jongen *Franciscus*, welken hij meer dan eens op de *Concerten* had gezien, en met wien hij zich dikwerf vermaakt had door hem in het Italiaansch te onderhou-

Digitized by Google

den. Die eerste liefhebber van de Musiek sprak hem toen aldus aan: „ Is 't mooglijk! „ Is 't mooglijk! Speelt gij niet! Mijn lie„ ve vriend, speelt gij niet! Ach! Gij zijt „ een klein guitje, daar gij dit gezelschap van „ het vermaak beroofd van u te hooren spe„ len." — Dit gaf aanleiding, dat elk eensklaps het oog op dat kind liet vallen, op 't welk niemand tot hiertoe enige gedachte had gehad, terwijl het geheel beschaamd werd over die vleiende aanspraak. Men bad hem dan om zich op zijn beurt nu ook eens voor het Clavecimbal te plaatsen. Hij deed dit met zulke bedeesde bevalligheid, als maar mooglijk was. Hij speelde, en zong teffens verscheidene Spaansche airtjes met zo veel smaak, en zo veel blijken, dat hij zijn stuk meester was, dat elk zich daar over verbasen moest.

Toen *de Beauchateau* met spelen uitgescheiden was, omhelsden hem de Vrouwen van rang, die verruki bleven, en niet ophouden konden hem te liefkosen. Zij spraken hem vervolgens dan in het Italiaansch, dan in het Spaansch aan. Hij gaf hen in die zelfde talen antwoord. Hij sprak zelfs over de zeden, gewoonten, de regeringsvorm, en de wetenschappen, in die landen in zwang. Het gehe-

le

le gezelschap was zo zeer in verrukking, dat men niet wist, wat men het meest bewonderen moest, of die zeldsaame bekwaamheden, of zulke buitengewoone bescheidenheid, en dat voor al op die jaren.

Tot vendere onderrichting, en vermaak van mijne jeugdige lesers, zou ik wel gewenscht gehad hebben hier enige dichtstukken van den jongen *de Rauchstein* te hebben kunnen mededelen. Maar daar ik ze niet bij de hand heb, zal ik mij vergenoegen met alleen de titels van enige stukken optegeven, voor zo veel die mij thans invallen. In den derden druk van zijn dichterlijk werk vindt men (*): —— *De Vlieg en de Spinnekop. De grijse Muis. Het Rondeel aan zijne Moeder. De Brief aan zijnen Vader. Het Manlijdje. Het kegelspel. Het vliegende Hert. De Zeepbelletjes.*

De koddigste verbeeldingen bovenal treft men in die lieve dichtstukken aan, welke vervuld zijn met kortswijl, en vrolijke luimen. Men vindt in een stuk van den *Galanten Mercurius* (†) van dien tijd een vers, 't welk ons

kan

(*) Wij geven die titels hier vertaald op.

(†) *Le Mercure galant* was een tijdschrift, 's welk de Heer [illegible] in [illegible]

enigzins kan doen oordelen over het vrolijke, en geestige vernuft van dit kind. Het is een vierregelig vers, gemaakt op de dochter van een Banketbakker, welke in dien tijd tegen over het school van den Kardinaal *le Moine*, alwaar *de Beauchateau* zijne letteroefeningen voltooide, woonde. De jonge Juffrouw droeg den naam van *Juliana Deformeaux*, was buitengewoon wel opgevoed, en bijna ook zo beroemd door haare bekwaamheden, als de jonge Dichter. Dus luidde het vers:

Vous ayez, Deformeaux, *plus d'un attrait vainqueur.*
Vous chantez, vous danfez, vous parlez comme un ange.
Que je ferois heureux de toucher votre cœur,
Et fur tout vos gateaux de fleur d'orange!

dat is:

Meer dan een ding maakt u aantreklijk, en doet u harten winnen.
Gij zingt, gij danst, gij fpreekt gelijk een engel.
Wat zou 'k gelukkig zijn, zo ik uw hart mocht raken,
Boyenal uwe taartjes van orange-bloesfems.

Hij zat eens op den fchoot van *Hendrika van Wind-*

Digitized by Google

Windsor, de Minnares van den Edelman *Chestburij*, welke bij hem aanhield om een vers te maken. *De Beauchateau* ontwierp 'er ten eersten een voor de vuist, 't welk hij uit het Fransch teffens in het Engelsch vertaalde. Het was het volgende:

Sur vos genoux je sens, que plus d'un Dieu m'inspire.
J'y ferois mille vers pour chanter vos attraits;
Mais déjà qu'Apollon vient y monter ma lyre,
Eh! la pointe d'amour m'y blesse de ces traits.

dat is:

Op uwen schoot gezeten gevoele ik, dat meer dan ene godheid mij aanblaast.
Ik zou wel duizend verſen maken om uwe bevalligheden optezingen.
Maar terwijl Apollo mijn lier komt ſtemmen,
Word ik door de pijlen van den ſchalkachtigen Cupido gekweest.

Digitized by Google

X.

RAISIN en BABET, *te Troyes* (*), *in Champagne gebooren, in 't Jaar* 1658, *kinderen van* JAN BAPTISTA RAISIN, *een beroemd orgelſpeelder.*

De veelheid van kinderen is aan behoeftige Ouders nooit anders tot een laſt, dan door gebrek van onderwijs, waar van het gevolg is, dat zij hunne vermogens, zo natuurlijke, als zedelijke, niet genoeg ontwikkelen. Indien men wist nut te doen met de moeite, welke de natuur bijna nooit nalaat te beloonen in elk ſchepſel, is het zeker, dat de kinderen, zelfs in de vroegſte jeugd, zich nuttig zouden kunnen maken voor de maatſchappij, en reeds vroegtijdig hunne kost zouden kunnen winnen. Het volgende verhaal zal deze waarneming bevestigen.

Jan

(*) Van deze hoofdplaats van het Graafſchap Champagne, zie men HOOGSTRATENS *Woordenboek*.

Digitized by Google

Jan Baptista Raisin, een Orgelspeelder, te Trojes, in Champagne, wonende, had eene zwaare huishouding van veel kinderen. Hierbij kwam, dat de verteringen van eene vrouw, welke zeer voor de zwier, en vermaken was, en daarbij eene slechte huishoudster, hem het hoofd op den hol brachten, daar hij anders van een goed gedrag was, en veel bekwaamheden bezat. De nood maakt den mensch vindingrijk. Onder zijne vier kinderen, van welken hij zijn werk maakte om hen in zijne konst ook optekweken, was er een, 't welk zeer vlug was, en daarbij veel natuurlijke neiging voor die konst bezat. Dit kind was de jongste zoon. Van deszelfs derde jaar af, gaf de Vader dat kind al onderwijs in het spelen op de Clavecimbal. In weinige maanden maakte die kleine jongen zulke spoedige, en verwonderlijke vorderingen, dat het alle verbeelding te boven ging.

Zelve verbaasd over den gelukkigen uitslag van zijne poging, daar die lieve jongen, de jongste *Raisin*, zich met alle kracht toelegde op het onderwijs, 't welk hij ontving, kwam de Vader tot het besluit, om te beproeven, of hij door dat kind een beter fortuin zou kunnen maken. Hij besteedde alle zijne

zorg

Digitized by Google

zorg aan hetzelve, en werd in zijne hoop, en verwachting niet te leur gesteld. Onze Orgelspeelder, de Vader, vond een Spinet uit, van een nieuw maaksel. Het had drie zichtbare Clavieren. De lengte was ten naasten bij drie voeten, en de breedte tweeenvijftig duim. De innerlijke waarde van dat Muziektuig overtrof alle anderen dubbel. Men zal uit het vervolg van dit geschiedverhaal de reden van dit gezegde begrijpen.

Na dat de kunstenaar de laatste hand aan zijne uitvinding had gelegd, verliet hij zijn Vaderland, en kwam te Parijs met zijne Vrouw en Kinderen, voorzien met zijn voltooid Spinet. Hij meldde zich bij de regering aan, en gaf zijn oogmerk te kennen, om een ongemeen schoon schouwspel te geven. Hij verkreeg wel ras de vrijheid, om op de kermis van *Saint-Germain* te verschijnen. —— Om de ogen van het menschdom, 't welk zo veranderlijk en onbestendig is, op zich bijzonder te doen vestigen, is 'er iet hui engewoons nodig, vooral wat potsenmakerij. *Jan Baptista* liet eene aankondiging drukken, bij welke hij verklaarde, dat zijn Muziektuig, op zijn bevel, en enkel op het uitspreken van zekere woorden, van zelve allerlei soort van airtjes zou spelen.

Bij

Digitized by Google

Bij de eerste vertoning, gelijk de Schrijver verhaalt, uit wien wij ons bericht ontlenen, was de toeloop reeds zo groot, dat zij de verwachting van den Konstenaar verre te boven ging. Maar bij de tweede was zij nog veel talrijker, en daar door voor den ouden *Raisin* nog meer aanmoedigende. Dat bewonderd Spinet was, gelijk men vertelde, een werktuiglijk *wonder*. Dit gerucht verspreidde zich in korten tijd na alle kanten heen, met dat gevolg, dat omtrend al, wat leven ontfangen had, te samenliep, om dat stuk om strijd te bewonderen.

Dezelfde Schrijver, welken wij in ons verhaal volgen, heeft aangetekend, dat bij elke vertoning op een na de jongste *Raisin*, vijf en een half jaar oud zijnde, met zijn kleinder zusje *Babet*, zich elk aan zijn Clavier plaatste, even gelijk de Vader mede deed, dat zij zo te samen aan de drie Clavieren een stuk speelden voor het oog der aanschouwers. Wanneer zij het stuk uitgespeeld hadden, hieven zij alle drie de armen om hoog, zo dat men duidlijk zag, dat zij geen Clavier konden aanraken. Dan herhaalde het derde Clavier van de Spinet, welks stukken zich zonder hulp van enige menschlijke hand beweegen, het zelfde

Digitized by Google

lieflijk en wel overeenstemmend geluid, van 't begin tot het einde, en dat met eene naauwkeurigheid, en welluidendheid, welke alle de aanschouwers in verrukking bracht.

Onze vernuftige en looſe Orgelſpeelder, op dat hij zelfs het naauwziendst oog zoude verſchalken, maakte ook gebruik van een aardige vond, een gochelaar waardig. Deze voorſt deed het oog van de ſlimſte menſchen minder opmerkſaam zijn op 't gene 'er mocht achterſtoken: zo dat zelfs de eerſte werktuigkundigen hier door om den tuin geleid werden. Na dat toch het derde Clavier alles van zelve herhaald had, hield hij zich, of hij de beruchte Spinet wederom opwond. Hij gebruikte daartoe een getand rad, 't welk bij het opwinden een vreeslijk geluid maakte. Hij ſcheen water en bloed te zweeten, wegens den zwaren arbeid van dat rad te draaien. Die vond had ene goede uitwerking. Want het vermaak, 't welke de aanſchouwers zo onmidlijk te voren gehad hadden, werd ongemerkt, wegens dat ijslijk geraas, vervangen door zekere angſt, welke de menſchen tegen wil en dank bekroop. Want men zou gezworen hebben, dat dit werktuiglijk konſtſtuk de hel in zijn ingewand verborgde; zo verſchriklijk toch was

het

Digitized by Google

het leven en geraas, 't welk niem. daarmit hoorde.

„ Ziet hier den grooten Tovenaar, riepen „ meermalen verſcheidene aanſchouwers in „ ernſt uit! Die ding mag niet anders gedoend „ worden, dan een groote Canarievogel „ welke airtjes zingt door middel van een „ Cijlinder, welke tot dat einde behoorlijk „ geplaatst is geworden." — Juist dit was het doel, 't welk onze man zocht, en bereikte. Hij liet dan ook op zijn bevel *Balſin en Babet* heen gaan. Als die vertrokken waren, vatte de hij 't woord op, en zeide, op een gebiedenden toon, tot het verwonderlijk werktuig: *Spinet! ſpeel dan dat ſtuk.* De gehoorſaamme Spinet begon ogenblikkijk dat ſtuk te ſpelen, 't welk opgegeven werd. Dan was 't — *Spinet! houd op*, en de Spinet ſpeelde niet meer. Vervolgens riep hij — *Spinet! ga voort*, en de Spinet vervolgde. Wederom beval hij — *Spinet! nu eens een vrolijk ſtukje*, en de Spinet deed zich op zulken dartelen toon horen, dat vreugde en vergenoeging in de harten geſtort werden, terwijl men de lever teffens van lachen voelde ſchudden.

Op zulk ene wijſe, waar voor alle reden ſcheen te zijn, verraſt, en niet minder verrukt, keek men

men elkanderen met bevreemding aan, en kon niet nalaten de een den anderen toeteroepen; *het is ongelooflijk! Het kan niet misſen, of deze man verſtaat de kunſt van toveren.*

Offchoon de gewaande Towenaar minder onder dat ſoort van wezens te tellen was, dan men wel dacht, was het voor hem evenwel van een gezegend gevolg. In minder dan vijf weken verſamelde hij de voor hem machtige ſom van twintig duizend Kronen, welke zijne Koffer, anders groot genoeg, geheel vervulden, en hem in de gelegenheid brachten om nu met zo veel vermaak te leven, als hij te voren gebrek en armoede geleden had. Hier bij moeten wij wel onder het oog houden, dat *Raiſin* een groot gedeelte van dit geluk verſchuldigd was aan dat knaapje, van vier jaren, 't welk mede ſpeelde, en wel ras ook zichtbaarder op het toneel verſchijnen zal, om den eerſten rol te vertonen.——

Terwijl de roem van het werktuig, en van den kunſtigen uitvinder, van dag tot dag nog grooter werd, wilde ook de Koning het een en ander bezien, en teffens aan de Koningin en het Hof dat zelfde vermaak verſchaffen. *Raiſin*, de Vader, bracht dan zijn konſtſtuk na *Verſailles*, en ſpande alle krachten en vermogens in

om

om daar toch zijne verkregene achting te bewaren. Allerlei ſoort van oorlogsmarſchen, ſedere airtjes, en muſiek-ſtukken van de eerſte meesters, werden gelukkig uitgevoerd door *Raiſin*, op een na den jongſten, en de kleine *Babet's* maar de uitvoering van dat alles geſchiedde nog veel beter door het verborgen Clavier.

De wijl de oude *Raiſin* zonder enig onderſcheid van plaats gebruik maakte van de list, aan welke hij reeds zo gewoon was geworden, en daar door niet op het denkbeeld kwam, dat verandering van plaats wel eens verandering in handelwijs vereiſchen, ging onze beroemde Orgelſpeelder ook hier aan het draaien van zijn groot rad. Het verſchrikkelijk gewreld, 't welk dit in kamers maakte, trof de teedere oren van de Prinſeſſen, en de Juffers van derzelver gevolg ze, dat haar een kille ſchrik over het lijf ging. De Koningin, welke nog veel meer verſchrikt was, dan de andere, gaf bevel om het werktuig aanſtonds te openen, en te zien wat 'er toch in was. De Orgelſpeelder was met dat ſtuk verlegen, en zocht zich te verſchoonen, en te redden door de uitvlucht, dat hij den ſleutel vergeten had. Dat is geene zwarigheid, zeide de Koning daarop:

dan

dan moest het maar opengebroken worden. *Raisin* was toen geheel ontsteld, stamerde nog wel enige woorden: maar moest 'er aan om te gehoorzamen.

Wat schond *Anna van Oostenrijk* verbaasd, wanneer zij bij het openen van de Spinet, daarin een heel klein kind zag, 't welk, zo schoon als Cupido, de God der liefde, in 't midden zat, juist voor een Clavier, daar voor hem geschikt. Hier zag men de ontknoping van het raadsel, 't welk eene talrijke menigte van kenners zich vruchteloos had doen pijnigen om het uitevinden.

Men liet 'er de lieve kleine ten gerieven uitkomen. Hij toch kreeg het daarin al te vervelend te kwaad. Want hij was 'er al veel langer in geweest, dan anders zijn Vader gewoon was. Dit werd gevaarlijk, om dat hij 'er de lucht zo vrij niet kon inademen, als buiten zijne gevangenis. Daarenboven was het kind niet weinig verschrikt door deze onverwachte opening, en het gezicht der omstanders. De wijl hij gevaar liep geheel en al in zwijm te vallen, bracht men hem allengskens bij, door hem sterkriekende watertjes onder de neus te houden.

Toen deze kleine Orgelspeelder wederom vol-

volkomen tot zich zelven gekomen was, eindigde dat kind de vertoning voor den Koning en de Prinsessen, door nog eens alleen te spelen. Terwijl hij ook op de Clavieren, welke buiten de Spinet waren, speelde, sloeg de kleine *Babet* de maat. Hij gaf aan alle de hoorders het grootste genoegen. Hij werd overladen met loftuitingen, welken hij waarlijk verdiende. Men wierp hem van alle kanten doosen met lekkernijen, en gouden Louisen toe: zo dat Vader en Kind handen te kort kwamen om alles opteraapen.

Dewijl *Jan Baptista Raisin* zag, dat de ontdekking van zijn geheim zulk een ongelukkig gevolg voor hem niet had, als hij wel in 't eerst vreesde, vatte hij nieuwe hoop op, om nog enige duizend Kronen te zullen kunnen winnen met die kleine lieve jongen, en de Spinet. Hij kwam dienhalven het volgende Jaar wederom op de Kermis *Saint Germain*. Hij liet ene andere aankondiging drukken. Hij gaf daarin breed op van den gelukkigen uitslag, welke zijne Spinet aan het Hof had gehad. In het slot beloofde hij, dat hij zich plechtig verbond, om zijn geheim te openbaren.

Hij hield zijn woord getrouw, waarop alle aanschouwers niet ophielden hem toetejuichen,

chen; en verklaarden niet te weten, of zij zich over het vindingrijk vernuft van den Vader, dan over de bekwaamheden van zijne kinderen meest verwonderen moesten. Men kon zich vooral niet genoeg verzadigen van den jongsten *Raisin* te beschouwen; daar dit kind, 't welk zeer klein was, maar toen ook zo veel als een mol, de schoonste, en te gelijk allermoeilijkste, stukken zo uitmuntend uitvoerde, als menschen handen doen kunnen. De Vrouwen van rang vermaakten zich met dat kind van elkanderen overtenemen, en het met liefkofingen te overladen. Ieder wenschte met zijn gansche hart zulk een kleine jongen te mogen hebben, die zo lief, en zo beleefd was, en teffens zo veele bekwaamheden, en vaardigheid, in zulken tederen ouderdom, aan den dag legde.

Het Italiaansche spreekwoord zegt: *una ciriegia tira un altra* (*). Zo gaat het ook met het geld. Als veele menschen een stuk geld hebben verkregen, verwekt dat bij hen doorgaans een vuurig verlangen na een tweede, en zo vervolgens, tot dat er geen verzadigen meer aan is. *Raisin*, de Vader, had zijne kinderen nu eene goede opvoeding kunnen ge-

(*) *De ene kers geeft trek tot een volgende.*

Digitized by Google

J. V. inv. et del.

eindigde dat kind de vertoning . . bl. 167.

Digitized by Google

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY

ASTOR, LENOX
TILDEN FOUNDATIONS

Digitized by Google

ven : hij had zich een eerlijk beſtaan kunnen verſchaffen, en zijne dagen zeer genoeglijk ſlijten, van meer dan honderd duizend Franſche ponden, welken zijn jongſte kind hem binnen den tijd van vijftien maanden had doen winnen. Maar hij kon zich daar mede niet vergenoegen, hij reikhalsde na méer.

Dewijl *Raiſin* zijne berekening van 't geld, 't welk hij wel nodig zoude hebben, ontleende van de behoefte der menſchen, zo als zij die doorgaans vermeerderen, door zich uitſpanningen en vermaken te verſchaffen, en dewijl hij van dag tot dag in zijne kinderen ene zonderlinge vatbaarheid en bekwaamheid ontdekte, welke volkomen beantwoordden aan de opvoeding, welke hij zijn kroost gaf, ſchaamde onze Orgelſpeelder zich niet een troep Toneelſpeelders van hen te maken. De kleine jongens, met haar zusje *Babet*, waren maar al te ras geheel gevormd voor dat nieuwe beroep. De jongſte *Raiſin* muntede ook hier in niet minder uit, dan in de Muſiek : maar het ſleepte hem in het graf, terwijl zijn Vader, wiens geldlust nu geheel onverſadelijk was geworden, zich even ongelukkig zag, als te voren, wanneer de overdadigheid van zijne vrouw hem bedorven had.

Digitized by Google

Onder de Toneelſtukken, welken de kleine troep van *Raiſin* vertoonde, was 'er een, 't welk de aanſchouwers onbegrijplijk veel vermaak verſchafte, en van dag tot dag nog grooter toeloop kreeg, bijzonder van het gemeen, 't welk zo kiesch niet is. Het was een kluchtſpel, 't welk dezen naam droeg — *De worst van Troje*. De kleine *Raiſin* ſpeelde daarin de eerſte rol, en deed zulks zo kluchtig, en bedacht daarbij zo vele grappen, dat hem alles onafgebroken aangaapte, en na hem luisterde.

De kleine lieve jongen was zwak van geſtel, en daarbij zo mager als een hout. De vermuftige Vader kwam op den inval om hem van 't hoofd tot de voeten te winden in ligte bruine taf, en hem zo de gedaante te geven van ene lange worst. Hij liet vervolgens dat levendig gerecht op tafel disſchen, bij gelegenheid van ene maaltijd, welke, volgens het ſlot van het derde bedrijf, moest gehouden worden. Mijne Heren de Toneelſpeelders, zich rondom de tafel geplaatst hebbende, ſchenen vrij hongerig te weſen, en deden de maaltijd in 't geheel geen onëer aan. Na dat zij van verſcheidene gerechten met veel ſmaak gegeten hadden, maakte een van de gasten de ver-

Digitized by Google

vertoning, als of hij van dat zonderlinge eindje worst wilde proeven: hij sneed 'er in der daad, van een van de einden, verscheidene schijfjes af, welken hij zo voordiende. —

Na dat dit vooraf gegaan was, opperde een gulsigaart van de vrolijke bende, om de worst midden door te snijden. Zo gezegd, zo gedaan. Hij zettede omtrend in het midden het scherpe van een groot mes. Toen zag men een wonder verschijnsel. De worst gaf een harde schreeuw. Hier door begon het Toneelgezelschap van schrik te beven, als een blad. Elk verbleekte, en zocht een goed heenkomen. Verder geraakt e de worst aan 't rollen door de borden en flesen heen. Eindlijk verscheurde de worst een dun bekleedsel, waarin zij gewonden was, en verscheen in de gedaante van een speenvarkje, 't welk, als een dolle, heen en weer liep, en elk, welken het ontmoette, in 't dikke van 't been beet.

Een van die gene, welke het mede op een vluchten had gezet, riep met een bevende stem: „ Op mijn woord, mijne Heren! Wij „ zijn wel lompe dieren of bloodaarts! Het „ is immers maar een klein speenvarkje. Het „ is immers niet met al het aantepakken, en in „ stukken te houwen. Dat is een lekker hap-

Digitized by Google

„ je. Het ſmaakt keurig. Wij zullen het „ maar opknappen, als of het gebraden „ was." ——

Na dat die held dit gezegd had, kwam hij een ſtap vooruit: maar ging ook wederom wel twee te rug. Evenwel hij naderde nog eens: in het zelfde ogenblik, dat hij bukte om het diertje bij de ſtaart te grijpen, zag men een nieuw verſchijnſel. Het veranderde in een klein duiveltje. Het was zwart, en afſchuwlijk van gedaante. Op het voorhoofd was het met twee lange hoornen gekroond, en droeg aan de zijde een degen met een ſcherpe punt. Dit duiveltje van leer trekkende, liep na alle kanten heen om die worſteters in de billen te ſteken, waar door zij, doodlijk ontſteld, de een over den anderen heen rolden, en het duiveltje om genade ſmeekten.

Een van de kleine Toneelſpeelders, welke verder wilde gaan, dan zijn rol medebracht, nam eens het beſluit om onder zijn kleed een heel ſcherp houten pennetje te verbergen. Zodra hij dan wederom door het duiveltje werd nagezet, begon hij zich te verdedigen, en bracht het vrij ruwtjes enige ſtooten toe. Het werd eindlijk een treurſpel. In de drift toch van dien ſtrijd, ſtak hij met al zijne

Digitized by Google

kracht zijn pennetje in het onderlijf van zijne tegenpartij. Hij herhaalde dit nog eens, en bracht hem een doodlijke wond toe. . . . . .

Mijn God! riep toen de arme kleine uit: ik sterve. Men nam hem ogenblikkelijk op, om hem alle mogelijke hulp te bewijsen. Maar helaas! alle moeite was te vergeefsch. Den volgenden dag, reeds voor den middag, blies hij den laatsten adem uit; na dat hij nog voor het laatst uitgeroepen had: *ik wil het Lefèvre niet geweten hebben. Het is zijne schuld niet. Wat zal lor zach van mijne lieve zuster Babet worden!* ..... Dat vernuftig kind kon niets meer uitbrengen. Hij stierf in zijn zesde jaar, met alle reden bewonderd, en betreurd door geheel de wereld.

De kleine *Raisin*, en zijne zuster *Babet*, waren niet alleen beminnenswaardig door hunne bekwaamheden, en het nut en voordeel, 't welk hunne Ouders daarvan hadden: maar hunne volmaakte eensgezindheid, de tederste vriendschap en liefde, welken zij elkanderen bewesen, verdienden niet minder geroemd te worden. Zij zijn daarom anderen ten voorbeelde, om kinderen van allerleie jaren aangepresen te worden.

Toen de kleine *Babet* zag, dat haar broertje

Digitized by Google

een doodlijke wond gekregen had; werd zij er zo van aangedaan, dat zij ogenblikkelijk in zwijm viel. Dat lieve kind kwam zo dra niet wederom bij haar zelve, of zij ſtortte eenen vloed van tranen, en gaf zich aan de bitterſte droefheid over. Niets was in ſtaat haar te troosten. Zij hield niet op geduriglijk haaren broeder tot zich te roepen. Met de krachten van haar lichaam verminderde ook ongemerkt hare ſterkte van geest, zo zelfs dat zij geheel buiten haar verſtand geraakte, en in dien toeſtand, dertien en een half jaar oud zijnde, ſtierf.

Digitized by Google

XI.

De LAZARONS, *tweelingen, te Napels gebooren, in 't jaar* 1650.

Van alle de bekwaamheden, voor welken de menſchen in 't algemeen het meest vatbaar zijn, en waarin zij, zelfs van de eerſte jeugd af aan, het meest behagen ſchijnen te ſcheppen, is ongetwijffeld de Muſiek. Dit laat zich ook gemaklijk begrijpen: want deze voortreflijke konst vereischt zo zeer gene geſtrenge en laſtige inſpanning van de zielsvermogens, om daarin ervaren te worden. Dewijl zij op verre na zo veel afgetrokken denken niet vordert, als de talen en andere wetenſchappen, moet men het hier aan toeſchrijven, dat zelfs wel eens de domſte verſtanden, in de muſiek, omtrend zo verre, als het iemand maar brengen kan, bedreven zijn. Vlugge vingers met een welgeſteld werktuiglijk, en ſcherpluisterend oor zijn voor de Muſiek genoegſaam. Om ze tot volmaaktheid te brengen wordt niets meer gevorderd, dan beſtendigheid, geduld, en langdurige oeffening.

Digitized by Google

Even gelijk de Aardrijkskunde niet anders nodig heeft, dan de ogen: zo ook behoeft de Muſiek niet meer, dan de oren. Daarom moest men dezelve altoos bij alle andere wetenſchappen, welke bij de opvoeding in aanmerking komen, voegen. / Hoe verſtandig zou men niet handelen, bij aldien men de bekoorlijkheden van de Muſiek liet voorafgaan, als eene geſchikte en voorbereidende wetenſchap, om zo tot gewichtiger onderwijs overtegaan. Op zulke vermaaklijke wijs zou de mensch in zijne jeugd, langs een pad met rooſen bezaaid, inderdaad blijmoedig den tempel bereiken, zelfs van die wetenſchappen, op welker weg men anders vrij veel doornen aantreft. Ook zou hij langs dien weg tot het heiligdom der zedekunde en deugd den gemaklijken toegang vinden kunnen.

In de Stad *Napels* heeft men wel dertig, of veertig duizend bedelaars, welke half naakt lopen, en van dag tot dag meer baldadig en onafhanglijk worden, zo dat men ze volſtrekt niet weet te beteugelen. Dat ſoort van bedelaars noemt men *Lazarusſen* (*Lazarons*), waarſchijnlijk den naam ontlenende van dien *Lazarus* uit den Bijbel, welke geen vuur of haardſtede had, en zelfs gene klederen om zijne naakt-

Digitized by Google

naaktheid te bedekken. Van een van dat soort van ongelukkigen, kwamen de twee *Lazarons*, welken ik beschrijven zal, ter wereld. Deze tweelingen waren uitmuntend schoon; maar daar bij zeer klein van persoon. De Vader won het sober kostje, met op de fluit te spelen. Hij bezat de konst om op twee verenigde fluiten te gelijk te blasen, waar door hij het kwinkeleren, en zingen van een groote menigte vogels wist naebootsen.

Deswijl deze man in zijne twee kinderen eene groote vatbaarheid ontdekte, leerde hij hen zijne konst reeds, toen zij nog niet ouder, dan achttien of twintig maanden waren. Hij leerde hen eerst, met een eindeloos geduld, hunne kleine en buigsaame vingertjes, zo als 't behoorde, op zijn gelieftkoosd speeltuig leggen. Hij leerde hen verder het zelve aan den mond brengen, en daar op luchtig blasen: alles met dit gelukkig gevolg, dat deze twee kinders in zeer korten tijd, met hunnen meester, een zeer juist overeenstemmend geluid op de fluit maken konden.

De oude *Lazaron*, welke zeer vertrukt was over den goeden uitslag van zijne zorg, en aangewende pogingen, kreeg in het hoofd met zijne twee kinderen op die kunst te gaan rei-

Digitized by Google

ſen. Hij liet zich tot dat einde een grooten mantel maken, en daarin twee lederen zakken, aan elke zijde een, waarin de tweelingen op hunne hurken zaten, als twee kleine hondjes. Zo reisde hij langſaam van dorp tot dorp, en van ſtad tot ſtad rond.

Wanneer onze vreemde ſpeelder in ene of andere ſtad of vlek aankwam, ging hij zich altoos eerst vertoonen op de voornaamſte openbaare plaats, en maakte zich zo aanſtonds algemeen bekend door zijn ſpelen op de fluit. Dewijl hij zo wel het zacht geluid van de zwaluw, als het gezang van de vink wist natebootſen, insgelijks dat van den merel en lijster, en hij allengskens van het ene tot het andere opklom, zo dat hij eerst enkele tonen, en ſlagen liet horen, en daarna het welluidend, verrukkend geluid, en aaneengeſchakeld gezang van den bontbaard-nachtegaal, en van den nachtegaal zelven, zoo dat niet misſen, of ene groote menigte van nieuwgierigen, en ook van liefhebbers kwam ſpoedig rondom hem ſamenvloeien.

Na dat de *Lazarin* op die wijs de menſchen ingenomen had, liet hij zijne twee kinderen, als uit hunne nestjes, te voorſchijn komen, en op zijne ſchouders kloumeren. Wanneer

zij

zij zich daar geplaatst hadden, begonden de tweelingen, tot verbasing van alle de aanschouwers, op hunne beurt ook te spelen, 't welk zij zo eenstemmig uitvoerden, dat het op de gehele wereld niet verrukkelijker geschieden kan. Zij speelden onderscheidene airtjes, welke vooral ook de kenmerken opleverden van hunnen onbezorgden, vrolijken, en vermaaklijken leeftijd.

De nieuwheid van die van plaatsverwisselend, en omwandelend orchest, de vlugheid van de speelders, hunne kleine gedaante, waar door zij het voorkomen hadden van kabouter-mannetjes, dat alles bracht niet weinig toe om de menigte van aanschouwers bestendig te doen aangroeien, en de beurs te doen trekken, zelfs door menschen, welken dit anders de moeilijkste arbeid is. Allerlei soort van geld vlogen den *Lazaron*, even of het goede munt hagelde, rondom het hoofd. Men kon niet zeggen, wie doorgaans al meest verbaasd stonden, of de omstanders, welke met open mond, en oren het verrukkend fluitspelen aanhoorden, of de Napolitaan, wiens gehoor nog vrij wat vatbaarder was voor het strelend metalen geluid, hetwelk de rollende kroonen,

en ſtukken gelds langs zijne oren, en voor zijne voeten maakten.

Na dat onze *Lazaron* met zijne twee kleinen de voornaamſte en rijkſte ſteden, en plaatſen van Italien en Frankrijk had rondgereisd, ſtak hij met dat zijn gezelſchap na Engeland over. Derwaards reeds had de faam, door de dagſchriften, welke den roem van dit zonderling gezelſchap uitgalmden, hunnen lof doen overwaaien. Omtrend alle de Scheuwburgen werden voor den *Lazaron*, en zijne kindertjes bij hunne aankomst ingeruimd. Zij dieten zich op dezelven overal horen, en ſlaagden zo zeldſaam gelukkig in het uitvoeren van hunne ſtukken, dat elk zich verbaasde. Zij deden in dat land nog eenen anderen ſchat van geld op, dan wel in de overige ſteden van Europa. De Engelſchen toch zijn in 't geheel niet karig. Zij betalen de konſtenaars, en hunne vermaken vooral met ene zeer milde hand.

Daar deze *Lazaron* op die wijs door zijn vernuftige uitvinding, en door de zeldſaame bekwaamheden van zijne tweelingen, tegen alle zijne verwachting aan, rijk was geworden, begon hij zich ook koſtbaar te kleden, en voorzag zich zelfs van een ſtoet dienſtboden.

Zijne

Digitized by Google

Zijne twee kleine medehelpers, in het verſameelen van zijnen ſchat, ſtak hij omtrend van top tot teen in het zilver, en goud. Zo werd het gehele gezelſchap gedurig in de eerſte huiſen van *Londen* ingeleid. De Adel, de andere Grooten, en zelfs alle Vrouwen van rang hielden niet op, vooral die kindertjes, te vleien, en hen ten hemel toe te verheffen, niet alleen wegens derzelver bekwaamheid in het ſpeelen: maar vooral ook om dat zij zo innemend van aart waren, dat het elk verrukte. Men houde hier bij teffens onder het oog, dat zij de Italiaanſche taal met de grootſte, en onbegrijpelijkſte bevalligheid ſpraken. Overal ſtelde men deze kindertjes alſen anderen ten voorbeelde voor. Overal bewonderde men het beminlijke van hun character, en niet minder hunne wellevendheid, anders zo zeldſaam bij menſchen van den laagſten rang. Men vloeide van alle kanten te ſamen om de welluidende ſamenſtemming te horen, welke zij zo kunſtig met hunne ſpeeltuigen wisten te onderhouden.

Wat zijn bekwaamheden niet op den hoogſten prijs te ſtellen! Wat hebben zij eene groote overwegende waarde boven alle erfnisſen! Waarlijk, in zich zelven zijn zij eene

Digitized by Google

onuitputbaare bron, dewijl zij duizend middelen van beſtaan opleveren aan alle die genen, welke gene moeite ontzien, en lust hebben om hunne bekwaamheden tot voordeel aanteleggen. Bekwaamheden derhalven zijn onberekenbare voorrechten, dewijl zij ons tot alles den toegang openen, en ſomtijds zelfs tot harten, welke veel meer waardig zijn, dan alle de ſchatten der wereld. Met een woord, het minſte wat men 'er van heeft, is ene vleiende hoogachting, en de lofuitingen van alle menſchen, bijzonder van die genen, op welken men in allerleie opzichten veel prijs ſtellen moet.

Offchoon deze kinderties van enen armen bedelaar afkomſtig waren, waren zij evenwel daarom niet minder gezocht, en bijna elk ogenblik onthaald in de eerſte, en rijkſte huiſen van de ſtad, gelijk ook op de Luſtplaarſen in den omtrek. Men gaf bijna geen gaſtmaal, men vierde omtrend geene feesten, of zij werden 'er genodigd, om aan dezelven leven, en vrolijkheid te geven. Op zekeren tijd kreeg een Koopman uit Schotland, te Londen wonende, een aardigen inval. Zijne eenige Dochter trad in het huwlijk. Hij nam het beſluit om bij deze gelegenheid ene maaltijd te

geven,

Digitized by Google

geven, welke enig in haar ſoort zou weſen, zo wegens de koſtbaarheid, als wegens het uitgezochte, en zeldſaame van den ſmaak, met welken alles verordend werd.

Na dat de eerſte gerechten afgenomen waren, welke alle in keurigheid, en overvloed uitmunteden, werd ook een voortreflijk nagerecht opgebracht. Onder een talooſe menigte van potten en vaaſen, zo cryſtallijnen, als porceleinen, onder een groote menigte van de ſchoonſte ſchotels van de beſte en verſche, als met zuiker ingemaakte vruchten voorzien, onder een verbaaſend getal taarten, welker groote verſcheidenheid het kunſtigſt vernuft van den uitvinder openbaarden, zag men vooral uitſteken een groote houten ſchaal, met gras als tot een veld gemaakt, en in 't midden van dezelve een groen boſchje, 't welk zo volmaakt natuurlijk was, als immer aanſchouwd kon worden.

Na dat de gaſtheer aan de bruiloftgaſten allerlei ſoort van ſmaaklijke vruchten, en andere dingen, die voor handen waren, had aangeboden, liet zich eensklaps een vermakkend gezang horen, 't welk vooral door deszelfs zonderlingheid vermaakte. Dan eens hoorde men den baſtaard-nachtegaal, dan de vink,

Digitized by Google

vink, dan de mees, dan de canarijvogel, dan den waaren nachtegaal. Men zag inderdaad deze vogeltjes uit het midden van het boschje komen voortvliegen, en zich dan op dezen, dan op genen gast nederzetten, om uit deszelfs mond, of van de vlakke hand iet op te pikken.

Niemand van het gehele gezelschap dacht anders, of deze vogeltjes waren het, welken men met zo veel verrukking, zo aangenaam, had horen zingen. Maar welras kwam elk van zijne dwaling te rug, toen hij zag dat de boomtjes zich begonden te bewegen, en de jonge tweelingen met de fluit in de hand, daar uit te voorschijn kwamen. Toen vingen die aan dezelfde tonen te slaan, als men te voren van de vogeltjes meende gehoord te hebben. De zonderlingste betovering greep plaats bij de gasten. Want de kinders bootsten het geluid en gezang dier vogelen, welken men hier en daar nog vliegen zag, zo natuurlijk na, dat de gasten niet wisten, of zij hunne ogen geloven moésten.

Aangemoedigd door alle de toejuichingen, zelfs van hunnen Vader, welke ook eensklaps uit den hoek kwam springen, en hen in verrukking toeriep: *Bravo, bravissimo mei pargo-*

lei-

Digitized by Google

letti !..... (*) overtroffen deze kindertjes bij deze gelegenheid zich zelven. —— Na dezen nagebootsten wildzang van onderscheidene vogelen, voerden zij ook verscheidene andere stukken, met het zelfde gelukkig gevolg, uit. Zij verwekten zo wel verbasing, als vreugde in de harten van alle die genen, welke dit zo zeldsaam schouwspel bijwoonden.

Aan welk ongelukkig toeval moet men het wijten, dat zulke beminlijke, en wel opgevoede voorwerpen, helaas! als maar een ogenblik op den aardbodem leven, daar zij de sieraad, en het geluk van het menschdom zouden uitmaken, terwijl zo vele nutlooze, of nadelige voorwerpen op denzelven een zo lange reeks van jaren tot een last, en zelfs tot verwoesting zijn? Deze twee lieve kindertjes, welker geschiedenis wij hier leveren, hadden juist een zo korten loopbaan, als de gestalte van hun lichaam klein was. Offchoon zij zwak en teder waren, genoten zij evenwel ene goede gezondheid. Naar alle waarschijnlijkheid zouden zij den gewoonen menschlijken leeftijd bereikt hebben: maar een onverwacht onheil sneed hunnen levensdraad eensklaps af, vijf of zes maanden na dat zij uit Engeland in hun Vaderland te rug gekomen waren. Men

(*) Braaf, allerbraafst mijne lieve kindertjes!

Digitized by Google

Men heeft menigvuldige ſtormen en onweders in de zuidlijke delen van *Italien*, en vooral in den omtrek van *Napels*, waar men menigmalen de ijslijkſte verwoestingen, en omkeringen van gebouwen, geboomte en diergelijken, als uitwerkſels daarvan, ziet en ondervindt! Op een ſchoonen zomerſchen avond, terwijl de twee *Lazerontjes* zich lief vermaakten op een ſtuk weiland, 't welk digt bij de ſtad lag, begon de lucht onverwacht eene vuurige gedaante aantenemen. Vervolgens met dikke en zwarte wolken bedekt zijnde, kwamen de vreeslijkſte blikſems daaruit te voorſchijn, terwijl hemel en aarde weergalmde, en beefde van de geduchtſte donderſlagen.

Offchoon die kindertjes niemand bij zich hadden, verloren zij echter hunne *tramontane* niet, gelijk de Italianen zeggen. Zij gaven elkanderen den arm, en liepen zo, met verdubbelde ſchreden, na hun Vaders huis. De moeite, welke zij aanwendden om het gevaar, 't welk zij vreesden, te ontſnappen, haalde het hen juist op den hals. Terwijl toch die ongelukkige kleinen zich buiten adem liepen, onder en langs de hooge populierbomen, welke aan den grooten weg na *Pauſilippe*

Digitized by Google

ge (*) ſtaan, floeg het onweer, omtrend op zien paſen van hen af, neder.

Een Monnik van de orde der *Franciskanen*, kwam den zelfden weg, en riep hen, zó als hij het zag, toe: *Fermatevi, fanciullini, fermatevi dunque.* (†) Die ongelukkige kindertjes, welke niet bezeften, dat, hoe meer beweging men in de lucht veroorzaakt, terwijl het donderd, men het onweer zo veel te meer na zich afleidt, gaven geen gehoor aan den wijſen raad van dezen braaven geeſtelijken, en zetteden het nog veel ſterker op een lopen. Zij hadden reeds bijna die plaats bereikt, na welke zij zo reikhalſend verlangden, wanneer het vuur van den hemel voor de tweedemaal nederſtortte, hen trof, en den een met den anderen doodde.

Den volgenden morgen, na dat dit bitter onheil voorgevallen was, vond men deze twee onnoſele kinders, naast elkanderen, met in-eengeſlagen armen, zonder enige wond-, of het minſte kenmerk, waaruit men de oorzaak ontdekken kon, door welke de levensdraad van deze lieve kleinen zo eensklaps was afgeſneden geworden.

Zó

(*) Een groote rots tuſſchen *Napels*, en *Puozzolo*.

(†) Blijft ſtaan, kindertjes! blijft toch ſtaan.

Digitized by Google

Zo stierven deze twee allerbeminlijkste kindertjes, eer zij nog den ouderdom van zeven jaren bereikt hadden. Zij werden van geheel de wereld betreurd. Hunne bekwaamheden, hunne eensgezindheid, en voorbeeldige wijsheid bleven bewonderd, en vereerd door allerleie blijken van hoogachting, en wel van zodanige buitengewoone, welke alleen aan de volmaaktste kunstenaars worden bewezen. Men deed hen toch op ene prachtige wijs begraven. Al de jeugd van Napels, zelfs van den eersten rang, was daar bij tegenwoordig. Een klein gedenkteken van porphijr-steen werd voor hen gesticht, en opgericht in de kerk van *St. Cecilia*. De Dichters van dien tijd trachten elkanderen de loofafsteeken in het opstellen van lofgedichten, in welken vooral hun treurig einde op de aandoenlijkste wijs werd afgebeeld. In verscheidene delen van Italien zingt men nog een liedje, 't welk aldus begint:

Piangete fanciullini?
I Piccoli Lazarini.

Dat is:

Betreurt, lieve kinders!
De beminlijke Lazarontjes.

XII.

J. V. del. C. Bogaerts fec.

—den een met den anderen doodde. bl. 187.

Digitized by Google

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY

ASTOR, LENOX
TILDEN FOUNDATIONS

Digitized by Google

XII.

FRANTCHESCO MIKELI, *te Tempi geboren, in 't noordlijk gedeelte van Sardinien, in het Jaar* 1654.

Frantchesco Mikeli was een zoon van een rijken timmerman, welke zich met ter woon op het eiland Sardinien nedergezet had. Dit kind was in zijn tiende jaar, wanneer 'er bij zijne ouders brand ontstond; zo dat in weinige uuren alle hunne bezittingen, en geheel zijn erfgoed, door de vlammen verteerd werden. Zijne jongste zuster was de ongelukkige oorzaak van dat onheil. Dat jonge en onvoorzichtige kind kreeg in 't hoofd om aan de staart van een hond een boe zwavelstokken te binden, en die in brand te steken, waar door het ontstelde beest uit al zijne macht op een lopen ging. Het vloog na een hok met spaanders en krullen, en ging daar in als een dolle te werk, om zich van die brandstof te ontdoen. Het stak die brandstof aan. Echter liep het tot in het laatst van den daarop volgenden nacht aan, eer de brand zichtbaar uitberste:

berste: maar ook toen met een woede, welke alles eensklaps in vlam zettede, en vernielde.

De brand had reeds zo zeer de overhand gekregen, dat 'er geen blusschen aan was. De Vader van *Mikell* evenwel beproefde nog alles, wat hij kon. Doch het was te vergeefs. Hij zelve kwam in de vlammen om. De Moeder was gelukkiger. Zij ontkwam met haren Zoon, en hare twee Dochters, welke allen zij onder de armen nam, en zo ontsnapte. Doch, daar zij genoodzaakt was een lange rei brandende balken overteloopen, was zij, vooral aan handen en voeten, vrij wat verbrand. Ja! het geheele lichaam van deze moedige Vrouw was niet anders, dan ene enkele wond.

Dewijl dit ongelukkige huisgezin zo in eens, door zulk een bitter onheil, was bedorven geworden, en in de uiterste armoede gedompeld, was het verplicht zijne toevlucht tot andere menschen te nemen; op dat die in de noodzaaklijkste behoeften van het leven voorhen enigzins voorzien mochten. Elken dag ging de kleine *Frantchesco* dan bij dezen, dan bij genen van de kennissen, welken zijn Vader in zijn leven had gehad, om van hen enigen bijstand te wagen. Maar helaas! welk

een

een onzekere hulp is het, welke men enkel en alleen van de barmhartigheid van anderen te wachten heeft. Men treft toch niet weinige zo genaamde vrienden aan, welke ons ſchuwen, zo dra de voorſpoed ons de rug heeft toegekeerd, en wij ongelukkig zijn geworden. Hoe zeldſaam ondervindt men, dat zij, aan welken wij door genen naderen band verbonden zijn, dan dien van vriendſchap, zich door ons ongeval getroffen, en regt medelijdend betonen.

Deze Weduwe, welke zonder middelen van beſtaan, en daarbij door vrienden verlaten, en van Ouders verſtoken was, kon op verre na met haar gezin in de eerſte behoeften niet voorzien van de geringe aalmoeſen, welken de kleine *Mikeli* aanbracht. Dat lieve kind, 't welk van natuure zekere grootheid van ziel bezat, ſtiet het geweldig tegen de borst, als het een aalmoes vragen moest. Zo dra men hem over het een of ander begon te onderhouden, als men hem maar meer of min afwees, ja! zelfs een ingetogen voorkomen, bracht hem zo van zijn ſtel, dat hij zonder verder vragen afdroop. Hier door gebeurde het, dat hij den meesten tijd met leege handen t'huis kwam. Dan vloog hij na zijne dierbaare

Moeder

Moeder verlegen heen, welke hem nog troosten moest, zo goed zij kon, offchoon zij niet nalaten kon hare tranen met de zijnen te mengen.

Dewijl *Frantchesco* aan den eenen kant een geweldigen tegenzin had opgevat tegen het verachtlijk beroep, 't welk hij moest waarnemen, en hij aan den anderen kant niet langer verdragen kon, dat zijne lieve Moeder, aan welke hij zijn leven tweemaal verfchuldigd was, zo veel gebrek leed, maakten en de liefde, en de nood hem vernuftig, en vindingrijk. Hij maakte ene groote vogelkooi met houten traliën, en voorzag dezelve van alles, wat 'er toe behoorde. Zodra de lente aankwam, begaf hij zich in de bosfchen, en maakte 'er zijn werk van om ftrikken voor de vogels te fpannen. Daar hij gaauw, en zelfs van ene zeldfaame vlugheid was, klouterde hij ook op de bomen, beroofde de nesten van vinken, baftaard-nachtegalen, winterkoninkjes, cijsjes, kneutjes, merlers, meefen, wilde-duiven, meerkolven, exters, tortelduiven, en omtrend van alles, wat hij krijgen kon.

Wanneer men maar den minften handel met enig geluk begint te drijven, tracht men dien, door medehulp van anderen, meer uittebreiden.

Digitized by Google

den. Zo ging het onzen *Francheſco* ook. Zijne Zusters moesten hem helpen. Terwijl hij een groot gedeelte van den dag doorbracht in de bosſchen, en op het veld, gingen de lieve meisjes na de rijsbosſchen om 'er bieſen, en jonge takjes te verſamelen, van welken zij aardige kooitjes vlochten. Dat jong gezelſchap, vooral *Mikeli*, leerde het gevogelte op de kruk, en voedde die allen verder op met de grootſte zorg, en oeffende ze, vooral in dat gene, waar voor elk het meest vatbaar was.

Op elken Sondag ging onze jeugdige Vogelvanger met zijne Zusters na de markt te *Sasſari*, en verkocht aldaar die vogels, welke de meeste vorderingen in de aangeleerde kunsten gemaakt hadden. Deze arme kinders trokken juist geen groot voordeel van hunne koopmanſchap. De toeſtand toch van een opkweker van vogelen is nagenoeg, wat de winst en den arbeid betreft, gelijk aan dien van enen onderwijſer der jeugd. Maar evenwel, het is beter wat, dan niet met al. Van die geringe inkomſten onderhielden die kinderen zich met hunne arme Moeder. De vrucht van dezen hunnen arbeid gaf daarenboven een vrij beter en zekerder uitzicht, dan de gewaan-

Digitized by Google

de toegenegenheid van zulk een groot aantal vrienden van het gewoone soort, welke niets geven, wanneer zij rekenen niets te zullen ontfangen.

Franchesco meende het toppunt van al, wat hij wenschen kon, bereikt te hebben, dewijl hij nu in staat was, van zijnen arbeid, zijne lieve Moeder te kunnen ondersteunen. Maar hij zag voor het tegenwoordige nog geen kans om haar al die opbeuring, en dat vermaak te verschaffen, welke haar in haren treurigen toestand zo nodig waren. Daar hij evenwel de hoop voedde, dat hij in dezen zijnen wensch nog wel eens slagen zoude, vond hij een zonderling hulpmiddel uit. Het bestond hier in, dat hij ene jonge kat leerde leven in 't midden van zijne bastaard-nachtegalen, lijsters, en andere vogelen.

Zo veel doet de gewoonte, zo veel kan de opvoeding, met het nodige ontzag gepaard, te weeg brengen. De doodlijke vijandin van de vogelen word hier geleerd te verkeren, te eten, te drinken, te springen en te spelen onder dezelven, zonder hen het minste kwaad te doen. De kat, welke de naam droeg van *Bianquette*, verdroeg in het begindeel het van die vogeltjes, alplaagden zij haar nog zo zeer.

Zij

Zij vergenoegde zich nu of dan met het opligten van de poot, om hen zo te dreigen. Maar nooit floeg zij de klaauwen aan dat kleine onvoorzichtige goed.

Niet alleen had poesje *Bianquette* zich gewend, om te leven en te ſpelen onder zulke lieve en tedere makkers, welke van haar zo geheel verſchillende in ſoort waren: maar hare opvoeder en meester had het daarenboven zo verre weten te brengen, dat hij van de kat een ſoort van toneelſpeelster had gemaakt, welke of zelve verſcheidene rollen ſpeelde, of aan zich zelve ene of andere rol ſpelen liet.

Men zag onder anderen mejuffrouw de kat in een gebogen, met kop en poten bij een liggen, even als of zij in een diepen ſlaap was. Dan deed *Mikeli* de groote kooi open. De daar op geleerde vogeltjes, vielen, als gevleesde drommeltjes, op poesje aan. Zij ſchenen haar wakker te willen maken, door haar al, wat zij konden, te bijten. Daarop begonden zij met elkanderen te vechten, en om ſtrijd te plukhairen, wie dat haar in den baard zou gaan zitten. Poesje intuſſchen ſcheen van dat alles niets te bemerken.

Op een anderen tijd kroop de geleerde en

Digitized by Google

zachtzinnige kat geheel bedaard in de kooi, en ging, of zij 'er alleen was, in 't midden zitten, lekte hare poten, en baard, vlooide zich met ene onverschilligheid, die verwonderlijk was. Wel verre was het 'er van daan, dat de meesten, de canarijvogels, de bastaardnachtegalen, en andere, enige vrees voor de poes zouden betoond hebben, dat zij in het tegendeel heen en weder over die vreedsaame kat, welke bij hen een bezoek kwam afleggen, vlogen. Zij sprongen haar op den rug, en maakten dikwerf op haar kop, als 't ware, een vederbos uit: zo digt pakten zij zich aldaar op een. Met een woord! Somtijds gingen zij 'er op hun gemak zitten zingen, met zo veel gerustheid, als of zij midden in het eensaamste woud waren.

Ene groote kat met ene menigte kleine vogeltjes opgevoed, en geheele dagen onder dezelven vertoevende, en met hen vreedsaam verkerende, dit was ene vertoning zo zeldsaam en beschouwenswaardig, dat 'er geen twijffel aan was, of zij zou de aandacht van allen opwekken. Op den eersten feestdag, den besten, kwam *Frantchesco* dan ook met zijnen kleinen vliegenden troep te voorschijn, en deed zien, welk een vermogen hij op die vo-

Digitized by Google

vogeltjes had. Hij riep ze bij hunnen naam. Zij waren op het eerst gegeven teken hem gehoorsaam, en kwamen, dan deze, dan gene, hem op de schouderen of vinger zitten, en aten zo uit zijne hand.

Dewijl de aanschouwers verrukt waren door al dat verwonderlijke, 't welk zij van die lieve en leersaame vogeltjes zagen, waren 'er vele, welke om strijd zich een of ander daar van eigen wilden maken, om het als een kostbaar geschenk aan dezen of genen aantebieden. Andere aanschouwers vonden zich gedrongen het genoegen, 't welk zij hadden, daar zij zo veel gehoorsaamheid en onderwerping zagen in zulke levendige, en van natuure zo vlugge diertjes, op ene andere wijs uittedrukken. Zij vergolden den geduldigen leermeester van de troep zijnen arbeid door hem rijkelijk veel *buttalas*, *parpaioles*, en andere stukken geld van dat land toe te werpen. *Miteli* was zo opgetogen van blijdschap, dat hij allen haast maakte om bij zijne lieve Moeder te komen. Terwijl hij geheel den weg over zijne groote winst berekende, vertelde hij haar, bij zijne aankomst, ten eersten, met ene buitengewoone en hartlijke vreugde, dat hij nu zo

Digitized by Google

veel bezat, dat hij haar een geruimen tijd daar van voeden en onderhouden kon.

Bij aldien men niet dikwerf, ja! zeer dikwerf op de hoeken der ſtraten, of openbare plaatſen van Parijs gezien had, dat geleerde Canarijvogeltjes volſtrekt dezelfde kunsten deden, als ik nu vervolgens verhalen zal, zou men moeite hebben om geloof te ſlaan aan de redeneringen van den Toskaanſchen Natuurkundigen, welke in het breede handelt over de ſlimheid, en, zo als men zou zeggen, ingeſchapene kundigheid van de vogelen, in het algemeen. Deze man, de Abt *Rèpetzonci*, verklaart ook, dat *Franchesco* volkomen ſlaagde in zijne onderneming om vogels te onderwijſen.

Hij kwam eens op het denkbeeld om patrijſen, als ſoldaten in het krijgskundige te oeffenen. Hij voorzag zich van een nest, waar in 'er vijftien waren. Doch maar tien daarvan bleven in het leven. Na dat hij ze geheel tam gemaakt, en in 't algemeen eerst geleerd had zijne bevelen uittevoeren, ſpandè hij ze voor ligte kanonnetjes, en maakte ze gewoon om die met vrij gelijken tred, geheel de lengte van ene tafel over, voorttetrekken.

Met

Digitized by Google

Met een klein sabeltje op zijde, en in twee gelederen geschikt, bleven de nieuwmodische kanonniers onbeweeglijk staan, elk bij zijn stuk. Op het eerste bevel van *Mikeli*, staken de patrijsen, welke aan de rechter zijde van de stukken stonden, een dun takje van een berkenboom aan in een pot met brandende kolen, en zo gaven zij vuur, met een vrij harden slag. Daar na gaf hij bevel aan de patrijsen, welke aan de linker zijde van de stukken stonden. Deze staken dezelven op gelijke wijs af. Dat afgaan der stukken, met den slag, deed haar in 't geheel niet schrikken. Zij stonden, of er niets gebeurde. Op een ander teken, vielen onze kleine oorlogsheldden, als of zij getroffen waren, op zijde, en hielden zich, of zij dood waren. Andere namen al hinkende de vlucht, en schreeuwden, of zij de schoot heet hadden. De Opperbevelhebber, onze *Mikeli*, roerde daarop de trom, dan kwamen alle de patrijsen, in een ogenblik, voor den dag, elk wederom op haar post. Die deden zo wel de gesneuvelden, als de gewonden. Nu dat teken toch bleef geen van dezelven meer dood.

Wij hebben vooral nog gebrek aan *een* werk voor de jeugd. Wij bedoelen ene zedelijke

Digitized by Google

geſchiedenis van de tam gemaakte vogelen. Elken dag bijna ontdekken wij een', of anderen trek, waaruit men genoegſaam bewijſen kan, hoedanig de gelukkige uitſlag is van de aangewende pogingen in het geven van ene geregelde opvoeding aan vogelen. Onder de krijgskundige patrijſen van onzen *Mikeli* was 'er vooral *ene*, welke een bijzondere ſchranderheid bezat. Hij noemde haar *Roſoletta*. Zij volgde haren meester overal, gelijk een hondje. Zij ſprong en vloog van het ene huis op het andere, als het in de ſtad was, en van den enen boom op den anderen, als het buiten was: maar bijna nooit was zij hem een ogenblik uit het gezicht. Ging zij op zekeren tijd wat verder weg, wegens een klapje, met de fluit gekregen, *Franſchesco* deed haar ten eerſten te rug komen, waar na zij op zijnen arm zitten kwam, begon te trekkebekken, en van tederheid met de vlerken klapte. Eindlijk hief zij aan op hare wijs te kwinkeleren.

Dewijl *Roſoletta* buitengewoon leerſaam van aart was, gehoorſaamde zij niet enkel en alleen haren onderwijſer: maar zij ſcheen ook enigermaate bezef te hebben van de oneindige moeite en arbeid, welken hij aanwenden

moest

Digitized by Google

moest om zijne overige leerlingen te onderrichten. Zij beweest hem daarom ook hare hulp om de wildste en domste vogelen te regeren, en te leren. Wanneer een onbeſuisde, of koppige vink den gehelen hoop zo wat in wanorde bracht: wanneer een of andere vrolijke bastaard-nachtegaal zich van de plaats begaf, waar zij weſen moest, dan liep 'er de patrijs na toe, ſloeg van ter zijde met de vlerk, en bracht het vogeltje zo tot zijnen plicht.

Onze jonge opkweker, en leermeester der vogelen had onder anderen eens een fraai puttertje tam gemaakt, en met alle zorgvuldigheid onderweſen. Die ondankbare kwekeling vloog op een vroegen morgen uit zijn kooitje, ſloop ſt elagewijſe na een open venſter, vloog zo in een naburigen tuin, en was in een ogenblik onzichtbaar. *Francheſca* was wanhopig, over het verlies van dezen leerling. Hij had daartoe te meer reden, om dat hij die vink beloofd had aan ene Mevrouw, welke denzelven binnen kort voor hare Dochter zou komen koopen, waar voor hij dierhalven een goed prijsje wachtende was.

Al vijf dagen was het kleine zwerfertje afwezig geweest; men begon alle hoop op zijne

Digitized by Google

-serug komst reeds optegeven: wanneer men op den zesden dag, heel vroeg in den morgenstond, *Rosaletta*, op de lindebomen, een vogeltje voor haar heen zag drijven, 't welk uit alle macht schreeuwde, en op allerlei wijsen zocht te ontsnappen. Wat stond *Mikeli* verbaasd, toen hij zag, dat het zijn puttertje zelve was. Afgemat door de patrijs, welke het onvermoed vervolgd had, en bloef geleiden, kwam het beestje, met langsaamen tred aan, en plaatste zich, als uit schaamte zeer bedrukt, in een hoek van de groote vogelkooi. Wat *Rosaletta* betreft: deze vloog dan eens rond den voortvluchtigen, dan wederom kwam zij zitten rusten op het hoofd van haren meester. Zij was van blijdschap niet aan het bedaren te brengen. Het was als of zij zeide: *Zie hier is de kleine, en ondeugende guit: maar het heeft mij vrij wat moeite gekost.*

De jonge *Frantchesco* leefde op deeze wijs gelukkig, en vergenoegd. Door middel van zijn vernuft, en aanhoudenden arbeid had hij het zo verre gebracht, dat hij den bitteren toestand van zijne lieve Moeder, aan welke hij zo zeer tot eer verstrekte, en den zoetsten troost verschafte, aangenaam verzachten kon. Maar — helaas! die braave Zoon werd

op

Digitized by Google

op het onverwachst aan dat ongelukkige en troostlooſe gezin ontrukt. Dit was het toeval. Hij nam op zekeren avond het beſluit om, *Oreggen*, een zeker ſoort van lekkere Champignons, te gaan plukken. Hij had het ongeluk om de ſchadelijke niet van de goede afteſcheiden. Dewijl hij 'er zeer hartlijk van gegeten had, ſtierf hij, met zijne jongſte Zuster, weinige dagen daar na, aan de gevolgen, niettegenſtaande men alleslei middelen, om hen te redden, bij de hand genomen had.

Het is een algemeen aangenomen gevoelen, dat de ondankbaarheid een gewoone eigenſchap van de vogelen is. Ondertuſſchen treft men 'er overal aan, die beſtaan zeer wel te weten, wat erkentenis is, en hunne erkentenis met genoegenheid weten uitdrukken jegens die menſchen, door welken zij opgevoed zijn: zo dat zij niemand willen nagaan, dan hen, en uit gene andere hand, dan uit die van hunnen weldoender, zouden willen eten. Hiertoe behoorde vooral de raaf, van welke ik gewag make in mijne *Geſchiedenis van beroemde honden.*

Men kan zeggen, dat dit ook hier plaats greep: want gedurende de drie dagen, dat

Digitized by Google

het vernuftige en braave kind, welks korte stondig leven ik hier beschrijve, in doodsgevaar lag; vlogen de meeste vogeltjes, met zekere deelneming, rondom het bed, waar op hij lag. Sommige, zegt de Abt *Reperon-ei*, zaten met hangende vlerken op zijn hoofdkussen: andere liepen, met betoning van zekere ongerustheid, over en rond zijn hoofd: anderen nog begonden jegens hem te trekkebekken, en gaven een klagend, en afgebroken geluid, nog andere eindlijk wilden bijna niets eten, zo lang *Mikeli* ziek was.

Hoe dookelijk intusschen *Franchesco* ook ware, bemerkte hij evenwel de groote verkleefdheid aan hem van die kleine vogeltjes, welken hij met zo veel zorg opgekweekt had. Het aandoenlijke kind had gene de minste ongerustheid over zijnen gevaarlijken toestand, voor zo veel 's hem zelve betrof: maar het gene hem geweldig kwelde, was, dat hij zijne lieve Moeder in de grootste ongelegenheid overliet. Ook trof hem het verlaten van zijne vogeltjes niet weinig. *Hemel!* riep hij van zijde tot tijd uit! *wie zal toch mijne lieve Moeder, en mijne vogeltjes voortaan te eten geven!*

De Schrijver, van wien wij al dit aanmerkens-

Digitized by Google

kenswaardige ontlenen, en welke ons zeer veel gewichtige bijzonderheden over het opkweken van vogelen aan de hand geeft, bericht ons ook van *Rosoletta*, dat zij zeer veel droefheid betoonde over den dood van *Frantchesco*. Hij verzekert, dat, toen men het kind ten-grave-bracht, de patrijs schreeuwende rond en over het lijk vloog, en 'er zich eindlijk op nederzette. Men deed vergeefsche moeite, met haar verscheidene malen daar van te willen afjagen, en 'er dan van afstehouden. De dankbaare patrijs kwam altoos weder, en volgde ten einde toe de lijkstatie tot aan het graf.

Wanneer de trein aan de begraafplaats gekomen was, ging *Rosoletta* op een populierboom zitten, welke daar een eind ver afstond. Dewijl zij aldaar zittende opgemerkt had, waar men het lichaam van haren vriend neergelegd had, ging zij 'er zedert dien tijd nooit langer van daan, dan alleen om te eten en te drinken. Zo lang de vogel geleefd heeft, kwam zij altoos zitten, en slapen in de goot van ene kapel, welke op dat kerkhof door ene gifte was geplaatst geworden, welk kerkhof nog heden ten dage den naam draagt van, *Het kerkhof van den kleinen vogelkweker.*

Digitized by Google

XIII.

KAREL, HERTOG VAN GLOCESTER, *Zoon van de Koningin* ANNA, *en van Prins* GEORGE *van Denemarken, te Londen gebooren den 24 Julii 1689, en in de zelfde ſtad in't Jaar 1700 geſtorven.*

Voor een groot gedeelte menſchen is het dikwerf al, wat zij menen te kunnen verlangen, afkomſtig te zijn van een rijk, en in aanzien verheven geſlacht. Het gevolg van zulke afkomst is ook meermalen, dat men geheel zijn leven door in groote achting is. Het ontbreekt insgelijks niet aan voorbeelden van de zodanigen, welken men zelfs nog na hunnen dood roemt, als voorbeelden ter navolging, offchoon zij niets uitſtekends bezaten, behalven hunne geboorte. Niet zeldſaam treft men belangzoekende vleijërs, of domme bewonderaars aan, welke zeer gereed zijn om de uitmuntendſte hoedanigheden aan

hunne

hunne zo genaamde helden toetefchrijven. Men verfpilt zelfs machtige fommen gelds, om hen prachtige gedenktekenen opterichten. De groote hoop, welke alleen naar het oppervlakkige oordeelt, herhaalt dan zo van eeuw tot eeuw alle die loftuitingen, welke geen anderen grond hebben, dan bedrog en inbeelding.

Offchoon nu wel de jonge Hertog van *Glocester* ook uit Koninklijken bloede gefproten was, mag men echter op hem in 't geheel die aanmerkingen, welken wij thans maken, niet toepasfen. *Iſaac de Larreij*, en andere Gefchiedfchrijvers ftemmen hierin overeen, dat onze *Karel* de zeldfaamfte verdienften had, en dat zo wel de natuur, als de opvoeding, van hem een kind gemaakt had, waar in men omtrend niets anders, dan beminlijkheid en wijsheid aantrof.

Alle dagen heeft men voorbeelden voor ogen van kinderen uit den burgerftand, welke zo mal opgevoed worden, dat men zich gedraagt, als of zij ogenblikkelijk vatbaar waren voor allerleie ongelukken. Daarom moet men ze, onder allerleie voorwendfels, zo veel men kan, *fparen*. Men laat daarom ook dikwerf de kostbaare uuren, welken men aan hun

Digitized by Google

hun onderwijs besteden moest, verloren gaan. Hier aan moet men toeschrijven, dat men zo menigvuldige volwassche Dochters, en Jongens van zestien jaren aantreft, welke op zijn best goed kunnen lesen, en zich behoorlijk uitdrukken. Al te dikwerf zijn zij buiten staat voorts om een goeden brief te schrijven, ja! zelfs twee woorden wel op een te doen sluiten. Geheel anders is het bij de Engelschen, vooral met de kinderen van den eersten rang.

Even gelijk *Johanna van Albret* (*), zo ook had Koningin *Anna* nimmer de minste reden om zich enig verwijt te doen over zulk verzuim, of laffe toegevendheid voor haren zoon. Offchoon hij de laatste was van elf kinderen, welken zij ter wereld had gebracht, offchoon hij zeer teder van lichaamsgesteldheid was, zij liet hem evenwel daarom geen luie en ledig leven slijten, en gaf hem ook niet toe in het opvolgen van zijne lusten.

Dewijl men in zijds het character van dit kostbaar spruitje had weten te gewennen aan

het

(*) Van dit Geslacht van *Albret* zie men HOOGSTRATENS *Woordenboek*.

Digitized by Google

het betonen van gehoorſaamheid, en zijne ziel tot den arbeid was opgeleid, had hij eene bijzondere hebbelijkheid voor het arbeiden gekregen. Hij moest wel zeer ziek weſen, als 'er een dag voorbijging, dat hij niet een of anderen les nam. Men zag hem altoos bezig, of met leſen of met iets opteſchrijven. Hes gebeurde eens, wanneer hij zeer ongeſteld was, en veel pijn leed, dat zijn leermeester in de Aardrijkskunde, welke dit bemerkte, de Landkaarten oprolde, en hem aanſpoorde om wat te gaan wandelen in een bloemperk, 't welk naast het vertrek was, waar hij zijne letteroeffeningen hield. De jonge Hertog, welke toen nog maar negen jaren oud was, gaf daarop dit antwoord: „Mijn lieve „vriend! indien ik zo na mij zelven luiste„ren wilde, en mij zo toegeven zou, ik, „wanneer ik groot zou geworden zijn, vol„ſtrekt niets weten."

Toen hij omtrend tien jaren oud was, nam de gezondheid van den jongen Prins zo merkbaar hand over hand toe, dat men 'er van verbaasd ſtond. Van dien tijd af aan waren zijne letteroeffeningen, en zijne vorderingen ook geëvenredigd aan de ſterkte van lichaam, en ziel. In zeven of agt maanden, bracht hij

het

het vrij verre in de Wiskunde. Toen maakte hij ook vorderingen in de Geschiedkunde; en, alleen door onderlinge gesprekken, gelukte het hem tevens om het Italiaansch, Spaansch, en Fransch vrij wel te spreken.

De Engelschen zijn zonder tegenspraak de eerste bemiddaars van de Zeevaart in Europa. Daar aan moet men toeschrijven, dat de Zeevaartkunde bij hen ook eene wetenschap is, welke bijzonder aangemoedigd wordt, waarom men zeer zorgvuldig hier op acht geeft, dat kinderen, welke eens aan de regering staan te komen, daar in wel onderwesen worden. De jeugdige afstammeling van Koningin *Anna* had zich daar op ook zo zeer toegelegd, dat hij niet alleen alle de deelen van een schip kende: maar zelfs al het staande en lopende want. Hij wist zeer juist, welke gedaante het schip hebben moest, hoe het samengesteld behoorde te wesen, welke masten het voeren kon, hoe het bestierd, en uitgerust moest zijn, zo wel in tijden van vrede, als van oorlog. Hij was niet meer, dan elf jaren oud, wanneer hij reeds proeven en bewijsen gaf van zijne kunde in dat vak, en wel zodanig, dat de eerste Krijgsbouwkundigen, en Zeelieden er van verstelt stonden.

Men

Men ſprak in dien tijd veel van een nieuw fregat, 't welk beſtemd was om ene reis na *Boston* te doen. De jonge Hertog van *Gloucester* gaf zijn vuurig verlangen, en dolle nieuwsgierigheid te kennen, om dat ſchip te zien. Men rekende het plicht en vermaak aan zijne begeerte te voldoen, en bracht hem op het ſchip. Na dat hij met alle opmerkſaamheid dit nieuwe vaartuig had bezien, zeide hij tot een van de Officieren: „Let eens, „ bid ik u, op de huid van het ſchip aan „ ſtuurboord. Ik weet niet, of ik mij be„ driege. Anders zou ik zeggen, dat, hoe „ het ſchip ook bebalast moge worden, het „ altoos te veel na bakboord zal overhellen. „ Behalven dat zou ik gisſen, dat het ſchip „ een ſlechte zeilder weſen zal."

Wij kunnen 'er nog niets van zeggen, gaf hem de Officier ten antwoord. Laten wij eerst afwachten, dat men de proef van het fregat zal genomen hebben. Toen dit gebeurde, werd de voorſpelling van den jongen *Karel* volkomen bewaarheid. Het ſchip toch was niet zo dra afgelopen, of men was verplicht het wederom op de helling te halen, en wat men 'er aan deed, het ſchip zeilde al

tijd

Digitized by Google

tijd zeer flecht, en kon tot het beoogde oogmerk niet dienen.

De doorluchtige Erfgenaam van de Kroon van Engeland nam, bij zijn opwasſchen, zo wel in wijsheid, als in kennis toe. Onder zijne beminlijke en prijſenswaardige zielshoedanigheden, bezat hij vóoral ook een juist oordeel, en een braaf hart. De Engelſchen, welke op mannen van verdiensten den waren prijs weten te ſtellen, beſchouwden dezen jongen Vorst met een innerlijk genoegen, en vestigden de grootſte hoop en verwachting op hem. Tot hunne bittere ſmert waren zij in deze hunne verwachting geheel te leur geſteld: want dat beminlijk kind werd hen op het onverwachtst ontrukt, en de roſen, waar mede zijne jeugd pronkte, werden wel ras door lijkcijpreſſen vervangen.

De Geſchiedſchrijvers geven ons dit berichs van den vroegtijdigen dood van den jongen Hertog van *Glocester*. Dewijl hij, buitengemeen teder van geſtel was, hadden hem zijne Geneesheren een ſtrengen levensregel voorgeſchreven. Ongelukkig ſloeg men tot een uiterſte over. Daar men hem alle overdaad wilde doen vermijden, gaf men hem niet half ge-

Digitized by Google

genoeg tot het nodig onderhoud. Hier door had hij altoos een rasenden honger: waar door veroorzaakt werd, dat hij steelsgewijse alles opknapte, wat hij maar meester worden kon.

Op zekeren tijd gebeurde het, dat een onvoorzichtige, maar goedhartige bediende hem op zijn bed een groot deel van een pastij gegeven had, 't welk het hongerige kind gulsig binnenslokte. Dit voedsel, 't welk voor zijne maag veel te zwaar was, bracht in dezelve gebrek aan koking te weeg. De jonge Hertog verzweeg de oorzaak van het ongemak uit vrees voor zijnen getrouwen Kamerdienaar, en stierf door deze onvoorzichtigheid binnen weinige dagen.

Het braaf character van den jongen Hertog van Glocester.

Om den jongen Hertog van *Glocester* te vermaken, en uittespannen in die menigvuldige ogenblikken, wanneer hij ongesteld was, had men 'er op bedacht geweest, om ook jonge lieden van zijne jaren bij hem te brengen.

Een

Digitized by Google

Een van die, *Warburti* geheeten, zijnde allerbeminlijkst en vrolijk van aart, had door zijne gedienstigheid en inschikkelijkheid de genegenheid van den jongen Vorst volkomen gewonnen. Doch, daar hij zeer levendig en zelfs wild was, gebeurde hier meermaal, dat hij het een of ander, in den tuin, of op de kamers, omver wierp, en ook wel aan stukken brak.

Eens gebeurde het dat hij met den jongen *Karel* uit al zijne macht liep, en op denzelven viel, zo dat die het hoofd aan stuk stootte op den arm van een leuningstoel. „ Het „ bloed liep 'er tappelings uit." *Mijn hemel!* riep toen de kleine onbesuisde jongen uit: „ wat zal ik gaan beginnen, als men te weten „ komt, dat ik u heb doen vallen!" —— De jonge Hertog viel hem om den hals, en zeide: „ heb toch gene vrees: ik zal zeggen, „ dat mijne voet is uitgegleden: van u zal „ ik niet spreken."

Na dat hij dit gezegd had, keerde hij zich na een ouden Kamerdienaar, welke bij het geval tegenwoordig was geweest, en gaf hem deze waarschouwing: „ draag wel zorg, dat „ gij mijne Moeder niet vertelt, dat *Warburti* „ mij heeft doen vallen. Gij zoudt maken, „ dat

Digitized by Google

„ dat zijn Vader hem bekeef, en dat zou mij
„ meêr ſmerten, dan het ongeluk, wat hij
„ mij veroorzaakt heeft."

Dat eigen onvoorzichtige kind, 't welk den jongen Hertog die wond had toegebracht, wierp op een anderen tijd een tafel wol porceleîn het onderſte boven, zo dat het grootſte gedeelte verbrijſeld was. Daar onder waren koppen, die zeldſaam en uitmuntend ſchoon waren, wegens den menigvuldigen arbeid, daar aan beſteed. Zij hadden vooral hier door ene dubbele waarde, dat het een geſchenk was van den Hertog van *Saxen*, geſchilderd met geestige zinſpreuken, alle ter ere van Koningin *Anna*.

De Zoon van de Koningin begreep ten eersten, welk gevolg dit ongeluk voor zijnen Vriend *Warburti* hebben kon. Hij intusſchen wist hem met veel behendigheid uit dien bedenklijken toeſtand te redden. Hij liep zonder uitſtel na zijne Moeder, en zeide haar op een aandoenlijken toon: *Ach! ik ben het ongelukkigſte, en beklagenswaardigſte van alle kinderen!* — Wat is het dan, vroeg hem de Vorſtin zeer driftig? — *Ach! ik ben wanhopig.* — *Zult gij het mij wel vergeven, lieve Moeder!* — „ Vrees niets, was haar ant-
„ woord: vrees niets, mijn Zoon! Zeg rui-
„ terlijk,

Digitized by Google

„ terlijk, wat 'er is." —— *Ik heb de ebbenhouten tafel onder het ſpelen omverre geſtoten, en uwe ſchoone koppen.....* Zij zijn zekerlijk gebroken? — *Ach!* — *ja!* — Wel nu, mijn Jongen! zeide de Koningin: „dewijl het „ ongetwijffeld uwe ſchuld niet is, waarom „ ſtelt gij u dan zo wanhopig aan? Waarom „ verwekt gij mij zelve zo veel aandoening? „ Zou ik u niet meer beminnen, dan wat por„ celein?" ——

XIV.

Digitized by Google

XIV.

CANDIAC VAN MONTCALM, *te Candiac, bij Nimes, in 't Jaar* 1719 *ter wereld gekomen.*

De Geſchiedſchrijvers, welke ons het leven beſchreven hebben van den jongen *Candiac*, weiden zeer breed uit over zijne vroegtijdige geleerdheid: maar, tot mijne groote verwondering, houden zij een diep ſtilzwijgen, en geven geenen enkelen trek op van zijn zedelijk character, en braafheid. Dat intusſchen is het, 't welk den mensch vooral prijſenswaardig, en belangrijk maakt voor de Maatſchappij. Welk voordeel toch kan het ons aanbrengen het hoofd vol talen te hebben, alle planten, konsten, en wetenſchappen, ook volken van vroegeren, en lateren tijd te kunnen opnoemen, bijaldien dat alles niet dienstbaar gemaakt wordt om ons zelven te kennen, en om anderen, welke ons omringen, gelukkig te doen zijn? Wanneer wij hier dierhalven alleen gewag maken kunnen van den jeugdigen *Candiac*, als een zelfaam verſchijnſel van geleerd-

Digitized by Google

heid, bedoelen wij daar door alleen dien naijver bij onze kwekelingen optewekken, en hen te doen opmerken, dat men met zorg en arbeid allerlei soort van wetenschappen zich eigen maken kan, zelfs in de vroegste jeugd.

Den ouden Marquis van *Montcalm*, was door de beschikking van zijnen Vader ene grondige, en uitmuntende opvoeding te beurt gevallen. Deze Vader van onzen *Candiac* had daarom ook het voornemen, aan zijnen Zoon ene opvoeding te verzorgen, die niet minder was. Hij wist uit de ondervinding van alle tijden, dat titels van Adeldom, dat voorspoed, en geluk voorrechten zijn, welke gene bestendigheid, gene zekerheid hebben: maar dat bekwaamheden, welgenoten onderwijs, en wijsheid niets te vreesen hebben van de grillen van een onzeker geval, en van omwentelingen. Op grond van deze waarheid, bezorgde de Vader, welke zo verlicht, als liefderijk was, dat zijn jonge afstammeling, en erfgenaam alzoos genoegsaam van de beste leermeesters, welken hij maar bezorgen kon, voorzien was. Hij aarselde nimmer een ogenblik, om tot zulk een heilzaam einde, de grootste uitgaven te doen, en sommen te besteden, welke andere verkwisten aan dingen, die overtollig

zijn,

Digitized by Google

zijn, terwijl zij, voor het gene nuttig en noodzaaklijk is, niets overhebben. ——

De Onderwijsers van den kleinen *Candiac*, hemelsch-breedte onderscheiden van dat gewoon soort van Leermeesters, welke de zaken nooit recht nagegaan, en doorgedacht hebben, en evenwel zich volkomen bekwaam rekenen om te onderwijsen, alleen om dat zij in de *gewoonte* zijn van onderwijs te geven, maakten hem voor de eerste gronden der wetenschappen door hunne duidlijke onderrichting, terwijl zij hem alles ook eenvoudig ontwikkelden, zo vatbaar, dat het niet missen kon, of hij moest groote vorderingen maken. Zij richtten hun onderwijs op zulke manier in, dat zij gedurig het een met het ander verwisselden, en alles teffens zo behaaglijk voorstelden, dat hunne kwekeling nooit met enigen weerzin aan 't leren ging, of in 't leren bezig was.

'Er is een ding, 't welk wij dikwerf moeten doen opmerken. Het is dit, dat het gene zich aan ons oog zonder veel omslag, en ongedwongen vertoont, zich zonder veel moeite in het geheugen inprent. Om deze reden bedachtten zijne Leermeesters hun onderwijs aldus aan te vangen, dat zij hem de letters leerden, door

Digitized by Google

dezelven op kaarten, of andere losse stukjes papier te schrijven, of ergens op te snijden. Dewijl zij hem die lieten zien, leerden noemen, dezelven wederom onder een mengden, en het kind vooral op de gelijkheid, en het verschil der letteren deden merken, was hij, nog maar vijftien maanden oud zijnde, reeds zo verre gevorderd, dat hij alle de letteren volmaakt kende. Men had hem maar een B, een X, of Z enz. te vragen, en hij liep al, wat hij kon, heen, en brachte, met zeer veel vergenoeging en blijdschap, de begeerde letter aan den genen, welke hem dezelve gevraagd had.

Dezen eersten stap gelukkig gedaan zijnde, bezigde men wederom andere middelen, niet minder vernuftig uitgedacht, om den jongen leerling ook spoedig de beginselen van het lesen te leren. Alhoewel men in de Fransche taal, om die wel te lesen, ene menigte van tegenstrijdige regels aantreft, en men in het lesen gedurig nieuwe zwarigheden ontmoet, maakte het kind daar in evenwel de grootste vorderingen. Men verzekert zelfs, dat hij, drie jaren oud zijnde, het Fransch, Grieksch, en Latijn; zo wel in handschriften, als in een gedrukt boek, las, en ook uitsprak.

Men

Digitized by Google

Men is ongelukkiglijk dikwerf genoodzaakt zijne toevlucht tot bedreigingen en kastijdingen te nemen, om vele kinderen aan het leren te krijgen, en te houden. Doch zo was het niet met den leergierigen *Candiac*. Daar hij buitengemeen gezet was op loftuitingen, was een innemend woord, en ene liefkoosing hem de sterkste prikkel om zijne eigenliefde gaande te maken. Van daar kwam het, dat het kind dikwerf meer deed, dan men hetzelve voorschreef. Zijn ijver om te leren was zelfs zo groot, dat men verplicht was de boeken voor hem te verbergen, terwijl hij 'er met zulke graagte in las; als of hij, gelijk men zegt, dezelven wilde opeten. Toen hij vier jaren oud was geworden, ving men aan hem de regels te leren om het Latijn, 't welk hij reeds voor lang kon lesen, en uitspreken, te verstaan, en in minder dan tien maanden was hij in staat de *Levensbeschrijvingen* van *Cornelius Nepos*, en de *algemeene Geschiedenis van Justinus* overtezetten.

Behalven deze talen der Ouden, leerde dat leergierige kind tesfens de Rekenkunde, de Aardrijkskunde, de Geschiedenis, de Landmeetkunde, en de Oudheden. Alle deze wetenschappen, voor welken hij scheen geboo-

Digitized by Google

ren te weſen, maakte hij zich in korten tijd eigen, zo dat zijne meesters moeite genoeg hadden om hem in alles behoorlijk te volgen, en voor alle zijne vragen gereed te zijn; en zij niet minder verbaasd ſtonden over zijne buitengewoon ſpoedig gemaakte vorderingen, dan over de juistheid van zijne redeneringen.

Terwijl vele andere kinderen, zegt de Abt *Monnoye*, niet meer kennen, dan met veel moeite een kruis maken, zo als het behoort, had de Zoon van den Marquis van *Montcalm* reeds eene menigte van Geſchiedſchrijvers, Redenaars, Schrijvers, en Uitgevers van brieven, Wijsgeren, en Spraakkonſtenaars geleſen, ja! zelfs uittrekſels uit die boeken gemaakt. Zijn roem groeide van dag tot dag aan, en bepaalde zich niet binnen de muuren van het vooronderlijk kasteel van zijnen Vader. *Montpellier*, *Nimes*, *Uſes*, *Lion*, *Grenoble*, en zelfs *Parijs*, dat middelpunt, waar zich alles, wat de Letteroefeningen en Wetenſchappen betreft, vereenigt, ook dat *Parijs*, zegge ik, verwonderde, verbaasde zich, met alle reden, over zo veel kunde in een kind van zo weinige jaren. De ſchriften en boeken, welke dagelijks uitkwamen, waren opgevuld met verhalen, en voor dat kind

ſtrelende berichten, wegens het zeldſaame van dat geleerd verſchijnſel, en 'er gingen, met opzicht tot dat wonder, ene menigte van gewichtige bijzonderheden in zwang.

Het is mij een oprecht en innig vermaak, dat ik de met zo veel kieschheid beſtierde Letteroeffeningen, en de buitengewoone vorderingen van den jongen *Candiac* in dezelven hier mag mededelen: maar ik zou nog veel meer vergenoegd weſen, bij aldien ik ook iets kon voordragen omtrend zijn zedelijk beſtaan, en zijn gedrag. Evenwel, hoe zeer de Schrijvers van zijne *zeden* een diep ſtilzwijgen bewaren, mogen wij niet twijffelen, of de levensgeſchiedenis van dat beroemde kind zal niet minder belangrijk zijn geweest, uit aanmerking van zijne zeden, dan wegens zijne kunde. Zou men toch waaren ſmaak, en genegenheid voor de Zanggodinnen kunnen hebben en daarmede niet paren ene beminlijkheid, en zachtheid van aart, welke zo zeer ſtrookt met het betoverend verkeer in hare heiligdommen.

Welke reden van klagen heeft men niet, dat het menschdom zo ijdel, en verkeerd is, dat het de *waare* verdiensten niet weet te roemen: maar die in het tegendeel doorgaans uit

Digitized by Google

het oog verliest? De meeste menſchen toch, zelfs de Geſchiedſchrijvers, roemen niet anders, dan ſchitterende bekwaamheden en zielsvermogens. Het gebeurt maar zeldſaam, dat zij zich verwaardigen om enigzins gewag te maken van de voortreflijkheden van het hart, welke boven allen lof verheven zijn. Ondertusſchen — wat baat al het verſtand en kunde, wanneer daar mede geen braaf hart vergezeld gaat. Welk voordeel zouden alle konſten en wetenſchappen, en de daar door verkregene hoogachting, en toejuichingen, als 'er niet meer bijkomt, aanbrengen. *Ene* deugdſame daad, *een* bewijs van een gevoelig en medelijdend hart, aanbidlijke trekken van echte vriendſchap, ene ongekunſtelde betoning van hartelijke genegenheid voor iemand, zijn van oneindig meer waarde, dan de roem, welken men door tien overwinningen, en zegepralen verkrijgt.

Wat 'er dan van de deugdſaamheid, en de waare geſteldheid van het hart van dit kind moge geweest zijn, ook dit zeldſaam en jeugdig wonder ſpeelde op het toneel der wereld genen anderen rol, dan dat het 'er zich maar voorhijgaande vertoonde. Het zij dat het overdrevene van zijnen ijver, en arbeid, waarmede

het

Digitized by Google

het zich op de wetenschappen toelegde, en waar aan het zelfs zijne nachtrust opofferde, zijne gezondheid gekrenkt hebbe, het zij hij met eene al te zwakke lichaamsgesteldheid ter wereld gekomen zij, zijn levensdraad werd in den bloei van zijn leven afgesneden. Ondertusschen is 'er iets, 't welk groote zielsvermogens en bekwaamheden voor uit hebben. Het is hetzelfde, waar toe men het ook door verdiensten, en een braaf hart brengen kan, namentlijk dat de roem zich niet bij enige jaren, of enen korten leeftijd bepaalt. Zo dan heeft de arbeidzaamheid van dien jongen Geleerden hem enen onsterflijken naam verworven. Offchoon hij zelfs nog geen vijftien jaren bereikt heeft gehad, is hem evenwel, zonder enige bedenking, de grootste hoogachting bewezen, zo dat men zelfs niet geaarfeld heeft hem een plaats onder de beroemde mannen in te ruimen.

De onderscheidene kundigheden, en de verkregen roem van den jongen *Candiac*, veroorzaakten, dat zijne ouders onbegrijplijk veel bezoek kregen van menschen, welke het zich een zonderling vermaak rekenden met dat kind te praten, en na het zelve te luisteren. Zijn Vader had op zekeren tijd vijf of

Digitized by Google

zes zeer beroemde leden van geleerde Academien (*) bij zich aan huis. Het was vrij zeldzaam, dat het gesprek en de wetenschappen viel. Elk stelde het een of andere vraagstuk voor: de een over de Meetkunde, een ander over de Geschiedenis, een derde over de Talen. Het kind, 't welk wat beschroomd van aard was, dorst, uit zedigheid, zich een geruimen tijd in het onderling gesprek niet mengen. Hij rekende het zijnen plicht volstrekt stil te zwijgen, om daar door zijnen eerbied uitedrukken, voor die Geleerden, welken hij voor volleerd hield, en als zijne Meesters beschouwde. Dewijl zij hem eindlijk vriendelijk uitnodigden, om ook een deel in het spreken te neemen, gaf hij genoegsame blijken, dat hij geen vreemdeling was in het beoordelen van die diep geleerde stukken, over welken men handelde. Hij maakte zelfs nog enige aanmerkingen, welke de hier tegenwoordig zijnde Geleerden niet ingewillen waren, en welken men van een kind, van die jaren, niet zou verwacht hebben.

De

(*) Hier door moet men ter dezer plaatse Maatschappijen, of Genootschappen verstaan.

Digitized by Google

De kleine *Montcalm* had onder anderen een verbaſend geheugen, waar door hij in de Aardrijkskunde niet minder grondig ervaren was, dan in andere weetenſchappen. Omtrend dit onderwerp voral deed hij iets, 't welke alle de denkbeelden van het gezelſchap te boven ging. Hij toch vroeg aan alle de gasten den naam van de Provincie en Plaats, waar zij gebooren waren. Dat alles aangetekend hebbende, maakte hij zeer vlug met krijt een kaart van Frankrijk op den vloer. Toen hij zijn ſtuk afgewerkt had, deed hij elk zijne woonplaats zien, en daar hij de betrekking, waar in de ene plaats tot de andere lag, gelijk ook de onderſcheidene afſtanden. Hij voegde 'er ene naauwkeurige beſchrijving van hunnen geboorte-grond bij. Hij noemde de Veldſlagen op, welke daar geleverd waren, de rivieren, welke door die landſtreek liepen, en de beroemde mannen, welke in de onderſcheidene plaatſen te voorſchijn gekomen waren. Dan eindlijk nog liet hij 'er aanmerkingen op volgen over de Natuurkunde, en de Oudheden.

Ene Vrouw van geboorte, welke door zulke verbaſende geleerdheid was verbijſterd werd, offchoon zij anders vrij wat wist, be-

gon zich te verbeelden, dat de jonge *Candiac* niets meer was, dan een Papegaai, welke zijne les getrouw opzegt, en niet meer, dan klanken, kent. Dewijl zij dit zo bij haar zelve opgevat had, wilde zij 'er de proef van nemen; waarom zij het gesprek zocht te brengen op voorwerpen, bij welken 't meest op het bordeel aankomt. Zich houdende als of zij ook met den grooten hoop der menschen het spoor wat bijster was, begon zij met veel ophef te spreken van de overwinningen van *Alexander den Grooten*, en van het Romeinsche Keiserrijk. Toen vroeg zij aan den kleinen *Montcalm*, wat hij van dat een en ander dacht. „Mijn denkbeeld, gaf hij zonder lang peinsen ten antwoord, „komt hier op neder, „dat alle die beruchte Oorlogshelden, en over„winnaars van Volken en Landen niet anders „zijn, dan de geesels van het menschdom. „De Tijriers, en Carthagenienſers, voegde het „kind 'er bij, offchoon zij zo niet geroemd, „maar eerder veracht zijn geworden, over„treffen *Alexander*, en de Romeinsche we„reldbedwingers zeer veel. Zij toch, zelve „rijk geworden zijnde, hebben door middel „van den koophandel, ook andere volken „doen bloeien, terwijl die Oorlogshelden, „door

„ door hunne wapenen, Volken en Landen „ hebben verwoest."

Mijn lieve vriend! liet 'er de Mevrouw op volgen, gij zult ongetwijffeld zulk een geſtreng oordeel niet vellen over het in bezit nemen van Peru, door de Spanjaarden. Ook zult gij niet weigeren kunnen uw billijk te verwonderen over de ontdekking van de nieuwe wereld, door *Christoffel Columbus*. De zuiker toch en de daar van gemaakte ſiropen van St. Domingo, zijn voortreffijke dingen. Wat denkt gij 'er van? —— „Dat is een voorſtel „ van zeer veel gewicht, antwoordde *Canaiac* „ op enen ernſtigen toon: 'er behoort vrij wat „ toe om 'er zijn gevoelen behoorlijk over uit „ te drukken. Het zou mij in mijne jonge jaren „ weinig paſſen alles daarvan te zeggen, wat 'er „ van kon gezegd worden. Evenwel mag ik „ veilig daar omtrend dit verklaren, dat ik voor „ mij niet gelove, dat wij door het goud van „ Peru veel rijker zijn geworden, of ook veel „ gelukkiger door het verkrijgen van behoef- „ ten, welke ons te voren onbekend waren."

De Mevrouw was zo voldaan en verrukt over het gepaste en oordeelkundige van zijne antwoorden, dat zij het kind om den hals vloog. Haar oog toen op den Marquis van

Digitized by Google

Montcalm vestigende, riep zij uit: welke eer! welke troost voor een Vader, een Kind te bezitten, zo wel onderweſen en opgevoed! Hoe gaarne gaf ik al, wat ik bezit, om zulken Zoon te hebben. Ik zou mij rijk genoeg rekenen, als ik alleen maar zulken ſchat had.

Digitized by Google

XV.

SIJLVINA JOLIOTTA D'AUBENCOURT, *in het Jaar* 1720, *te Pierrefort, in het Graafschap Auvergne, in Frankrijk geboorn.*

Het gebruik der reden komt met langsaame schreden bij den mensch. Welke moeite en zorg men besteede aan het onderwijs, in de eerste jaren, ontdekt men doorgaans niet anders, dan wispelturigheid, onbezorgdheid, en losheid. Maar al te dikwerf hebben de kinderen geen het minste begrip van de wezentlijke waarde der dingen, en zij worden doorgaans niet eer wijs, voor dat zij zeer veel leergeld gegeven hebben voor hunne dwalingen, afwijkingen van het waare spoor, ongelijkheid aan zich zelven, en gedurig herhaalde gebreken.

Evenwel is dit over het algemeen zo niet met het vrouwlijk geslacht. Al is het, dat de meisjes de beste opvoeding niet genoten hebben, het verstand en oordeel zijn bij haar meestal vroeger rijp. Wanneer een meisje twaalf jaren oud is, heeft het al meer hou-

ding,

ding, ingetogenheid, goed gedrag, bekwaamheid, verstand en oordeel om iets uittevoeren, en bewijst op die jaren al meer diensten aan het huisgezin, dan een dozijn kleine jongens van dien ouderdom.

Men moet het misschien aan deze gelukkige, en natuurlijke geneigdheid van het vrouwlijk geslacht toeschrijven, dat de mannen, welke niet weinig ondankbaar, en heerschzugtig zijn, en niet dulden kunnen, dat zij door Vrouwen overtroffen worden, wreed genoeg zijn om het vrouwlijk geslacht van het onderzoek van belangrijke wetenschappen aftehouden, onder voorwendsel, dat zij daar door in 't vervolg minder bekwaam zouden wesen voor de waarneming van het huishouden. Hun hoogmoed zou ongetwijffeld te veel gestuikt worden, bij aldien zij verplicht werden te erkennen, dat de Vrouwen hen vooral in andere dingen overtroffen, dan alleen in optooisel, beuselingen, netheid, en goede manieren.

Maar hoe ongelukkig en slecht is zulke verwaarloosing! Wat is het niet te beklagen, dat de mannen hun waar geluk, en belang niet beter raadplegen! Dewijl zij van de wieg af onder de handen der vrouwen zijn: dewijl zij reeds in de jongelingschap zo veel hartlijk gevoel

voel hebben voor het vrouwlijk geſlacht: dewijl zij in den manlijken ouderdom door de natuur, en billijke wetten ten naauwſten met haar verbonden worden: dewijl zij zelfs in hunne hooge jaren geen aangenaamer gezelſchap, geen zoeter omgang, en geen oprechter en inniger vriendſchap weten te vinden: dewijl eindlijk dat weſen, 't welk zich zo veel laat voorſtaan op zijne vermeende meerdere ſterkte, elken dag van zijn leven, ja! elk ogenblik op nieuw de hulp en bijſtand van ene vrouw nodig heeft, moest geen man de hand leenen om die liefde, en dienſten zo onrechtvaardig, als ſlecht te belonen, door deze harde behandeling van de vrouwen onkundig in wetenſchappen te laten. Waarlijk! wat zou de man, en niet minder de Maatſchappij, 'er veel bij winnen, wanneer hij aan de geduldige, en moedige deelgenote van de onbeſtendige vermaken, en de aanhoudende zorgen, en kommer van dit leven ene opvoeding gaf, welke zich meer tot wezentlijke dingen uitſtrekte.

Wat is het toch niet aangenaam, wat is het niet betovereud, wanneer men zijn leven doorbrengt in het gezelſchap van iemand, welker ziel de kenmerken oplevert, dat zij ene

ene meer dan beuſelachtige opvoeding genoten heeft. Ene vrouw, die wel opgevoed, wel onderweſen is, en daar bij beminlijk en innemend van aart, kan men one godheid op aarde noemen. Maar heeft zij gene bekwaame opvoeding gehad, derft zij de nodige verlichting, ach! welk een onderſcheid, welk een verſchil levert dat niet op! Zulk ene vrouw mag men vergelijken bij iets, 't welk enige ſchitterende vertoning maakt: maar inderdaad een vod is, bij een pop die aardig opgepronkt wordt, en bij een weerhaan, welke door den wind heen en weer gedreven wordt.

Hendrik d' Aubencourt, welke het bevel over een Oorlogſchip voerde, was al zeer vroeg getrouwd met *Maria Robertina de Souſac*, zijnde ene rijke dochter, en erfgenaame uit de landſtreek *de Saint-Flour*. Het geld was de voornaame beweeggrond geweest van deze verëniging, welke anders met geen rijp overleg was aangegaan. Het gevolg van dien onberaden ſtap was ook een allerongelukkigst huwlijk. Het is zeker uitgemaakt, dat men omtrend geldmiddelen niet onverſchillig weſen mag: maar maken zij de enige beweegreden bij een huwlijk uit, dan verliest zulke ver-

Digitized by Google

verëniging wel ras al hare aantrekkelijkheid: bittere zorgen, en naare kommer nemen de plaats in van alle die vermeende genoegens, met welken men zich vooruit zo ongegrond ſtreelde. —

De jonge Vrouw *Robertina* bezat ene ſchoonheid, welke haren rijkdom evenaarde. Maar zij was verſtoken van al dat gene, 't welk het waare ſieraad van rijkdom, en ſchoonheid is. Zij was zo onkundig, dat 'er bijna geen voorbeeld van gevonden werd. Van hare vroegſte jeugd af bedorven zijnde geworden door een hijgelovigen, en uit zwakheid in alles toegevenden Vader, bezat zij een ruw en bits charakter. Dewijl zij in alles even vinnig en ſcherp was, vol grillen, oplopend van aart, ligtgelovig, in haar doen zeer los, nooit zichzelve gelijk, en voor de zwier, had zij in 't geheel geen denkbeeld van de toegeeflijkheid, en genoeglijke inſchikkelijkheid, waar mede echtgenoten elkanderen behandelen moeten, noch van die vriendlijkheid, waar mede de een den anderen zo gelukkig kan voorkomen, waar door de harten ook wederzijds gewonnen worden.

Deze onbedachtzaame Vrouw, welke vol ijdele verbeelding was, meende, dat haar

man

man aan haar alles, en zij niets aan hem verſchuldigd was. Dewijl zij volſtrekt wilde heerſchen, en dat wel overeenkomſtig haren grilligen aart: dewijl zij na genen wijſen raad hoegenaamd begeerde te luisteren, tegen alle redeneringen opſtoof, en met dezelven den ſpot dreef: dewijl zij veel geld verſpilde aan nietige optooiſels, en duizende beuſelingen, welke zeer kostbaar waren: dewijl zij geen begrip van haren plicht, als huishoudſter had, en hare kinderen in den grond bedierf, werd zij onverdraaglijk voor haren man. Men begon te ſpreken van te ſcheiden. Men kwam 'er eindlijk toe, en de een ging van den anderen af.

Uit dezen onberedeneerden, en ongelukkig uitgevallenen echt waren drie kinderen geboren, twee Zoons en ene Dochter. De Dochter droeg den naam van *Sijlvina Jolinda d'Hubencourt*; en is die gene, van welke wij in dit artikel handelen. Haar Vader ſtond bij de ſcheiding aan zijne Vrouw zeer veel af, onder deze voorwaarde, dat hij ook zijne Dochter bij zich houden zou. *Robertina* gaf hier aan hare toeſtemming, zo dat de jonge *Sijlvina* in het huis van haren Vader opgevoed werd door den Leermeester van hare twee Broertjes.

Bin-

Digitized by Google

Binnen den tijd van twee jaren ontdekte zich reeds het zeer groot onderſcheid, dat 'er is tusſchen een kind, 't welk men door malle toegevendheid laat opgroeiën, en tusſchen een kind, welks verſtand, hart en zeden men volgens de waare regelen der opvoeding aankweekt, en opleidt. De onderwijſer maakte 'er ſpoedig zijn werk van om zijne kwekelingen te onderrechten in de Talen, Geſchiedenisſen, en andere Wetenſchappen, welke met de ſchoone kunſten in een naauw verband ſtaan. Het is bekend dat zulke kundigheden alleen de waare opvoeding niet uitmaken. Zij zijn niet meer dan middelen om het zedelijk character en het hart te beelden. De Heer *a'Aubencourt* doorgronde deze waarheid Daarom begeerde hij, dat men in de opvoeding zijner kinderen, en het onderwijs der Wetenſchappen vooral hierop acht zou geven. Zij werden dierhalven tot geen ander oogmerk in die kundigheden onderweſen, dan voor zo verre die dienstbaar zouden kunnen zijn, op dat de vermogens zijner kinderen zich gelukkig ontwikkelden, en zij ten enigen tijde in de Maatſchappij die bekwaamheden zouden aan den dag leggen, welke voor het menschdom van zo veel belang zijn.

Wat voordeel toch heeft men van een eersten

Digitized by Google

ten Dichter, zo hij daar bij verwaand, of gek is, en niets dan beuſelingen, dan nietigheden bezingt? Wat baat het ene Jonkvrouw, welke zeer bedreven is in de *Muſiek*, bij aldien zij gene voortreflijkheid van hart, en edele denkbeelden bezit, maar alleen deze, welke de toppen van hare vingers opleveren? Terwijl de bekwaame Onderwijſer van de kinderen den gelijktijdigen bijſtand genoot van eene verſtandige, en wijze Opzienſter (Gouvernante) over het meisje; dewijl deze de jonge *Sijlvina* in de onderſcheidene handwerken, waar in het vrouwlijk geſlacht ervaren moet *weſen*, onderrichting gaf, ſlaagde hij volkomen, vooral tot genoegen van den Vader, in ene onderneming, welke op verre na zo moeilijk niet is, als men doorgaans denkt, doch welke echter bijna altoos verwaarloost is geworden, namentlijk de geleerde opvoeding van deze jonge Dochter.

Toen de jonge Juffrouw *d'Aubencourt* in haar twaalfde jaar getreden was, was zij even knap met de naalde, als met de pen. Zij las op ene wijs, welke elk een overtuigde, dat zij verſtond, wat zij las. Zij ſtelde brieven op, welke aangenaam waren om te leſen. Zij deed vertellingen met zo veel juistheid, en vaardigheid,

Digitized by Google

heid, dat ieder een 'er door ingenomen werd. Dewijl zij de oude geſchiedenisſen zo wel, als die van lateren tijd, met opmerkſaamheid doorleſen had: dewijl haar geheugen opgeſierd was met de beste ſtukken uit de voornaemſte werken, was het bijzonder aangenaam met haar te verkeren: om dat zij het onderhoud gedurig wist aftewisſelen, en belangrijk te maken, gelijk zij ook alle geſprekken doormengde met bijzonderheden, welke de nieuwsgierigheid gaande hielden. Haar Vader was mede een man, welke veel kunde bezat: waarom hij zich zelven geluk wenschte met de getrouwe pogingen, door den Leermeester van zijne Dochter aangewend, en met hare buitengemeene vorderingen. Hij bracht menigen aangenaamen avond door met dat beminlijk kind, en ontdekte in haar alle de bekoorlijkheden, welke den waaren omgang met menſchen zo bevallig maken.

Het gene nog veel meer waarde aan hare groote bekwaamheden, welke de vruchten waren van een onderwijs, 't welk met veel verſtand geregeld was geworden, bijzettede, was dit, dat *Sijlvia* met hare kunde ene groote maat van zedigheid paarde. Zij alleen ſcheen gene bewustheid te hebben van hare groote geleerdheid. Wanneer zij zich in de noodzaak-

lijk-

Digitized by Google

lijkheid bevond om van hare bekwaamheden iets te doen blijken, deed zij het met zo veel ingetogenheid, en zulk een lieflijk voorkomen, dat zij, in zeker opzicht, door haar gelaat hier over verſchoning ſcheen te vragen, dat zij boven meest alle andere Juffrouwen, en Vrouwen zo zeer den voorrang had.

Wanneer *Sijtvin* in gezelſchap was met Mevrouwen of jonge Juffrouwen, welke niet veel wisten, ſtelde zij voor om te ſamen een *airtje te zingen*, of zij ſprak van de *nieuwſte* dracht, en van onderſcheidene optooiſels. Zij hield zich zelfs dan zo, als of zij met die dingen ook onbegrijplijk veel op had, offchoon zij het meest behagen ſchepte in de eenvoudigſte kleding, en zij, zedert hare vroegſte jeugd, zich niet had laten kappen. Dewijl zij zich altoos zelve kleedde, en zich mede zelve kapte, had zij volſtrekt gene andere kamenier, dan zich zelve. Zij borduurde tabbaarden voor haar zelven, of kamiſolen voor haren Vader. Zij maakte kanten, breide netten, vervaardigde allerlei ſoort van tapijtwerk. Zij rekende het insgelijks niet beneden haren rang, kouſen voor hare Broeders te breien. Met een woord, zij was nooit ledig. De bezigheden zelfens, welke haar

Digitized by Google

haar onledig hielden, waren niet van dat ſoort, welke anders zo veel bij menſchen in zwang zijn, en alleen dienen om ene groote menigte van gebreken te verbergen, vooral gebrek aan verſtand, en gezonde denkbeelden.

Men vond ene voortreflijke, en voor alles berekende huishoudſterin het huis van *d'Aubencourt*. Wie meent gij, dat deze was? Gene andere, dan de jonge Juffrouw, dan *Joliotta* zelve. Zij volgde in het beſtier van de huishouding de geregeldſte voorſchriften, en zag zelfs de geringſte plichten niet over het hoofd. Zij wist in alles ene verwonderlijke orde, en geſchiktheid te bewaren, daarbij ene netheid, welke uitmuntend was, eindlijk de ſtrengſte, ſchoon geenzins overdrevene, ſpaarſaamheid, ene deugd, zonder welke men in een geduurig gevaar verkeert om tot gebrek te vervallen, althans zich bloot ſtelt voor veel bange zorg en kommer. Dewijl zij alles achter het ſlot hield, gaf zij gene gelegenheid tot ſnoeperijen: voorts langde zij aan alle de dienſtboden, wat die, elk in zijn kring, nodig hadden. Dewijl zij door harę vlugheid, en oplettendheid bijna overal te gelijk was, had zij op alles een waakſaam oog, voorkwam vele verkeerde

Digitized by Google

heden, terwijl 'er niets gebeuren kon, 't welk haar ontſnapte. Zo dra zij het een of ander ontdekte, 't welk niet in den haak was, gaf zij daar van kennis aan haren Vader, om zijnen raad in te winnen, of de verbetering hem toe te vertrouwen.

Gebeurde 'er iets, 't welk elken dag niet voorviel, kwam 'er, bij voorbeeld, gezelſchap, dat lieve kind ontfing het zelve met zo veel hartlijkheid, en beleefdheid, als maar immer mooglijk was. Het gene zij in zulke omſtandigheid, wegens gebrek aan ondervinding, achterlijk was, vergoedde zij dubbel door de welmeenendheid, en bekoorlijke oprechtheid, welken zij ongedwongen aan den dag legde. Zij deed alzoo haar uiterſte best om de een van de tafel, en van het huis optehouden. Zij gaf zich alle mooglijke moeite om elk zijne juiste plaats te geven, en trachtte elken gast naar zijnen ſmaak te bedienen. Ondervond zij tegenſtand, wanneer men het over het een of ander niet eens was, dewijl zij van haare vroegſte jeugd af zich gewend had, en gewend was geworden zich naar de omſtandigheden te ſchikken, wist zij een volſtrekt gebied over haren geest te voeren. Zelfs verſtond zij de konst in alles eene verwonderlijke opgeruimdheid van hart met ene onſchuldige vrolijkheid te paren,

welke

Digitized by Google

welke hoedanigheden meer, dan alle andere, toebrengen om het leven aangenaam te maken, zelfs de ruwſte harten te treffen, en in bedwang te houden.

Offchoon de jonge Juffrouw *d'Aubencourt* zo menigvuldige ſoorten van bezigheden had, dewijl zij oplettend op alles was, offchoon zij ook tijd nodig had om haar hart en verſtand te vormen, en te verſieren, en duizend huishoudelijke dingen haar van alle kanten beſlommerden, belettede dit alles echter niet, mede hare plichten als zuster te vervullen, terwijl zij in gene andere hoe genaamd te korte ſchoot, bijzonder welken zij als een eerbiedig en tederlievend kind aan haren vader verſchuldigd was. Hare oplettendheid, arbeidſaamheid, en braaf hart brachten te weeg, dat zij aan alles juiſt beantwoordde. Wanneer haar Vader, gelijk dikwerf gebeurde, wegens het waarnemen van zaken van belang, afweſig was, kon men gene zorg, geen toeverzicht bedenken, welken zij niet beſteedde aan hare broertjes. Zij was voor dezelven, in de volſte betekenis van het woord, ene Moeder.

Terwijl zij zo min rust nam, als mooglijk was, en vooral de verrichtingen der dienſtboden regelde, droeg zij bovenal in eigen per-

Digitized by Google

ſoon zorg voor hare broertjes, en voorzag zo in derzelver behoeften, dat die nooit enig gebrek leden. Zij kon dezelven zo beſtieren, dat zij zich geregeld gedroegen, en altoos zeer netjes voor den dag kwamen. Hadden zij een of ander gering verdriet, gelijk men bij kinderen meermalen aantreft, zij bezat de kunst om ze ſpoedig te vrede te ſtellen. Speelden ze met elkanderen, zij deed al eens mede, wanneer zij bemerkte, dat zulks hen aangenaam was. Waren zij met leren bezig, zij ruimde alle zwarigheden uit den weg, welke het leren anders hinderlijk zouden hebben kunnen zijn. Waren zij meer of min ongeſteld, dan paste zij zelve hen op, bewaakte ze, en dat alles met ene zorgvuldigheid, welke niet te verbeteren was.

Wanneer men breed uitweidt in den lof van jonge Juffrouwen, gaat dat doorgaans over derzelver ſchoonheid, hare bekwaamheid in de Muſiek, in het danſen, en de keurigheid van haar kapſel en kleding. Doch, alhoewel *Sijlvina* van alle die aangenaame bekwaamheden, welke het vrouwlijk geſlacht tot ſieraad verſtrekken, mede gene geringe maat bezat, alhoewel zij een beminlijk voorkomen had, wel gemaakt, en geenzins van bevalligheden ont-

Digitized by Google

ontbloot was, deden, om het zo eens uittedrukken, hare zedelijke bekwaamheid, en braafheid van hart, alle die overige voortreflijkheden, welke minder beſtendig zijn, den aandachtigen beſchouwer bijna geheel uit het oog verlieſen. Niemand ſprak van haar, of het geſprek liep vooral over haar character, 't welk zo allerbeminlijkst was. Men was verrukt over hare vernuftigheid, haren onvermoeiden ijver, hare geestigheid, hare vatbaarheid voor alles, hare levendigheid van geest, en openhartigheid, welken zij altoos openbaarde. Men ſtond verlegen, wat men meest bewonderen zou, of hare ouderliefde jegens haren Vader, of hare zusterlijke genegenheid voor hare Broertjes, of de braafheid van haar hart, of hare zeldſaame zielsvermogens. In de afgelegenſte oorden van het Land ſpraken de Moeders tot hare Dochters van deze jonge Juffrouw, als van het uitmuntendſte voorbeeld ter navolging. Wat men ook van dat buitengemeen kind mocht vertellen, 'er ontbrak altoos nog magtig veel aan, zo dat zij inderdaad alles, wat men van haar verhaalde, zeer verre overtrof.

Maar — hoe ongelukkig! Zij die volſtrekt geboren zijn tot ſieraad, en vermaak van hun-

Digitized by Google

ne waasbeſtaanden, maken meermalen alleen ene voorbijgaande vertoning op dien aardbol, welke zo vele ondankbaaren, zo vele logge hommelbijen, die geen voordeel aanbrengen, met een woord, zo veel ſlechte menſchen draagt! *Sijlvina* ook trof zulk een lot, 't welk meermalen aan verdienſten, en deugd beſchoren ſchijnt. Dit gaf 'er aanleiding toe. Zij had de gewoonte om elken dag, na het middagmaal, ene wandeling te doen met haren Vader, en Broertjes, in de nabuurſchap van het flot *d'Aubencourt*.

Daar vermaakten die lieve kinderen zich, dan eens met vrolijk ſpelen op de groene weiden, dan eens met bloemen en planten, welken de aarde zo menigvuldig in ſoorten en getal oplevert, te plukken. Dat boek der natuur, 't welk altoos voor elk open ſtaat, en overal even belangrijk is, verſchafte aan het leergierig oog van de jonge Juffrouw beſtendig bezigheid, en verzorgde zo altijd nieuw voedſel aan hare edele nieuwsgierigheid, en leergraam hart.

De Ridder *d'Abencourt* was, wegens zaken van het grootſte gewicht, in de noodzaaklijkheid zich van huis te begeven, en zich niet verre van *Riom* optehouden, zijnde hij vergezeld van den

Digitized by Google

den genen, aan wien de opvoeding van zijne Zoons was toevertrouwd. Die gene, welke het opzicht gehad had over *Sijlvina*, en zo voorzichtig, en zorgvuldig was, als iemand weſen kon, trachtte in alles de plaats te bekleden van den afweſigen Opziender van de jonge Ridders, en was daarom ook altoos aan het hoofd bij de wandelingen, aan welken men gewoon was. Al zedert enigen tijd had *Joliotta* een ſterk verlangen gekoesterd, om eens ene wandeling te onderneemen na een bosch, 't welk wat verder aflag, om zich met hare broertjes aldaar op ene, en andere verſnapering te vergasten. Alles werd vooraf gereed gemaakt om aan dat voornemen te voldoen, terwijl men gebruik maakte van den eerſten dag, den besten, dat het weer ſchoon was, wanneer men zich op weg begaf.

Toen het jeugdig gezelſchap de plaats, na welke men zo lang begerig had uitgezien, bereikt had, zettede men zich in een ronden kring op den grond neder, onder zwaare eikenbomen, welker kruinen als door een gevlochten waren. Men ging 'er met alle graagte aan den gang om wat te knappen van dat gene, 't welk het landleven oplevert. Terwijl de kinderen zich zo overgaven aan

Digitized by Google

hunne natuurlijke vrolijkheid, en zij met den grootſten ſmaak aten, begon de lucht aan den gezichteinder met wolken bedekt te worden. Men begon reeds van verre enig dof geluid van donderſlagen te horen, 't welk niet weinig verwarring onder het gezelſchap te weeg bracht, en het vermaak van dat feest ſtoorde, 't welk zij zich voorgeſteld hadden te vieren, en waar mede zij maar even begonnen waren.

In het eerst kon niemand denken, dat het onweer zo zwaar weſen zou. Ondertuſſchen zeide *Sijlvina*, welke altoos met het verſtand, en de voorzichtigheid raadpleegde, tegen hare voormaalige Opzienſter: „mijne waarde Vriendin! Laat ons ſchielijk na „huis gaan." De raad werd ogenblikkelijk gevolgd: Naauwlijks waren zij het bosch uit, of het onweer werd van ogenblik tot ogenblik zwaarder, en verſchriklijker. Een vliegende ſtorm, welke daarbij kwam, rukte de bomen met wortels en al uit den grond, en wierp de woningen der landlieden omverre. De ſchrik kreeg toen zo veel invloed op de Zoons van *d'Aubencourt*, dat zij niet meer voort konden. De braave Gouvernante nam den grootſten op den arm, en *Sijlvina* den jongſten. Zo, met dien laſt beladen, deed

elk

Digitized by Google

elk zijn best om met verdubbelde ſchreden voorttekomen.

In minder dan een half uur hadden zij enen weg afgelegd, welke meer dan drie kwartier lang was. Zij zagen reeds van verre de torentjes van het Kasteel, wanneer 'er in een ogenblik zulk een regenvlaag viel, dat het was, of het met bakken uit den hemel ſtortte. De regen viel zo geweldig ſterk neder, dat alle landen en wegen in korten tijd als een zee ſtonden, zo dat men niets dan water zag, waarheen men het oog wendde.

Het geen den ongelukkigen toeſtand van het gezelſchap nog het allerergst maakte, was, dat het, om op het ſlot *d'Aubencourt* te komen, volſtrekt een ſoort van beekje over moest. Wat men deed, zulks kon niet vermijd worden. Het gevaar werd van ogenblik tot ogenblik grooter. Het was dierhalven in 't geheel niet raadſaam met dien overtocht te wachten; want, dewijl de hemel nog enkel water was, ſtond het gevaar meer en meer toetenemen. Terwijl het beekje nog kon doorwaad worden, trad *Sijlvina* met hare Opzichtſter kloekmoedig daar in. Zij beſtierden hare treden zo voorzichtig, en met zo veel tegenwoordigheid van geest, dat men 'er maar weinige

Digitized by Google

voorbeelden van aantreffen, zal bij menſchen, welke in zulk een ogenſchijnlijk gevaar zich bevinden. Offchoon het water hand over hand aanwies, zo dat het haar reeds aan den middel kwam, en zij elk ogenblik dreigden nederteſtorten, dewijl zij het niet alleen te kwaad hadden met het onweer, en met dien watervloed: maar vooral ook met de doodlijke benauwdheid der twee kinderen, welken zij droegen, daar die tegenſparrelden, en luidkeels ſchreeuwden, hielden zij evenwel het hoofd boven. Dewijl zij wel twintigmaal op het punt ſtonden, om in dezen kolk, gelijk het beekje eensklaps geworden was, nederteſtorten, en te verdrinken, grepen zij, zo dra zij een boom aan de andere zijde onder haar bereik hadden, denzelven aan, en hielden zich daar aan met alle kracht enigen tijd vast, en wel de een zo digt aan den anderen opgeſloten, als doenlijk was, om zo veel te beter wederſtand te kunnen bieden aan de groote menigte van golven en baren, welken de winden met de grooſte woede tegen haar deden aanrollen, en als opeenſtapelden.

Het zou zelfs mannen moeilijk gevallen hebben, zich uit zulken gevaarlijken toeſtand te redden, gelijk niemand in twijffel trekken

zal,

Digitized by Google

—en hielden zich daar aan —vast. bl. 250.

Digitized by Google

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY

ASTOR, LENOX
TILDEN

Digitized by Google

zal, welke in aanmerking neemt, dat deze menschen vooral met die kinderen zo beladen waren. *Silvina*, welke geheel af was van vermoeidheid, en daarbij zo doornat, dat zij geen droogen draad aan het lijf had, bereikte wel eindlijk met hare broertjes de woning: maar met dat al beyond zij zich in ene beschreiens-waardige gesteldheid. Na dat zij een weinig stil gezeten had, bevingde eene doodlijke koude alle haare leden. Een oogenblik daarna werd zulks door een brandende koorts afgewisseld. Hierop volgde schielijk ijlhoofdigheid, en in die vlagen hield zij niet op te roepen: „ Va„ der lief! ik heb mijne twee Broertjes behou„ den. —— Zijt niet ongerust: ik ben ook „ wel."

Het was met de jonge Juffrouw *d'Aubencourt* gedaan: de krankte, welke haar had aangetast, was doodlijk. Welke zorg en moeite men aanwendde, om haar te redden, ene zinking op de borst sleepte haar in het graf, eer zij nog in haar vijfiende jaar getreden was. Haar deugdsaame Vader was niet te troosten. Zijne reden stond stil, zo dikwerf hij zich zulk een onherstelbaar verlies voor den geest bracht. Hij beweende zijne beminlijke Dochter, zo lang hij leefde. Hij zeide

Digitized by Google

eens, enigen tijd, na dat dit bitter ongeluk voorgevallen was, tot zijne twee Zoons: „ Mijne lieve Kinderen! terwijl gij uwe Zus„ ter verloren hebt, hebt gijlieden teffens ene „ tweede moeder verloren, ene waare vrien„ din, en een bijzonder deugdzaam voorbeeld, „ in alles navolging waardig.... En wat mij „ betreft: ik ben onherstelbaar een ongelukkige Vader: ik toch ben mijn sieraad, en mijn „ troost in mijne klimmende jaren voor altoos „ kwijt!" ....

XVI.

XVI.

CHRISTIAAN HENDRIK HEINECKEN, *gebooren te Lubek, in Neder-Saxen, in 't Jaar* 1720, *en in de zelfde ſtad geſtorven in het Jaar* 1725.

Dat kind, van 't welk wij hier eene levensbeſchrijving zullen geven, was waarlijk een zeldſaam letterkundig verſchijnſel. Bijaldien niet meer, dan één geloofwaardig Schrijver ons verſcheidene ſtaaltjes opgaven, van zijne verbaſende geleerdheid, en van de wijs, op welke hij opgevoed is geworden, zou men in verzoeking komen, om in twijffel te trekken, of zulk een kind, 't welk zo zeer alle verwondering te boven gaat, wel immer heeft beſtaan.

Inderdaad toch! kan iets zonderlinger begrepen worden, dan een kind te zien, 't welk nog aan de borst, en dienhalven zeer jong is, en evenwel duidelijk ſpreekt, toont denkbeelden te hebben, met verſtand een geſprek te kunnen voeren, en te redeneren!

Digitized by Google

Zulk een wonder bevestigt ons, dat de natuur somtijds hare spelingen heeft, en meermalen den eenen boven de meeste anderen bemint, dat zij aan den een' of anderen een verwonderlijk vernuft schenkt, terwijl zij aan duizenden naauwlijks gemeen menschen-verstand verleent, bij welken men daarom, den meesten tijd, niet anders ontdekt, dan gebreken en ondeugden, in alles ene afschuwlijke mismaaktheid, zo dat zij, als mensch beschouwd, volstrekt van gene betekenis zijn.

Dewijl de opvoeding zo onbegrijplijk veel toebrengt, om den mensch te vormen, dewijl zij het enige middel is, 't welk de natuurlijke bekwaamheden van den mensch, waar aan dikwerf zo veel ontbreekt, volmaakt, is het van het grootste belang goede voorbeelden ter navolging uittekiesen, en dezelven onder het oog van onze kwekelingen te brengen. Dit is het beste, wat men bezigen kan, om hunne eerzucht en naijver aantevuurkelen. Op zulke wijs, en niet zo zeer alleen door ijdele woorden en opwekkingen, kan men hen smaak voor de letteroefeningen, en ene begeerte na roem inblasen.

Christiaan Hendrik, was de Zoon van zekeren *Heinecken*, Hoogleeraar in de Geschiedenis-

sen

ſen aan de Hooge School te Leipſig. Deze Man was in geleerdheid een buitengemeen wonder, terwijl hij daarenboven begaafd was met het voorrecht, 't welk niet minder zeldſaam, dan moeilijk is, namentlijk van wel te kunnen onderwijſen. Daar hij nog gene andere kinderen had, dan den Zoon, van welken wij hier ſpreken, maakte hij 'er zijn werk van, om, bij wijſe van uitſpanning, dat kind reeds te leren ſpreken, wanneer het niet meer dan acht maanden oud was. Hij vertoonde het, zo veel hem doenlijk was, alle voorwerpen, over welken hij met hetzelve handelen wilde. Na dat hij ze zijnen Zoon enigen tijd met naauwkeurigheid had laten beſchouwen, noemde hij vervolgens zeer onderſcheiden, en met een duidlijke ſtem, den naam, het gebruik, en de eigenſchappen van het voorwerp. Niet lang na dat deze ervaren Onderwijſer zijne eerſte leſſen aan zijnen Zoon gegeven had, vernam hij tot zijne overgroote verbaaſing, dat zijn kwekeling niet alleen woorden uitſprak; maar zelfs zo vele woorden bijeen, dat die een zin uitmaakten, waarin men zelfs het gebruik van zijne reden, en veel gezond verſtand ontdekte.

Het gene men het zonderlingſte rekende bij

het

het onderwijs van den kleinen *Hendrik*, was dit, dat zijn Vader hem gene wetenschappen leerde, door hem te laten schrijven, of te doen lesen: maar, schoon hij zeer wel lesen kon, enkel met de levendige stem. Deze manier van onderwijsen is ongewijffeld veel aangenaamer, en van beter uitwerking, dan de gewoone door boeken en schriften. Dit zal blijken uit het volgende verhaal. Toen het tedere kind niet meer dan zestien, of achttien maanden oud was, zag men het al in staat om in ene juiste orde alle de voornaamste bijzonderheden van de gewijde Geschiedenis optenoemen, en zich daar over met ene genoegsaame naauwkeurigheid uittedrukken. ——

Wanneer *Hendrik* den ouderdom van twee en een half jaar bereikt had, had hij, op gelijke wijs, reeds enige algemeene denkbeelden van de Aardrijkskunde, van de Griekische en Romeinsche Geschiedenis. Om dat een en ander te beter in het gebeugen te prenten, had men 'er op bedacht geweest, hem de voornaamste stukken, welke daartoe behoren, op kaartenpapier te schetsen, en die elk zijn nommer te geven. Hij had dat alles ook zo vast in het geheugen, dat hij ogenbliklijk gereed was om op alle vragen, welken men niet verstuimde

hem

Digitized by Google

hem over dit onderwerp te doen, gepast te antwoorden.

Onderwijl men op deze wijs hier in met den jongen *Hendrik* te werk ging, kreeg hij daarenboven ook kunde van de afkomst, en geslachtlinien van de voornaamste geslachten in Europa. Maar dit ongelooflijke, en overdrevene van zijne geleerdheid doet den smaak van zijnen Leermeester de grootste eer niet aan. Het is toch zeer te beklagen, dat men het geheugen van dat kind zo overladen heeft met een ballast van woorden en dingen, welker herinnering zo dor is, als nutloos, en daarom niet malaten kon eindlijk weerzin te verwekken. De kleine *Heinecken* leerde intusschenmede, enkel door het over- en wedersprekken, de Latijnsche en Fransche taal, welke laatste hij zo vlug sprak, als het Hoogduitsch, 't welk zijne moedertaal was.

'Er ging een naam van het kind uit, welke van dag tot dag beroemder werd. Zelfs sprak men van dat kind in vreemde landen. Eene menigte menschen van den eersten rang, onder anderen de Koning van Denemarken, hadden grooten trek om dat kind te zien. Deze laatste deed zijn best om in zijn oogmerk te slagen, en nodigde de ouders met het kind aan zijn

Hof.

Digitized by Google

Hof. Dit gelukte hem: want het kind kwam, onder het geleide van zijne Moeder, na *Kopenhagen*.

Men zou moeite hebben om alles te geloven, wat men van dit zeldsaam wonder verhaalt, bijaldien *Martini* het niet op ene voldoende wijse, in zijn geleerd opstel, 't welk hij in 't Jaar 1730 in 't openbaar verdedigd heeft, bewesen, en bevestigd had. *Heinecken* verscheen voor den Koning, en vertoonde alle die bevalligheden, welken men in een kind bemint, en daar bij die edele vrijmoedigheid, welke zekere stille overtuiging, dat men nog al enige verdiensten heeft, medebrengt. Het kind had ene lengte en gezetheid, welke meer dan gewoon was op die jaren. De trekken van zijn gelaat tekenden alles, wat men gelukkig noemen kan. Zijne blaauwe oogen duidden ene kinderlijke vrolijkheid aan. Zijn uitzicht ontdekte zo veel vernuft, als gezond oordeel. De schoonste blos lag op zijne wangen. Lange blonde-gekrulde hairen hingen hem op het voorhoofd, en fingerden over de schouders: met een woord! dat geleerde kind, van zijne wieg af, had alle andere dingen ook in zijn voordeel.

Maar — niet zo dra had het den mond open ge-

Digitized by Google

gedaan, of zijn duidlijk, en bedaard ſpreken, zijne aangenaame manier van uitſpraak, de toon, waarop het alles voortbracht, zijnde zo fijn, als lieflijk, trok op ene bijzondere wijs al de aandacht tot zich. Hij ving het onderhoud aan met een ſoort van rodengvoeringje, of aanſpraak in het Latijn. Dit duurde omtrend twintig minuten. Alhoewel het kind hier ſtond in 't midden van een groot gezelſchap, 't welk, zo wegens de menigte, als bijzonder het aanzien, ligtlijk verlegen zou hebben kunnen maken, wist de jonge *Heinecken* 'er niets van, terwijl hij daarbij het geluk had, dat zijn geheugen hem in deze ogenblikken bijzonder ten dienſte ſtond.

Na dat hij uitgeſproken had, 't welk achtervolgd werd van de levendigſte toejuichingen, zeide hij in 't Fransch, een vernuftig uitgedacht, zedelijk verdichtſel op. Het was in verſen opgeſteld, en behelsde wij wat, 't welk zeer ſtrelende was voor de Koningin, en de Prinſeſſen, welke alle daar tegenwoordig waren. Na dat de jonge Redenaar geëindigd had, namen verſcheidene Vrouwen van het Hof dit kind, 't welk, gelijk wij opgegeven hebben, daarbij zulke lichaams-ſchoonheid bezat, ook op den ſchoot, om het te liefkoſen.

Een

Een kind van vijf jaren te horen redenvoeren, en wel tot lof van een gekroond hoofd, in het midden van ene groote menigte Krijgsbevelhebbers, en Hovelingen, van onderſcheidenen rang en ſexe, was ongetwijffeld een verſchijnſel, 't welk met alle reden elks verwondering gaande maakte: doch hier bij kwam nog ene bijzonderheid, welke dat aanſienlijk gezelſchap veel meer verbaasde, en opgetogen deed ſtaan.

De Koning van Denemarken naderde tot de Moeder van *Heinecken*, om haar geluk te wenſchen met zulk een beminnijk en geleerd kind, en vroeg haar teffens, hoe het mooglijk ware geweest, dat men in zulken korten tijd dat kind zo veel dingen had kunnen leren. „ *Sire!* was „ haar antwoord! ik kan uwe Majeſteit verze„ keren, dat wij nooit een enkel ogenblik ge„ weld gebruikt hebben, om hem dat alles zo „ te leren. Hij heeft die geleerdheid omtrend „ van zelve opgedaan, enkel door met zijnen „ Vader te praten. Op die wijs is hij zo verre „ gekomen, als gij hem hoort en ziet. Hij „ heeft ene natuurlijke neiging om de weten„ ſchappen te leren." ——

Is het al lang geleden, dat gij het kind geſpeend hebt, vervolgde de Vorst? — „ Ver„ geef

„ geef mij! was het antwoord: hij zuigt nog: „ dit is al zijn vermaak." Na dat Mevrouw *Heinecken* dit gezegd had, vroeg zij den Koning de vrijheid te mogen hebben om het kind de borst te geven: want, voegde zij 'er bij, „ hij heeft, gelijk te begrijpen is, gewis nu „ meer dorst, dan gewoonlijk, naar maate hij „ meer moeite aangewend heeft om de goed„ keuring te verdienen van enen Vorst, welke „ niet minder verlicht, en kundig is, dan „ rechtvaardig en deugdſaam." ——

Die liefderijke Moeder had haren boeſem niet zo ras ontbloot, of de kleine redenaar ging aan het zuigen, en ſmaakte dien aangenaamen godendrank met even dezelfde onbeſchroomdheid, waar mede hij te voren zijne redenvoeringen gedaan had. Op dit gezicht kon niemand zijne verwondering bedekken, aan den enen kant over de moeder, eene ſchoone zoogmin van twee en twintig jaren, welke eene ſchat van gezondheid op haar gelaat vertoonde, en ook de vergenoeging zelve was: aan den anderen kant over den jeugdigen zuigeling, welke in alles zeer veel geleek op *Cupido*, den God der liefde, liggende op den ſchoot van Venus, terwijl het meer vrolijke ſcherts, dan waarheid ſcheen te weſen, een man

Digitized by Google

man van geleerdheid te zijn, en met dat al nog te zuigen.

Dit reisje van den Zoon, en van zijne jeugdige Moeder was voor beiden eene zegepraal. Nadat moeder en kind op allerleie wijsen vergast, en van alle kanten overladen waren geworden met blijken van de zonderlingste, en vleiendste hoogachting, welke men zo genegen bewijst aan vernuften, die reeds vroeg veel verdiensten hebben, nam de jonge *Heinechen* afscheid van het Hof. Hij vertrok met een schat van loftuitingen, dosen met speelgoed en lekkernijen, en met kostbare geschenken. Onder anderen had hij eene boekverzameling gekregen van eene menigte boeken, welke niet minder leerzaam, dan zeldzaam, en schoon waren.

Toen de jonge kwekeling te *Leipzig* weder aangekomen was, besloot zijn Vader dat kind voortaan meer geregeld, en op de gewoone wijs, aan de letteroefeningen over te geven. Tot dat einde leerde hij hem *schrijven*. Zonder tegenbedenking is het, dat, welke wetenschap men ook moge verkregen hebben, zij spoedig vervliegen, en verloren zal geraken, of ten minsten niets meer wezen zal, dan een ruwe bajert, bijaldien men niet, door middel van zekere tekens of afbeeldsels, het gehengen te

hulp

Digitized by Google

hulp komt, om de zaken welken men begrepen heeft, zich gedurig te kunnen verkeyendigen. 'Er is geen onderwijs, 't welk dien naam verdient, zo insgelijks geene grondige geleerdheid zonder behoorlijke waarnemingen, dat is, zonder het een en ander afgeschreven, en aanteekeningen gemaakt te hebben. Met een woord! zonder een bestendig gebruik van het schrijven vervliegen de ras gesprokene, en voorbijgaande woorden.

De jonge *Heinecken* werd dierhalven gespeend, om te beter het onderzoeken van de oude talen en wijsgeerte te kunnen voort zetten, of liever om daarvan een aanvang, op ene meer geregelde wijs, te maken. Dewijl hij van zijne Moeder omtrend vijftien, of twintig dagen was afgezonderd geweest, om hem in dien tusschen tijd te gemaklijker aan zijn nieuw voedsel te gewennen, kon de arme kleine dat verdriet over zulke wreede scheiding niet te boven komen. Hij beklaagde zich daar over dag en nacht. Hij wilde niets gebruiken. Hij viel zo af, dat men het aan hem zien kon. Eindlijk stortte hij in ene kwijnende ziekte, teerde uit, en stierf omtrend vijf weken daarna.

Dat verwonderlijke kind, zegt de Schrijver van het *Dictionnaire Historique*, moest honderd-

Digitized by Google

derdmaal meer verbasing verwekken, dan *Pic van Mirandola* (*). Het heeft zich maar een enkel ogenblik vertoond aan de wereld, welke verstomd stond bij het beschouwen van zulk een wonder. Had hij een langeren loopbaan mogen genieten, zou hij gewis een eerste sieraad van het menschdom zijn gebleven. Dewijl hij nu te kortstondig geleefd heeft om den roem zijner Ouders, wegens hunne zorgvuldige opvoeding, te vermeerderen, en hen nog meer voldoening voor hunnen arbeid te verschaffen, kan men echter dit van hem zeggen, dat hij lang genoeg geleefd heeft om hoogachting te verwekken en te bewaren, zo dat hij altoos ene plaats zal blijven behouden onder de beroemde kinderen.

(*) De Schrijver zal bij het opgeven van dit onderscheid, vooral het oog hier op gehad hebben, dat *Pic* (eigentlijk *Johannes Pic*, Prins) *van Miranaola* meerder jaren bereikt heeft. Deze anders staat ook voor een zeldsaam wonder van geleerdheid bekend. Scaliger noemt hem *een wonder zonder gebrek*. Hij heeft ene menigte van schriften nagelaten, en is drie en dertig jaren oud geworden. Men zie verder Hoogstratens *Woordenboek*, op het Art. *Pic*.

Einde van het Eerste Deel.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google